

MARK TWAIN
POVÍDKY

MARK TWAIN
POVÍDKY

VYŠEHRAĐ

Translation © František Fröhlich, 2017

ISBN 978-80-7429-892-9

PODIVUHODNÝ ZÁŽITEK

Takto mi ten příběh vyprávěl major, alespoň pokud si ho pamatuji:

V zimě 1862–1863 jsem byl velitelem pevnosti Fort Trumbull u Nového Londýna ve státě Connecticut. Nebylo tam možná tak živo jako na frontě, ale svým způsobem tam bylo živo ažaž – mozek nám v hlavě nudou rozhodně neměkl. Jednak tenkrát ovzduší na celém Severu jen bzučelo nejrůznějšími záhadnými pověstmi – pověstmi, že se to všude jen hemží nepřátelskými špehy, kteří se nám chystají vyhodit do povětří naše severní pevnosti, spálit hotely, posílat do měst šatstvo nakažené různými nemocemi a tak podobně. Však si na to jistě vzpomínáte. To víte, že nás to všechno spíš udržovalo v bdělém stavu a po obvyklé nudě posádkového života nebylo ani stopy. Kromě toho byla ještě naše pevnost také verbovací středisko – a to máte, jako když rovnou řeknete, že jsme neměli čas se flákat nebo si dát zdát pěkné sny a vyhazovat si z kopýtko. Prosím vás, vždyť i když jsme bděli, tak nám stejně dobrá polovina rekrutů každý den utekla mezi prsty a ještě týž den v noci se ztrácela. Rekrut dostal za narukování takových peněz, že si mohl klidně dovolit podmazat hlídku třemi čtyřmi sty dolary, aby ho nechala utéct, a ještě

mu zůstalo dost, aby to pro chudáka bylo úplné jmění. Kdepak, jak říkám, nebyl to vůbec ospalý život.

Tak tedy, jednoho dne jsem seděl ve své kanceláři docela sám a něco jsem psal, když vešel bledý a otrhaný mládeneček, asi čtrnácti patnáctiletý, pěkně se uklonil a řekl:

„Tady se berou rekruti, jestli se nemýlím?“

„Ano.“

„Budete tak laskavý a odvedete mě, prosím?“

„Ale proboha, to ne. Na to jsi moc mladý, chlapče, a taky moc malý.“

Na tváři se mu objevilo zklamání a záhy přešlo ve výraz naprosté sklíčenosti. Pomalu se otočil, jako by se chystal odejít. Zaváhal, pak se ke mně znovu obrátil a tónem, který mi šel rovnou k srdci, řekl:

„Nemám domov a na celém světě nemám jediného přítele. Kdybyste mě tak přece jenom mohl odvést.“

Nepřicházelo to pochopitelně v úvahu a co nejhleduplněji jsem mu to také řekl. Pak jsem mu pokynul, aby se posadil u kamen a zahřál se, a dodal jsem:

„Hned dostaneš něco k jídlu. Jistě máš hlad?“

Neodpověděl, však taky ani nemusel, vděčnost ve velkých, měkkých očích hovořila výmluvněji než všechna slova. Usadil se tedy ke kamnům a já jsem se dal znovu do psaní. Chvilkami jsem se po něm po očku ohlížel. Všiml jsem si, že má sice šaty a boty otrhané a zamazané, ale že mají dobrý střih a jsou z dobrého materiálu. To mi nedávalo pokoj. K tomu ještě přistupovalo, že měl tichý a lahodný hlas, hluboké a posmutnělé oči, držení a chování džentlmena – prostě bylo jasné, že tenhle chudák je v nějaké obtížné situaci. Vzbudil tedy pochopitelně můj zájem.

Nicméně jsem se však postupně zabral do práce a úplně na milého chlapce zapomněl. Nevím, jak dlouho to trvalo, ale konečně jsem se po dlouhé době čirou náhodou podíval jeho směrem. Chlapec byl ke mně obrácen zády, ale obličej měl stočený tak, že jsem mu viděl do jedné tváře – a po té stékal potůček tichounkých slz.

„Panebože na nebi!“ povídám si, „vždyť já jsem zapomněl, že ten chudák malá má hlad.“ Hned jsem svou krutost napravil a řekl jsem mu: „Pojď, chlapče, najíme se spolu. Jsem dnes sám.“

Opět se na mě podíval těma svýma vděčnými očima a v obličejí se mu rozsvítilo samým štěstím. U stolu zůstal stát opřený rukou o opěradlo židle, dokud jsem se neusadil já, a teprve pak si sedl sám.

Během jídla jsem zjišťoval, že mladý Wicklow – jmenoval se plným jménem Robert Wicklow – ví, co se dělá s ubrouskem, a – prostě jedním slovem jsem viděl, že je to dobře vychovaný hoch, na podrobnostech nakonec tolik nezáleží. Měl v sobě také jakousi prostou otevřenost, jíž si mě získával. Hovořili jsme hlavně o něm a jeho životní příběh jsem z něho dostal celkem bez potíží. Když mluvil o tom, že se narodil a vyrůstal v Louisianě, už jsem k němu začal chovat vřelou náklonnost, protože i já jsem tam dole na Jihu strávil nějaký čas. Znáám celou oblast kolem Mississippi a mám ji rád a nebyl jsem odtamtud pryč natolik dlouho, abych o ten kraj začal ztrácet zájem. Už jen jména, která mu zněla na rtech, měla pro mě sladký zvuk – tak sladký, že jsem vedl hovor směrem, jenž mu je přiváděl na jazyk: Baton Rouge, Plaquemine, Donaldsonville, Šedesátá míle, Bonnet-Carré, Nákladní přístaviště, Carrollton, Parolodní přístaviště, Přístaviště říčních parníků, New

Orleans, Tchoupitoulaská ulice, Esplanáda, ulice Hodných dětí, hotel Svatý Karel, náměstí Tivoli, Mušlová ulice, jezero Pontchartrain. A zvláště milé mi bylo slyšet zase jednou o R. E. Leeovi, Natchezu, Zatmění, Generálu Quitmanovi, Duncanu F. Kennerovi a dalších důvěrně známých mississippských parnicích. Bylo to skoro tak pěkné jako se tam zase ocitnout, tak živě mi tato jména vyvolávala v mysli obraz věcí, jež představovala. Ve stručnosti byl životní příběh mladého Wicklowa asi takový:

Když vypukla válka, žil s chromou tetičkou a s otcem nedaleko města Baton Rouge na veliké a bohaté plantáži, jež jeho rodině patřila už padesát let. Tatínek byl přívržencem severní Unie, všelijak ho kvůli tomu pronásledovali, ale on při svých zásadách vytrvával. Až jedné noci mu jacísi maskovaní lidé spálili dům nad hlavou a rodina musela uprchnout, aby si zachránila holý život. Prchali před pronásledovateli z místa na místo, a tak záhy poznali beze zbytku, co je to chudoba, hlad a neštěstí. Chromé tetičce se nakonec dostalo pomoci, neboť ji zabilo zoufalství a zima. Zahynula v širém poli jako tulák, bičoval ji přitom déšť a nad hlavou burácel hrom. Nedlouho nato zajala otce banda ozbrojenců. Syn prosil a žádonil, oni však svou oběť před jeho očima oběsili. (Na tomto místě se hochovi v očích rozsvítilo zlověstné světlo a řekl jako někdo, kdo hovoří sám se sebou: „Když mě nevezmou do vojska, taky nevodí – však já si poradím – však já už si poradím.“) Jakmile byl otec prohlášen za mrtvého, řekli synovi, že jestliže z kraje do čtyřiaadvaceti hodin nezmizí, povede se mu zle. Oné noci se doplížil k řece a ukryl se poblíž přístaviště jedné plantáže. Za čas tam zastavila loď *Duncan F. Kenner*, hoch se vrhl do vody, přeplaval

k lodi a ukryl se v jole, kterou měla loď připoutanou za zádi. Než se rozednilo, doplula loď k Nákladnímu přístavišti a chlapec se vytrousil na břeh. Pěšky urazil vzdálenost asi pěti kilometrů do domu jakéhosi strýce v ulici Hodných dětí v New Orleansu, a tím načas jeho těžkosti skončily. Jenže tento strýček byl rovněž přívržencem Unie a zanedlouho dospěl k závěru, že bude lepší, když z Jihu přece jen odejde. A tak se mu i s mladým Wicklowem podařilo uniknout na jedné plachtěnici a za čas také dorazili do New Yorku. Ubytovali se v hotelu Astor. Nějaký čas si mladý Wicklow užíval, procházel se po Broadwayi a pozoroval prapodivné severní pozoruhodnosti, nakonec však došlo ke změně, a to nikoliv k lepšímu. Strýček byl zpočátku plný elánu, ale teď začal vypadat ustaraně a sklíčeně, navíc začal být popudlivý a náladový, mluvil o tom, že jsou velké výdaje a žádné příjmy – „už nezbyvá dost ani pro jednoho, natož pro dva“. A pak, jednoho rána, byl pryč – nepřišel k snídani. Hoch se dotázal na recepci, kde mu řekli, že strýček zaplatil účet a předchozího večera odjel – prý snad do Bostonu, říkal recepční, ale jistě že to neví...

Mládeneček byl sám a bez přátel. Nevěděl, co si počít, ale došel k závěru, že nejlepší bude jet za strýčkem a pokusit se ho najít. Odebral se tedy k přístavišti parolodí, dozvěděl se, že těch pár grošů, co mu zbylo v kapse, na cestu do Bostonu nestačí, ale do Nového Londýna že by mu stačily. Tak si tedy zaplatil cestu do tohoto přístavu a rozhodl se odevzdat se do rukou Prozřetelnosti s nadějí, že mu nějakým způsobem obstará prostředky na zbytek cesty. Teď už bloumal po ulicích Nového Londýna tři dny a tři noci, tu a tam mu někde z dobročinnosti dali najíst nebo ho nechali vyspat. Ale nakonec to vzdal – ztratil odvahu i naději. Kdyby mohl

být odveden, nebylo by na světě vděčnější duše – a když se nemůže stát vojákem, nemohli bychom ho prý alespoň vzít jako tambora? Pracoval by jako mezek, aby se nějak odvděčil, a byl by vděčnost sama.

Nuže, tak to je tedy životní příběh mladého Wicklowa, jak mi ho sám pověděl, až na nějaké podrobnosti. Řekl jsem mu:

„Milý chlapče, teď jsi mezi přáteli – už se nijak netrap.“ Jak se mu nato rozsvítilo v očích! Zavolal jsem seržanta Johna Rayburna – pocházel z Hartfordu ve státě Connecticut a dodnes tam žije, možná že ho budete znát – a povídám mu: „Rayburne, ubytujte tohoto mládence s muzikanty. Přijmu ho do vojska jako bubeníka a na vás chci, abyste se o něj staral a zajistil, aby se s ním slušně zacházelo.“

Inu, to víte, styk mezi velitelem pevnosti a bubeníkem tím skončil, ale ten chudák malý opuštěný mi přesto ležel dál na srdci. Neustále jsem ho vyhlížel a doufal jsem, že ho uvidím, jak se mu zjasňují tváře, jak začíná být radostný a dobré mysli – ale nic takového, šel jeden den po druhém, ale nic se neměnilo. Nepřátelil se s nikým, byl neustále roztržitý, neustále zamyšlený, v obličejí neustále posmutnělý. Jednou ráno mě Rayburn požádal o soukromou rozmluvu. Řekl mi:

„Doufám, že se vás tím nějak nedotknu, pane majore, ale jde o to, že muzikanti jsou tak rozpěnění, že někdo o tom prostě bude muset promluvit.“

„Copak, co se děje?“

„Jde o toho kluka Wicklowovic, pane majore. Muzikanti na něj mají spadeno tak, že si to ani nedovedete představit.“

„No tak pokračujte, pokračujte. Co provádí?“

„Modlí se prosím.“

„Modlí se!“

„Ano, prosím. Muzikanti nemají kvůli tomu jeho modlení chvíli pokoj. Sotva ráno vstane, už to rozjede, v poledne jede dál a v noci – no v noci do nich hučí jako posedlý! Spát? Prosím vás, vždyť oni ani oko nezamhouří. On má slovo, jak se říká, a jak jednou ten svůj modlicí mlýnek rozjede, tak prostě není k zastavení. Začne s kapelníkem, modlí se za něj. Pak vezme prvního trubače a modlí se za něj, pak bubníka od velkého bubnu a taky ho do toho zatáhne a tak dále, jednoho po druhém, prostě celou kapelu, každého si vezme na paškál, a dělá vám to prosím s takovým zájmem a tak je do toho zažraný, až by si člověk pomalu myslel, že snad má strach, že si na tomto světě moc dlouho nepobude, a myslí si, že by v nebi nebyl spokojený, kdyby tam s sebou neměl komplet dechovku, a že si chce celou kapelu sám vybrat, aby na ně měl taky nějaký spoleh, že mu zafoukají ty národní hymny tak, aby to tam znělo patřičně důstojně. Teda, já vám povím, pane majore, tak třeba házet po něm bagančata, to na něj například nemá žádný účinek, ono tam totiž není moc vidět a kromě toho taky on se nemodlí férově, protože klečí schovaný za velkým bubnem, takže i když po něm hážou botama, že je to přímo, jako když padají trakaře, tak jemu je to fuk – klokotá si to klidně dál, jako kdyby mu pámbuví snad tleskali. Oni po něm hulákají: ‚Zaklapni! Dej nám pokoj! Střelte po něm někdo! Jdi si na vzduch!‘ a tak podobně. No ale co? S ním to ani nehne! Jemu to nevadí!“ A po chvíli: „A je takový milý hlupáček. Ráno vstane a celý ten náklad bagančat pěkně natahá zpátky, pěkně je roztrídí a každému je

postaví tam, kde mají být. Oni už je po něm házeli tolikrát, že zná každou botu v kapele – a dokáže je všechny roztrdit třeba se zavřenýma očima.“

A po delší přestávce, kterou jsem radši nepřerušoval:

„Ale nejsurovější na tom všem je, že když se přestane modlit – teda když někdy vůbec přestane – tak vám začne zpívat! No pamatujete si přece, jaký má medový hlas, když mluví, víte, že by tímhle hlasem přemluvil železného psa, aby za ním přiběhl od domu a začal mu olizovat ruku. Ale pane majore, ode mě si to dejte říct, to vůbec není nic proti tomu, jak zpívá. Taková flétna, to je proti tomu úplná rašple, když tenhle klučina zpívá. Ten vám to jen tak jako bublá, tak měkounce a sladounce a tichounce, takhle pěkně ve tmě, že by si člověk pomalu myslel, že je snad v nebi.“

„A co je na tom tedy ‚nejsurovější‘?“

„To je právě ono prosím. Poslechněte si ho třeba, jak zpívá

„Tak jaký jsem – chud, ubohý a slepý,“

– jen jednou si něco takového poslechněte a uvidíte, jestli ve vás nezačne všechno hned roztávat a hned se vám začnou slzy tlačit do očí! Mně je to fuk, co zpívá, pokaždé vás to vezme prostě rovnou za srdce – prostě vám to pronikne až tam někam, kde člověk má ten svůj život – a pokaždé vás to vezme! No jen si ho třeba poslechněte, jak zpívá

*„Dítě hříchu, dítě smutku, tápeš v beznaději,
zítřku nečekej, leč odevzdej se dnes raději.*

*Boží láska
přec nebeská,“*

a tak dále. Jednomu to hned dá pocit, že je to nejdopornější a nejnevzděčnější zvíře na tom božím světě. A když začne zpívat ty svoje písničky o domově a o mamince a dětství, o starých vzpomínkách a o všem tom ztraceném světě a starých přátelích, co už mají po smrti a už se nikdy nevrátí, hned máte přímo před očima všecko, co jste kdy měl rád a o co jste v životě přišel – no je to prostě krásné, pane majore, božské je to na poslech prosím – ale panebože, panebože, když ono je to všecko tak srdcervoucně smutné! Kapela – no všichni se dají do breku, i ten poslední lump popotahuje a vůbec se to nikdo z nich nesnaží ani tajit – no a tak ta banda, víte, jak jsem říkal, nejdřív po klukovi metají ty bagančata a pak všichni najednou vyskáčou z postelí a ženou se za ním tam v té tmě a začnou ho objímat a hladit! No opravdu – celého ho oslintávají a mazlí se s ním a prosí ho, aby jim prominul. A v tu chvíli, já vám povím, kdyby v tu chvíli třeba celý regiment se chystal, že klukovi zkriví vlasek na hlavě, tak by se na ten regiment vrhli holýma rukama, i kdyby to byl, já nevím, třeba armádní sbor!“

Další pauza.

„To je vše?“ zeptal jsem se.

„Ano, prosím.“

„Ale tak proboha, na co si tedy vlastně stěžují? Co chtějí, aby se v té věci udělalo?“

„Udělalo? No, přece, pane majore, to je jasné, chtějí, abyste ho přinutil, aby přestal zpívat.“

„To je tedy ale nápad! Vždyť jste právě říkal, že zpívá přímo božsky!“

„To je právě to. Ono je to totiž prosím až moc božské. Normální smrtelník to prostě nemůže vystát. Jednoho to strašně rozruší, jednoho vám to úplně obrátí

naruby, veškeré city to jednomu rozerve na cucky, že má hned pocit, bůhvíjaký není lump špatný, a nemá naději na nic než na peklo a zatracení. Jednoho to drží v takovém neustálém stavu kajícnictví, že už jednomu pomalu ani nic nechutná a v životě nemá žádnou útěchu. A pak toho pláče, rozumíte prosím – oni se pak vždycky ráno stydí jeden druhému podívat do očí.“

„To je tedy opravdu prazvláštní případ a ojedinělá stížnost. Takže oni opravdu chtějí, aby se tomu zpívání učinila přítrž?“

„Ano, pane majore, tak nějak. Oni jako zase nechtějí mít požadavky přemrštěné, to víte, že by byli hrozně rádi, kdyby se mu mohlo taky zatrhnout to modlení, nebo alespoň to nějak na všech stranách přistříhnout, ale hlavně jim jde o to zpívání. Že prý když se nějak zadusí to zpívání, tak prý ty modlitby už nějak vydrží, i když je to tedy surovost, někoho takhle zastrašovat a trápit.“

Řekl jsem seržantovi, že celou tu záležitost uvážím. Ten večer jsem se připlížil k muzikantům na ubikaci a poslouchal jsem. Seržant ve skutečnosti nijak nepřeháněl. Slyšel jsem ze tmy, jak ten modlí se hlas naléhá, slyšel jsem kletby utrápených vojáků, slyšel jsem, jak vzduchem sviští déšť vojenských bot a buší a duní kolem velkého bubnu. Dojalo mě to, ale také mě to pobavilo. A pak, za nějakou chvíli, když nejdřív bylo důstojné ticho, se ozval zpěv. Bože na nebesích, bylo to tak okouzlující, tak čarovné! Nic na světě nikdy nebylo tak sladce půvabné, tak něžné, tak svaté a tak dojemné. Zůstal jsem tam jen velice krátce, neboť jsem začínal prožívat city takového druhu, jaké se pramálo hodí pro velitele vojenské pevnosti.

Druhý den jsem vydal rozkazy, po nichž modlení i zpívání ustalo. Pak následovaly čtyři dny tak plně dezertérského vzrušení a podráždění, že jsem si na svého mladičkého bubeníčka ani nevzpomněl. Ale pak za mnou najednou jednoho rána přijde seržant Rayburn a povídá:

„Ten nový kluk se chová náramně podivně, pane majore.“

„Jak?“

„No, on si prosím pořád něco píše.“

„Píše? A co píše – dopisy?“

„To prosím nevím, ale jakmile má chvíli volna ze služby, slídí a šmejdí po celé pevnosti, pořád úplně sám – já bych teda vzal jed na to, že tu nemáme jediný koutek nebo otvor, aby se tam nepodíval, a každou chvíli vytáhne plavajz a papírek a něco si škrábe.“

To mi vnuklo krajně nepříjemný pocit. Měl jsem chuť se tomu vysmát, ale nebyla doba na to, aby se člověk vysmíval čemukoliv, co mělo v sobě alespoň nádech podezření. Kolem dokola se děly věci, které nás nutily být neustále ve střehu a podezírat kdekoho a kdeco. Vzpomněl jsem si na nápadnou skutečnost, že chlapec pochází z Jihu – z opravdového Jihu, až z Louisiany – a to pochopitelně za stávajících okolností nebylo pomyšlení dvakrát povzbudivé. I tak mě však notně bolelo, když jsem musel dát Rayburnovi rozkaz, s nímž jsem ho nyní seznámil. Bylo mi jako otci, jenž kuje pikle, aby vystavil hanbě a potupě svého vlastního syna. Přikázal jsem Rayburnovi, aby se choval nenápadně, vyčkával a snažil se mi nějaké ty jeho písemnosti sehnat, až se mu to podaří, aniž by si toho chlapec všiml. A důrazně jsem mu kladl na srdce, aby neudělal nic, podle čeho

by chlapec mohl zjistit, že je sledován. Rovněž jsem rozkázal, aby chlapci ponechal jeho dosavadní volnost pohybu, ale aby ho z určité vzdálenosti sledoval, kdykoli se vydá do města.

V dalších dvou dnech mi Rayburn podával hlášení dvakrát. Úspěch veškerý žádný. Chlapec psal, ale vždycky papír nonšalantně strčil do kapsy, když se Rayburn objevil nablízku. Dvakrát zašel ve městě do jakýchsi opuštěných maštálí, zdržel se tam minutku dvě a zase vyšel. Nad takovými věcmi se nedalo jen tak mávnout rukou – vypadalo to dost ošklivě. Byl jsem nucen si přiznat, že mi začíná být nepříjemně. Odebral jsem se tedy do své soukromé ubikace a dal jsem si zavolat svého zástupce – byl to důstojník inteligentní a soudný, syn generála Jamese Watsona Webba. Překvapilo ho to a zneklidnilo. Dlouho jsme o celé věci hovořili a dospěli jsme k názoru, že bude stát za to podniknout utajené pátrání. Rozhodl jsem se, že to vezmu do ruky sám. Dal jsem se tedy vzbudit ve dvě v noci a zanedlouho nato už jsem byl v ubikaci muzikantů a po břiše jsem se plazil mezi chrápaly. Konečně jsem dospěl k postýlce svého sladce dřímajícího sirotečka, podařilo se mi ho nevbudit, zajmout jeho šatstvo a pak jsem se zase pokradmu odplížil zpátky. Když jsem přišel do své ubikace, našel jsem čekajícího Webba, nemohl se dočkat, aby se dozvěděl výsledek. Okamžitě jsme podnikli pátrání. Šatstvo nás však zklamalo. Po kapsách jsme našli čistý papír a tužtičku, ale nic jiného až na kapesní kudlu a jiné zbytečné podivnůstky, jaké shromažďují malí chlapci jako velké cennosti. Plni naděje jsme se tedy obrátili k jeho tlumoku. Ale tam také nic, jen napomenutí – malá bible s těmito slovy

vepsanými na předsádce: „Cizí lidé, buďte na mého chlapce hodní, už kvůli jeho matce.“

Podíval jsem se na Webba – sklopil oči. Podíval se na mě – sklopil jsem oči i já. Ani jeden, ani druhý jsme nepromluvili. S úctou jsem knihu vrátil na místo. Záhy nato Webb vstal a beze slova odešel. Já jsem se po nějaké chvíli vzbudil, abych dokončil svůj poněkud nechutný úkol a vrátil loupež tam, kam patřila. Opět jsem se plazil po břiše a připadalo mi to jako poloha obzvláště vhodná pro práci, jakou jsem tu vykonával. Byl jsem upřímně šťasten, když už bylo konečně po všem a měl jsem to za sebou.

Kolem poledního druhého dne se jako obvykle dostavil k raportu Rayburn. Zarazil jsem ho a řekl jsem:

„Tak s těmi nesmysly skončujeme. Děláme tady bubáka z ubohého štěněte, vždyť on nadělá škody asi jako modlitební knížka.“

Seržant se zatvářil udiveně a odpověděl:

„No tedy, pane majore, když jste mi to prosím přikázal, tak já jsem nějaké ty jeho písemnosti získal.“

„No – a jak to vypadá? Jak jste je získal?“

„Koukal jsem klíčovou dírkou a viděl jsem, jak píše. Když jsem si říkal, že by mohl být asi tak u konce, tak jsem jako zakašlal a hned vidím, jak ten papír mačká v ruce a hází ho do ohně a dívá se kolem, jestli se někdo neblíží. Pak se klidně opřel na židli a tvářil se jakoby nic. Pak tam vejdu já, příjemně si krátím čas a za chvíli ho pošlu na nějakou pochůzku. Vůbec jako by mu to nevadilo, klidně si odešel. V krbu bylo uhlí a oheň nebyl ještě ani pořádně rozhořelý. Papír spadl za velký kus uhlí, takže ho nebylo vidět, ale já ho vytáhl. Tady to je a vidíte, že to skoro vůbec není ohořelé.“

Sklouzl jsem očima po papíru a stačil jsem si všimnout jedné dvou vět. Pak jsem seržanta poslal pryč a řekl jsem mu, aby mi zavolal Webba. Tady máte plné znění toho papíru:

Fort Trumbull, 8.

Plukovníku,

mýlil jsem se v ráži těch tří děl, jimiž jsem svůj seznam zakončil. Jsou to osmnáctilibrovky – jinak je veškerá výzbroj tak, jak jsem to vypsál. Posádka zůstává nadále v tom stavu, jak jsem o tom podal zprávu, až na to, že dvě roty lehké pěchoty, které měly být odveleny na frontu, zde zatím až na další zůstávají – zatím nemůžu zjistit, na jak dlouho, ale zjistím to brzy. Přesvědčili jsme se, že po pečlivé úvaze bude vhodnější záležitost odložit až...

Tady to končilo – na tomto místě Rayburn zakašlal a pisatele přerušil. Veškeré mé sympatie vůči tomuto chlapci, má úcta k němu i soucit s jeho beznadějným postavením, to vše okamžitě zvadlo pod snětí takto odhalené chladnokrevné podlosti.

Ale o to teď nejde. Stáli jsme před problémem – navíc před problémem, jenž si vyžadoval hluboké a okamžité pozornosti. Obraceli jsme to s Webbem ze všech stran a důkladně jsme vše prozkoumali. Webb řekl:

„Hrozná škoda, že ho přerušili. Něco se odkládá – na kdy? A co je to něco? Možná že by k tomu býval došel, ten plaz jeden pobožnůstkářský!“

„Opravdu,“ přisvědčil jsem, „připravili jsme se o důležité svědectví. A kdo je to asi ‚my‘ v tom dopise? Jsou to spiklenci v pevnosti, nebo venku?“

Tohleto „my“ bylo znepokojující a sugestivní. Nicméně nebylo nic platné se kolem toho jen dohadovat, a tak jsme šli dál, k praktičtějším záležitostem. Za prvé jsme se rozhodli zdvojnásobit počet hlídek a zostrit strážní službu. Dále jsme si říkali, že zavoláme Wicklowa a přinutíme ho, aby vše prozradil – to se však nezdálo právě nejrozumnější, dokud nezklamou všechny ostatní metody. Musíme získat ještě nějaké ty jeho písemnosti, a tím směrem se tedy nyní nesly naše plány. Napadla nás dobrá myšlenka: Wicklow nikdy nechovil na poštu – možná že pro něj byla poštou ta opuštěná maštaľ. Dali jsme si tedy zavolat mého tajného úředníka, byl to mladý Němec jménem Sterne, detektiv od přírody, plně jsme ho do případu zasvětili a přikázali mu, aby se pustil do práce. Během hodiny jsme dostali zprávu, že Wicklow opět píše. Krátce nato přišla zpráva, že požádal o dovolení, aby mohl vyjít do města. Chvíli jsme ho nechali zdržet a Sterne zatím spěchal napřed a ukryl se v maštaľi. Uviděl posléze, jak Wicklow nedbalým krokem pomalu vchází, rozhlíží se a pak ukrývá cosi pod jakýmsi harampádím v koutě – a opět zvolna odchází. Sterne se na ukrytý předmět vrhl – byl to dopis – a přinesl nám jej. Dopis neměl ani oslovení, ani podpis. Opakoval se v něm to, co už jsme přečetli, a pak pokračoval:

Považujeme za nejvhodnější odložit záležitost do doby, až budou obě roty pryč. Chci říci, že čtyři vevnitř jsou toho názoru, s ostatními jsem nebyl ve spojení – z obavy, abych nepřivolal pozornost. Říkám čtyři, neboť o dva jsme přišli: sotva se dali odvést a dostali se dovnitř, byli odveleni na frontu. Bude naprosto nutné získat za oba náhradu. Ti, co odešli, byli dva

bratři z Třicáté míle. Mám vysoce důležitou zprávu, a nemohu ji svěřit tomuto způsobu předání, zkusím druhý způsob.

„Ten lump jeden nedomrlá,“ pravil Webb. „Kdo by si pomyslel, že by to mohl být špeh? Ale což, to teď pusťme z hlavy. Shrňme si veškeré podrobnosti, jak je máme do této chvíle k dispozici, a podívejme se, jak celý případ v této chvíli vypadá. Tedy za prvé: máme ve svém středu vzbouřeneckého špeha a víme, kdo to je. Za druhé: máme ve svém středu tři další, ale nevíme, kdo jsou. Za třetí: tito špehové se mezi nás vetřeli prostinkým a snadným způsobem, totiž že se dali odvést za vojáky v unionistickém vojsku – a dva z nich za to zřejmě zaplatili tím, že byli odveleni na frontu. Za čtvrté: Wicklow má vysoce důležitou záležitost, kterou nechce sdělovat ‚tímto způsobem‘, a chce zkusit ‚druhý způsob‘. Tak tedy případ vypadá v této chvíli. Máme Wicklowa lapnout teď a přinutit ho k přiznání? Anebo máme sebrat osobu, která vybírá dopisy z maštale, a radši zmáčknout toho kurýra? Anebo máme tiše vyčkávat a snažit se zjistit něco víc?“

Rozhodli jsme se přijmout zatím poslední řešení. Usoudili jsme, že nemusíme zatím přistupovat k urychleným výjimečným opatřením a udělat s ním krátký proces, jelikož je zřejmé, že spiklenci budou pravděpodobně vyčkávat, dokud nebudou mít obě roty lehké pěchoty z cesty. Sterna jsme vybavili dosti rozsáhlými pravomocemi a pověřili jsme ho, aby nasadil všechny své nejlepší síly a zjistil „druhý způsob“ Wicklowova předávání zpráv. Byli jsme odhodláni hrát vysokou hru a za tím účelem jsme měli v úmyslu udržet špehy v naprostém nevědomí, jak to jen půjde nejdéle. Prikázali

jsme tedy Sternovi, aby se okamžitě navrátil do maštale, a shledá-li vzduch čistý, znovu ukryl Wicklowův list tam, kde byl předtím, a ponechal ho tam, aby si ho spiklenci mohli vyzvednout.

Noc minula a nic jiného se neudálo. Byla zima, tma, padal déšť se sněhem a fičel jedovatý vítr, já jsem však několikrát během noci vstal ze svého teplého lůžka a vykonal jsem osobní obchůzku, abych se přesvědčil, zda je vše v pořádku a zda jsou všechny strážce na místě. Pokaždé jsem je shledal v dokonale bdělém stavu a ostražitě – bylo zřejmé, že už se rozšířily pověsti o jakémisi nebezpečí, a zdvojení stráží tyto pověsti vlastně jen podpořilo. Při jedné obchůzce, už k ránu, jsem narazil na Webba, jak si proráží cestu ostrým větrem, a zjistil jsem, že i on byl několikrát na obchůzce, aby se přesvědčil, zda je všechno v naprostém pořádku.

Události příštího dne chod věcí poněkud uspíšily. Wicklow napsal další list. Sterne ho předešel na cestě do maštale a viděl, jak ho tam ukládá, zmocnil se listu, jakmile Wicklow zmizel, pak se vytratil a malého špeha zdálky sledoval. Měl přitom v patách detektiva v civilním oděvu, neboť jsme usoudili, že bude prospěšné mít po ruce asistenci zákonné moci, kdyby se naskytla potřeba. Wicklow se odebral na nádraží a vyčkával, dokud nepřijel vlak z New Yorku. Pak si pozorně prohlížel tváře cestujících, když se hrnuli z vagonů. Zanedlouho se přibelhal jakýsi obstarožní pán s tmavými brýlemi a o holi, zastavil se Wicklowovi nablízku a začal se rozhlížet, jako by někoho čekal. Wicklow se v tom okamžiku vrhl kupředu, vstrčil mu do ruky obálku, pak vklouzl opět mezi dav a mizel. Sterne mu dopis okamžitě vytrhl a v běhu stačil ještě říci detektivovi: „Sledujte toho starého pána a nespouštějte ho

z očí.“ Nato se vytláčil s davem z nádraží a odebral se rovnou do pevnosti.

Usadili jsme se za zavřenými dveřmi a hlídce přede dveřmi dali příkaz, aby nikoho nepouštěla.

Nejdříve jsme otevřeli dopis ukořistěný v maštali. Zněl takto:

SVATÁ ALIANCE,

našel jsem v obvyklém dělu příkazy od Mistra, zanechané na místě včera večer. Ruší pokyny dosud dodané podřízenými zástupci. Zanechal jsem v dělu obvyklé znamení, že příkazy jsou v patřičných rukou...

Webb přerušil: „Copak není ten kluk neustále pod ostrým dohledem?“

Řekl jsem, že je – dokonce je pod ostrým dohledem již od chvíle, kdy byl zadržen jeho předchozí list.

„Tak jak může něco strkat do děla anebo z něho něco tahat, aniž by při tom byl přistižen?“

„Tedy,“ pravil jsem, „to se mně zrovna moc nelíbí.“

„Mně také ne,“ na to Webb. „Prostě to znamená, že spiklenci jsou dokonce i přímo mezi hlídkami. Kdyby nad ním tak či onak nedrželi ruku, tak to prostě nemůže dělat.“

Poslal sem pro Rayburna a přikázal jsem mu, aby prohledal všechny baterie a podíval se, jestli tam není něco k nalezení. Pokračovali jsme pak v četbě dopisu:

Nové příkazy důrazně vyžadují, aby MMMM byl FFFF zítra v 03.00. Dvě stě dorazí v malých skupinkách vlakem a jinak z různých směrů a bude rozestaveno v příslušný čas. Znamení bude umístěno dnes, zajišťuji já. Úspěch se zdá jistý, i když se něco muselo

dostat ven, protože byly zdvojeny strážce a velitelé v noci konali osobní obchůzky. W. W. dnes z Jihu dostane tajné příkazy – druhou cestou. Všech šest Vás musí být v 166 přesně v 02.00. Najdete tam B. B. a obdržíte podrobné pokyny. Heslo stejné jako minule, jen v obráceném pořadí – první slabika nakonec a poslední slabika na začátku. PAMATUJTE XXXX. Nezapomeňte! Budte pevné myslí! Než vyjde znovu slunce, budete hrdiny! Nehynoucí bude Vaše sláva! Připojíte věčnou stránku k dějinám. Amen.

„Hrom a peklo!“ zaklel Webb. „Jak na to tak koukám, dostáváme se do pěkně horké šlamastyky!“

Já jsem poznamenal, že není pochyb o tom, že věci se začínají jevit krajně vážnými. Privil jsem:

„Chystá se zde zoufalý podnik, o tom není nejmenších pochyb. Dnešní noc je pro to určenou chvílí – tolik je rovněž zřejmé. Skutečná povaha tohoto podniku – tedy způsob provedení – se skrývá za těmi shluky písmen M a F, ale cílem a účelem je podle mého soudu na základě momentu překvapení obsadit naši pevnost. Nyní musíme postupovat rychle a odhodlaně. Domnívám se, že už nemůžeme nic získat, budeme-li ve svém kradném přístupu k Wicklowovi pokračovat. Musíme se dovědět, a to co nejdříve, kde je umístěno ‚166‘, abychom se tam na tu bandu mohli v 02.00 vrhnout. Bezpochyby nejrychlejším způsobem, jak tyto informace získat, bude dostat je z toho chlapce. Ale nejdřív ze všeho, a dříve než učiníme jakýkoliv významný krok, musíme předložit dostupná fakta ministerstvu války a požádat o plné moci.“

Sestavili mi zprávu a dali ji zakódovat pro přenos telegrafickou cestou. Přečetl jsem ji, schválil a odeslal.

Záhy jsme dokončili debatu nad tím dopisem, o němž jsme hovořili, a pak jsme otevřeli list, jenž byl vytržen z ruky chromého pána. V obálce nebylo nic než dva listy naprosto prázdného dopisního papíru! To byla ledová rána pro naši do běla rozpálenou dychtivost a nedočkavost. Na okamžik jsme se cítili právě tak prázdní jako ten papír a asi dvakrát pitomější. To však trvalo jen okamžik, neboť hned nato jsme pochopitelně pomysleli na „tajný inkoust“. Přidrželi jsme papír u ohně a čekali jsme, až se písmena začnou pod vlivem horka vynořovat. Neobjevilo se však nic, jen jakési matné čáry, z kterých jsme nic nepoznali. Pak jsme zavolali doktora a poslali jsme jej pryč s rozkazem, aby dopis podrobil veškerým zkouškám, jaké mu jsou známy, až přijde na tu pravou, a aby mi pak okamžitě oznámil obsah dopisu, jakmile se mu podaří přivést ho na povrch. Tato zpráva nás zatraceně trápila a toto zdržení jsme pochopitelně nesli krajně nelibě, neboť jsme spoléhali, že právě z tohoto dopisu se dozvíme i ta nejdůležitější tajemství celého spiknutí.

Tu se objevil seržant Rayburn a vytáhl z kapsy kus provázku, asi tak třicet centimetrů dlouhého, s třemi uzly, a podržel nám ho před očima.

„Tohle jsem vytáhl z jednoho děla na pobřežní straně,“ pravil. „Vytáhl jsem ze všech děl zátky a podrobně jsem je prozkoumal, ale tenhle provázek bylo to jediné, co v dělech bylo.“

Tak tento kus provázku bylo tedy Wicklowovo „značení“, že se „Mistrovy“ pokyny nedostaly do nepovolaných rukou. Vydal jsem rozkaz, aby všechny muže, kteří drželi v posledních čtyřiaadvaceti hodinách strážní službu poblíže tohoto děla, okamžitě vsadili do vězení, a to každého zvlášť, a aby jim nebylo dovoleno

s kýmkoliv hovořit bez mého předběžného souhlasu a vědomosti.

Záhy též přišel telegram od ministra války. Zněl takto:

Dočasně zrušit ústavní práva. Ve městě vyhlásit stanné právo. Zatýkat dle potřeby. Jednat energicky a včasně. Podávat ministerstvu pravidelné zprávy.

Nyní byli jsme tedy s to přiložit ruku k dílu. Vyslal jsem své lidi a chromého pána jsem dal potichouнку zatknout a přivést do pevnosti. Dal jsem ho ostře střežit a přikázal jsem, že s ním nesmí nikdo promluvit a on že rovněž nesmí s nikým promluvit. Zpočátku měl trošku sklon dělat kravál, ale brzy ho to přešlo.

Pak jsem obdržel zprávu, že Wicklow byl viděn, jak cosi předává dvěma novým rekrutům, a jakmile se k nim obrátil zády, že byli oba uchopeni a uvrženi do vězení. U obou byl nalezen malinký papírek s tímto nápisem, psaným tužkou:

*Orel – třetí let.
Pamatuj XXXX.
166*

V souladu se svými pokyny telegrafoval jsem okamžitě ministerstvu války šifrovanou depeši o dalším postupu a rovněž jsem popsal obsah tohoto lístku. Připadalo nám, že naše postavení je již dostatečně silné, abychom se mohli odvážit strhnout masku, pokud šlo o Wicklowa: dal jsem pro něj tedy poslat. Rovněž jsem dal poslat k doktorovi a obdržel jsem nazpět dopis psaný tajným inkoustem. Felčar dopis doprovodil

vzkazem, že list dosud vzdoruje jeho pokusům, že je však připraven podrobit ho dalším zkouškám, jakmile budu připraven mu ho opět poskytnout.

Hned nato vešel Wicklow. Vypadal trochu unaveně a úzkostlivě, byl však klidný a nenucený, a jestliže měl nějaké podezření, nebylo to vidět ani na jeho obličeji, ani na jeho chování. Nechal jsem ho tam nějakou tu chvilku stát a pak jsem prohodil docela přátelsky:

„Milý chlapče, pročpak tak často chodíš do té staré maštale?“

Odpověděl s prostoduchým výrazem a bez jakýchkoliv rozpaků:

„Tedy, pane majore, já vám ani nevím. Vlastně k tomu žádný důvod nemám, až snad na to, že jsem rád sám, a tam se docela dobře bavím.“

„Takže ty se tam docela dobře bavíš, co?“

„Ano, prosím,“ odpověděl právě tak nevinně a prostoduše jako předtím.

„A nic jiného tam neděláš?“

„Ne, prosím,“ řekl požíval se na mne s dětinským údivem v těch svých velkých měkkých očích.

„Docela určitě?“

„Ano, pane majore, docela určitě.“

Po chvilce mlčení jsem pravil:

„Wicklows, proč ty si vlastně tolik píšeš?“

„Já? Já prosím ani tak moc nepíšu.“

„Že ne?“

„Ne, prosím. No, tedy jestli myslíte takové to moje škrábání, tak to si jen tak pro zábavu občas něco naškrábu.“

„A co s těmi svými škrábanicemi děláš?“

„Nic, pane majore – vždycky je zahodím.“

„Nikdy je nikomu neposíláš?“

„Ne, prosím.“

Náhle jsem před něj přistrčil dopis „plukovníkovi“. Trošku se zarazil, ale okamžitě se opět uklidnil. Po tváři se mu rozlil lehký přídech.

„Tak jakpak, že jsi odeslal tuhleto škrábanici?“

„Já jsem tím prosím nem-nemyslel nic zzzlého.“

„Nemyslel nic zlého! Prozrazuješ výzbroj a situaci celé pevnosti a nemyslíš nic zlého?“

Svěsil hlavu a neříkal nic.

„No tak, ven s tím a žádné lhaní. Komu byl tento dopis určen?“

Teď už se na něm začínaly projevovat znaky jisté úzkosti. Rychle se však vzpamatoval a odpověděl hluboce vážným tónem:

„Povím vám pravdu, pane majore – úplnou pravdu. Tenhle dopis vůbec nikomu určen nebyl. Napsal jsem ho pro vlastní zábavu. Teď už vím, že to byla chyba a hloupost – ale to je můj jediný přečin, pane majore, čestné moje slovo.“

„Ale. No tak to rád slyším. Psát takovéhle dopisy je nebezpečné. Doufám, že víš docela jistě, že tohle je jediný list, který jsi napsal?“

„Ano, prosím, naprosto jistě.“

Jeho otrlost byla ohromující. Pronesl tuto lež s tváří tak upřímnou, že žádná bytost neznala kdy upřímnější. Počkal jsem chvíličku, až se usadí má kypící žluč, a pak jsem pravil:

„Wicklowe, povzbuď trošku tu svou paměť a pokus se mi pomoci asi tak s dvěma třemi maličkostmi, na které bych se tě chtěl vyptat.“

„Učiním, co bude v mých silách, pane majore.“

„Tak jako první věc: kdo je ‚Mistr‘?“

Zaskočilo ho to do té míry, že po nás vrhl ohromený

pohled – ale o nic víc. Ve vteřince měl opět jasný zrak a poklidně odpověděl:

„To prosím nevím.“

„Nevíš?“

„Nevím.“

„Docela určitě to nevíš?“

Snažil se, seč byl, aby se mi vydržel dívat do očí, ale bylo to vypětí příliš velké. Pomalu mu brada sklesla na prsa a hoch mlčel. Stál tam přede mnou, nervózně si kroutil knoflíkem a navzdory svým mrzkým činům v nás vyvolával lítost. Po chvílce jsem mlčení přerušil a zeptal jsem se:

„Kdo je ‚Svatá aliance‘?“

To jím viditelně otřásl a rozmáchl se naprázdno rukama, takže to v mých očích vypadalo jako volání zoufalého tvora o soucit. Zvuk však nevydal žádný. Dále stál nehybně s očima upřenýma k zemi. Jak jsme tam seděli a pozorovali jej, uviděli jsme, jak se mu po tvářích začínají koulet velké slzy. Zůstal však zticha. Po chvílce jsem řekl:

„Musíš mi, chlapče, odpovědět a musíš mi povědět pravdu. Kdo je to ‚Svatá aliance‘?“

Nic. Jen dál tiše plakal. Po chvílce jsem pronesl, poněkud ostřeji:

„Odpověz mi na mou otázku!“

Zápasil s pláčem, aby ovládl svůj hlas. Pak se na mě prosebně podíval a mezi vzlyky se z něho vydralo:

„Ach, mějte se mnou slitování, pane majore! Já nemůžu odpovědět, protože to nevím.“

„Cože?“

„Opravdu, pane majore, mluvím úplnou pravdu, do téhle chvíle jsem o Svaté alianci neslyšel. Na mou čest prosím, je to tak.“

„Dobré nebe! Tak se podívej na tenhle svůj druhý dopis! Tady, vidíš, co je tu napsáno? ‚Svatá aliance! Tak co říkáš teď?‘“

Podíval se mi do tváře ukřivděným pohledem někoho, komu způsobili veliké bezpráví, a pak řekl procítěně:

„To musí být prosím nějaký krutý vtip. Jak tohle může někdo udělat mně, když já jsem se vždycky snažil konat dobro a nikdy jsem neublížil živé duši? Někdo musel napodobit můj rukopis, já jsem nikdy nenapsal ani řádku tohotole – vždyť já jsem tenhle dopis v životě do téhle chvíle neviděl.“

„Cože? Ty nevýslovný lhář! Tady, copak budeš říkat tomuhle?“ a vyrval jsem z kapsy dopis psaný tajným inkoustem a strčil sem mu ho před oči.

Zbledl v tváři – ano, zbledl přímo jako smrt. Lehce se zapotácel a natáhl ruku ke zdi, aby se opřel. Po chvílce se zeptal, hlasem tak slabounkým, že ho téměř nebylo slyšet:

„Vy jste – to četli?“

Odpověď se v našich obličejích musela objevit dříve, než jsem stačil ze rtů vyrazit lživé „ano“, neboť jsem viděl zcela jasně, jak se chlapci do očí vrací odvaha. Čekal jsem, že něco řekne, on však mlčel. Takže nakonec jsem řekl já:

„No, tak copak nám povíš k odhalení, jež obsahuje tento list?“

Odpověděl s dokonalou vyrovnaností:

„Nic, jen tolik, že jsou naprosto neškodná a nevinná a nikomu nemohou ublížit.“

Teď jsem byl ovšem poněkud v úzkých, protože jsem toto jeho tvrzení nemohl vyvrátit. Nevěděl jsem okamžitě, jak postupovat dál. Nicméně přišla mi na pomoc myšlenka a já jsem pravil:

„Jsi si tím jist, že o ‚Mistru‘ ani o ‚Svaté alianci‘ nevíš vůbec nic a že dopis, o němž praviš, že je to padělek, jsi nenapsal?“

„Ano, prosím – naprosto jist.“

Pomaloučku jsem vytáhl pletený provázek s uzlíky a beze slova jsem ho před ním podržel. Lhostejně se na něj podíval, pak tázavě pohlédl na mě. Trpělivost mi valem docházela. Nicméně jsem dokázal zkrotit svou zlobu a řekl jsem obvyklým hlasem:

„Wicklowe, vidíš tohleto?“

„Ano, prosím.“

„Co je to?“

„Vypadá to jako kus provázku.“

„Vypadá? Je to skutečně kus provázku. Poznáváš ho?“

„Ne, prosím,“ odpověděl tak chladně, jak jen bylo možno ta slova vyřknout.

Jeho ledový klid byl prostě dokonalý a skvělý! Na několik vteřin jsem se zarazil, aby ticho dodalo váhy tomu, co jsem se nyní chystal pronést. Pak jsem povstal, položil jsem mu ruku na rameno a pravil jsem pochmurně:

„Ubohý chlapče, tohle ti nemůže prospět ani za mák. Toto znamení pro ‚Mistra‘, tento provázek s uzlíky jsme našli v jednom z děl na nábrežní straně...“

„Našli v dělu? Ó ne, to ne, to ne. Nesmíte říkat v dělu, bylo to v puklině v zátce děla! – Muselo to být v té puklině!“ a nato klesl na kolena a sepsal ruce a pozvedl tvář, jež byla žalostná na pohled, tak byla popelavá, tak divoká hrůzou.

„Nikoliv, byl v dělu.“

„Ach, pak se něco nepodařilo! Panebože, jsem ztracen!“ Nato vyskočil a vrhal se hned tam, hned onam,

vyhýbal se rukám, které se po něm vztahovaly, aby jej chytily, a ze všech sil se snažil uprchnout. Útěk byl ovšem nemyslitelný. Pak znovu klesl na kolena, plakal ze všech sil, objal mě kolem nohou, vinul se ke mně a prosil a žádonil a neustále opakoval: „Ach, mějte se mnou slitování! Ach, buďte ke mně milosrdní! Nezraďte mě! Oni by mě ani na vteřinu neušetřili na životě! Ochraňte mě! Přiznám se ke všemu!“

Trvalo chvíli, než se nám podařilo ho utišit a utlu-
mit jeho hrůzu, aby se dostal jakžtakž do rozumného
stavu mysli. Pak jsem jej začal vyslychat, odpovídal mi
pokorně, se sklopenýma očima, a chvílemi si utíral ne-
ustále proudící slzy.

„Takže ty jsi v hloubi duše vzbouřenec?“

„Ano, prosím.“

„A špeh?“

„Ano, prosím.“

„A jednal jsi podle výslovných rozkazů zvenčí?“

„Ano, prosím.“

„Ochotně?“

„Ano, prosím.“

„Snad dokonce s radostí?“

„Ano, prosím, nemělo by smyslu to popírat. Jih je
mou vlastí. Mé srdce je na Jihu a bije pro věc našeho
Jihu.“

„Celá ta historka, jak jsi mi ji vylíčil, o křivdách, jaké
se ti děly, a o pronásledování tvé rodiny, to vše bylo jen
vymyšleno pro tuto příležitost?“

„Já – oni mi řekli, abych to tak vyprávěl, prosím.“

„A ty bys zradil a zničil ty, kdo se nad tebou slitovali
a poskytli ti přístřeší! Chápeš vůbec, k jaké mrzké pod-
losti ses snížil, ty ubohý, svedený tvore?“

Odpověděl pouze vzlykáním.

„Dobrá, to tedy pomineme. Nyní však k věci. Kdo je ten tvůj ‚plukovník‘ a kde je?“

Začal znovu hlasitě plakat a snažil se vyprosit si, aby nemusel vypovídat. Že prý ho zabijí, když něco prozradí. Pohrozil jsem mu, že ho dám zavřít do temné samoty, jestliže nám neposkytne příslušné informace. Zároveň jsem mu přislíbil, že jej ochráním před jakoukoliv hrozbou, jestliže učiní plné přiznání. On však veškerým odpovědím uzavřel ústa na pevný zámek a nasadil vzdorný výraz, jehož jsem se nedokázal zbavit. Nakonec jsem se s ním vydal ven – stačil jediný pohled do temné cely, a chlapec okamžitě obrátil. Propukl ve vášnivý a hořký pláč a prosby a prohlásil, že poví vše.

Přivedl jsem ho tedy nazpět, on nám řekl, jak se ‚plukovník‘ jmenuje, a dopodrobna jej popsal. Řekl, že ho najdeme v hlavním městském hotelu, oděného v občanských šatech. Musel jsem mu znovu pohrozit, než byl ochoten popsat a jmenovat „Mistra“. Řekl, že Mistra najdeme v Bond Street číslo 15 v New Yorku a že se vydává za jakéhosi R. F. Gaylorda. Okamžitě jsem telefonoval jméno i popis šéfu policie a naší metropole a požádal jsem, aby byl Gaylord zatčen a zadržen, dokud si pro něj nebudu moci poslat.

„Tak,“ pravil jsem pak, „zdá se, že několik spiklenců je také ‚mimo‘, patrně zde v Novém Londýně. Dej nám jejich jména a popis.“

Pojmenoval a popsal tři muže a dvě ženy – ubytování byli všichni v hlavním městském hotelu. Potichu jsem vyslal své lidi a dal jsem spiklence i „plukovníka“ zatknout a přivést do pevnosti.

„Dále chci vědět vše o tvých třech spoluspiklencích tady v pevnosti.“

Domníval jsem se, že se bude pokoušet oklamat mě nějakou falší, vytasil jsem se tedy se záhadnými kousky papíru, jež jsme našli u dvou z nich, a to na něj zapůsobilo velmi prospěšně. Sdělil jsem mu, že dva máme ve své moci a toho třetího že nám bude muset ukázat. To ho zle vyděsilo, takže zvolal:

„Ach prosím, k tomu mě nenuťte! On by mě na místě zabil!“

Ujistil jsem ho, že je to nesmysl, budu mít nablízku někoho, kdo ho bude chránit, a kromě toho se mužstvo pochopitelně shromáždí neozbrojeno. Prikázal jsem, aby nařídili nástup všech nových rekrutů, a pak ten chudák rozřesený ubožáček vyšel ven a postupoval podél řady nastoupených vojáků a snažil se přitom tvářit co nejlhostejněji. Nakonec pronesl jedno jediné slovo k jednomu z vojáků, a než od něj odstoupil pět kroků, byl už voják zatčen.

Jakmile jsme měli Wicklowa opět před sebou, prikázal jsem, aby všechny tři přivedli. Jednoho z nich jsem vyzval, aby vystoupil kupředu, a řekl jsem:

„Nuže, Wicklowe, teď tedy pozor, ani o stín se neodchýlit od skutečné pravdy. Kdo je tento muž a co o něm víš?“

Viděl, že je v tom až po uši, odvrhl tedy veškeré ohledy, upřel oči onomu muži do tváře a bez jediného zaváhání promluvil asi toto:

„Skutečným jménem George Bristow. Je z New Orleansu a před dvěma lety byl druhým důstojníkem poštovního parníku *Kapitol*. Je to desperát a byl už dvakrát ve vězení pro zabití: jednou proto, že zabil plavčíka, když odmítl měřit hloubku, což nemá plavčík v povinnostech. Je to špeh a byl sem vyslán plukovníkem, aby zde jako špeh působil. Byl třetím důstojníkem na lodi

Svatý Mikuláš, když nedaleko Memphisu v osmapadesátém vyletěla do povětří, a pak se jen taktak vyhnul lynčování, protože okrádal mrtvé a raněné, když je odváželi na břeh v prázdném člunu od dřeva.“

A tak dále a tak podobně – prostě nám pověděl úplný životopis toho člověka. Když skončil, zeptal jsem se toho muže:

„Přejete si k tomu něco říci?“

„Když ráčíte dovolit, pane majore, je to ta nejpekelnější lež, kdo kdy řekl.“

Dal jsem ho odvést zpátky do cely a pak jsem si vzal na paškál ty ostatní. Výsledek byl týž. Chlapec dopodrobna vylíčil příběh každého z nich a ani jednou nezávalhal nad jediným slovem nebo faktem. Ale z obou těch lumpů jsem nedostal nic než rozhořčené námitky, že je to všechno lež. Odmítali se k čemukoliv přiznat. Vrátil jsem je do vazby a pak jsem si jednoho po druhém dal předvést své ostatní vězně. Wicklow nám o nich řekl vše – z kterých jižních měst pocházejí a jakou úlohu hrají ve spiknutí.

Všichni však to, co říkal, popírali a ani jeden z nich se k ničemu nepřiznal. Muži zuřili, ženy plakaly. Podle toho, co sami říkali, byli to do jednoho nevinní lidé ze Západu a naši severní Unii milovali nade všechno na tomto světě. Celou bandu jsem dal znovu strčit pod zámek, naplněn hnusem, a znovu jsem začal zpovídat Wicklowa jako při katechismu.

„Kde je číslo 166 a kdo je B. B.?“

Tady už byl ale odhodlán neustoupit. Ani domluvy, ani hrozby jím nepohnuly. Čas letěl, bylo nutné učinit ostrá opatření. Uvázal jsem ho tedy za palce tak, aby mohl stát jen na špičkách. Bolest sílila a nutila jej

k výkřikům, jaké jsem téměř nedokázal snést. Nicméně jsem vytrval a chlapec záhy zaječel:

„Ach, prosím, pusťte mě na zem, a povím vše.“

„Nikoliv – nejdřív povíš vše, a pak tě teprve spustím.“

Každíčkový okamžik byl pro něj nyní utrpením, a tak tedy kápl božskou:

„Pokoj 166, hotel Orel!“ – jakási ubohá špeluňka na pobřeží, útočiště obyčejných nádeníků, přistavních dělníků a lidí pochybné pověsti.“

Odvázal jsem ho tedy a chtěl jsem vědět, co je cílem spiknutí.

„Dnes v noci obsadit pevnost,“ procedil zuby mezi jednotlivými vzlyky.

„Mám v rukou všechny hlavy spiknutí?“

„Nikoliv. Máte všechny až na ty, co se mají shromáždit v čísle 166.“

„Co znamená ‚pamatujte XXXX‘?“

Ticho.

„Jaké je heslo pro přístup do čísla 166?“

Nic.

„Co znamenají tyhle shluky písmen – ‚FFFFFF‘ a ‚MMMM‘? Odpověz! Nebo to slízneš znovu!“

„To neprozradím nikdy! Radši zemru! Dělejte si se mnou, co chcete.“

„Rozvaž si pečlivě, co říkáš, Wicklowe. Je to tvé poslední slovo?“

Odpověděl pevně, hlas se mu ani nezachvěl:

„Poslední slovo. Jakože miluji svou ukřivděnou vlast a nenávidím vše, na co svítí toto severní slunce, raději zemru, než abych tyto věci prozradil.“

Uvázal jsem ho znovu za palce. Strašlivá bolest znovu udeřila – a mně rvalo srdce, když jsem musel

poslouchat, jak strašně ubožák křičí. Leč nedostali jsme z něho nic. Na každou otázku ječel jako odpověď totéž: „Mohu zemřít a také rád zemru – ale neprozradím nic!“

Inu, museli jsme toho nechat. Byli jsme přesvědčeni, že by opravdu radši zemřel, než aby něco prozradil. Zavedli jsme ho tedy dolů a uvěznili ho pod přísným dohledem.

Pak několik hodin jsme měli plné ruce práce s telegrafováním na ministerstvo války a s přípravami na přepad čísla 166.

Byly to pohnuté chvíle oné temné a mrazivé noci. Věci se nějak vynesly a celá posádka byla v pohotovosti. Hlídky byly ztrojnásobeny a nikdo nemohl vstoupit ani odejít, aniž byl zastaven mušketou namířenou na hlavu. Nicméně my s Webbem jsme si už dělali trochu menší starosti než předtím, protože jsme si uvědomovali, že celé spiknutí musí být důkladně ochromeno, když už je tolik hlav v našich rukou.

Byl jsem odhodlán být v čísle 166 pěkně včas, zajmout B. B. a nasadit mu roubík a být zpátky, abych se mohl pustit do zbytku spiklenců, až dorazí. Asi ve čtvrt na dvě v noci jsem se vyplížil z pevnosti a se mnou družstvo spolehlivých a ke všemu odhodlaných příslušníků armády Spojených států – jakož i chlapec Wicklow, ruce spoutané za zády. Řekl jsem mu, že jedeme do čísla 166 a že jestliže zjistím, že nám opět lhal a že nás vodí za nos, bude nás muset dovést na skutečné místo setkání, nebo si vytrpět důsledky.

Přikradli jsme se k hostinci a provedli rekognoskaci. V malém výčepu se svítilo, všude jinde byla tma. Zkusil jsem hlavní vchod: dveře se otevřely a my jsme

potichoučku vstoupili a zavřeli za sebou. Pak jsme se zuli a já jsem šel jako první do výčepu. Německý hostinský tam spal na židli. Opatrně jsem ho vzbudil, řekl jsem mu, aby se zul a vedl nás, a zároveň jsem ho varoval, aby se nepokoušel ani ceknout. Uposlechl bez odporu, ale bylo vidět, že je krajně vyděšen. Přikázal jsem mu, aby nás vedl k číslu 166. Vystoupili jsme asi po dvou třech řadách schodů, měkce a tiše jako zástup koček. Došli jsme téměř na konec dlouhé haly a stanuli jsme přede dveřmi. Oknem nad nimi bylo vidět, že se v místnosti slabě svítí. Hostinský se mě dotkl ve tmě a pošeptal mi, že toto je číslo 166. Vzal jsem za kliku, ale bylo zamčeno zevnitř. Šeptem jsem vydal rozkaz jednomu ze svých nejvyšších vojáků. Opřeli jsme se vydatnými rameny o výplň dveří a jedinou ranou jsme je vyrazili ze závěsů. Napůl jsem zahlédl jakousi postavu v posteli a viděl jsem, jak se hlavou vrhá ke svíčke, která v tu chvíli zhasla, a my jsme se ocitli v naprosté tmě. Jedním velkým skokem jsem sebou mrštil na postel a koleny jsem ležící osobu přitiskl. Můj vězeň se kroutil a vzdoroval, ale mně se levou rukou podařilo jej popadnout za krk, a to byla vítaná pomoc pro obě má kolena. Pak jsem okamžitě vytrhl z pouzdra revolver, natáhl jsem kohoutek a studenou hlaveň jsem vězni přiložil k tváři.

„Tak, nyní můžete někdo rozsvítit!“ řekl jsem. „Zneškodnil jsem ho!“

Kdosi škrtl, plamen zápalky se rozhořel. Podíval jsem se na svého vězně a – namouduši – ona to byla mladá dívka!

Pustil jsem ji a slezl jsem z postele, bylo mi při tom dosti trapně. Každý připitoměle hleděl na druhého.

Nikomu nezůstalo za mák zdravého rozumu nebo smyslu, tak náhlé a zdrcující to bylo překvapení. Dívka se dala do pláče a přikryla si obličej. Hostinský řekl pokorným hlasem:

„Moje dcera, ona dělat něco špatně, nicht wahr?“

„Vaše dcera? To je vaše dcera?“

„Ach ja, ona moje dcera. Tneska f noci se frátyla z Cincimmati. Nény jí tópše.“

„Zatraceně, ten kluk nám zase lhal! Tohle není to pravé číslo 166 a tohle není B. B. Tak, Wicklowe, teď nás dovedeš ke skutečnému číslu 166, nebo – hola! Kde je ten kluk?“

Byl pryč – jako by se po něm země slehla. Ani stopa po něm nezbyla. To byla ovšem zapeklitá svízlel. Proklínal jsem se za svou hloupost. Proč jsem ho nedal připoutat k jednomu z vojáků? Ale teď nemělo smyslu lámat si s tím hlavu. Otázka byla: co mám podniknout za stávajících okolností? To děvče by nakonec přece mohlo být B. B. Nechtělo se mi tomu věřit, ale nevíru nebylo možné brát jako důkaz. Takže jsem nakonec své lidi umístil do volného pokoje přímo naproti číslu 166 a přikázal jim, aby zajali každého a kohokoliv, kdo by se jen přiblížil k dívčinu pokoji, a hostinského aby si tam nechali u sebe a ostře ho střežili, dokud nevydám nový rozkaz. Pak jsem se urychleně vrátil do pevnosti, abych se přesvědčil, zda je tam ještě stále vše v pořádku.

Ano, všechno bylo v pořádku. A všechno v pořádku také zůstalo. Probděl jsem zbytek noci a postaral jsem se o to. Neudálo se vůbec nic. Byl jsem nevýslovně šťasten, když jsem se dočkal rozběsku a mohl jsem telegrafovat na ministerstvo, že prapor s hvězdami a pruhy nadále vlaje nad Fort Trumbullem.

Obrovitý kámen mi spadl ze srdce. Pochopitelně jsem však nepolevil v bdělosti a úsilí – na to byl tento případ příliš vážný. Znovu jsem si dal přivést všechny vězně, jednoho po druhém, a trápil jsem je hodiny a hodiny a snažil jsem se je přinutit, aby se přiznali, leč vše marně. Ti jen skřípali zuby a rvali si vlasy, ale neodhalili nic.

Kolem poledního přišla zvěst o mém pohřešovaném chlapci. Asi tak v šest ráno byl spatřen nějakých dvanáct kilometrů za městem, jak pomalu putuje směrem na západ. Okamžitě jsem po jeho stopách vyslal jednoho poručíka a jednoho vojína od kavaléristů. Dostali se mu na dohled asi třicet kilometrů od města. Právě přešel jakýsi plot a znaveně se táhl napříč rozmoklým polem k velkému starodávnému sídlu na okraji vesnice. Moji muži projeli kusem lesa, podnikli obchvat a k domu se přiblížili z druhé strany. Pak seskočili z koně a hnali se do kuchyně. Tam nikdo. Vklouzli do vedlejšího pokoje, který byl rovněž prázdný, ale dveře z této místnosti do předního, obývacího pokoje byly dokořán. Právě se chystali jimi vejít, když uslyšeli tichý hlas – kdosi se modlil. Uctivě se tedy zastavili a poručík jen strčil hlavu do místnosti a spatřil, jak v rohu pokoje klečí jakýsi starý muž a jakási stará žena. To ten stařík odříkával slova modlitby, a právě když se blížil ke konci, otevřel mladý Wicklow dveře u hlavního vchodu a vkročil. Oba staří lidé vyskočili a vrhli se na něj a zahrnuli ho objetími a vykřikovali:

„Náš chlapeček! Náš miláček! Bohu budiž chvála! Ztracený se nám navrací! Ten, jenž mrtev byl, opět žije!“

Tak vidíte, milý pane, co byste tomu řekl. Ten mladý nezbeda se v oné usedlosti narodil a také tam vyrostl

a v životě nebyl ze své vsi dál než nějakých osm kilometrů – až do chvíle, kdy se vloudil do mé ubikace a obloudil mě tou svou dojemnou povídkou! A to je, pane, svatá pravda! Ten stařík byl jeho otec – učený duchovní na odpočinku – a ta stará dáma byla jeho matka.

Rád bych dodal několik slov na vysvětlenou, pokud jde o toho chlapce a jeho kousky. Zjistilo se, že hoch náruživě hltá pochybné romány a senzační příběhy – a tak různá tajemná mystéria a výstřední hrdinské kousky byly jeho živlem. Pak se v novinách dočetl o kradmých rejdech vzbouřeneckých špehů v našem středu, jakož i o jejich temných záměrech a dvou třech nápadně úspěšných akcích, a to vše nadmíru rozpálilo jeho obrazotvornost. Několik měsíců se nerozlučně kamarádil s jakýmsi mladíkem nezkrotné výřečnosti a živé fantazie, který pár let sloužil jako „bahenní ouřada“ (to jest pomocník pokladníka) na nějakém poštovním parníčku na lince mezi New Orleansem a různými místy tři sta čtyři sta kilometrů proti proudu Mississippi. Odtud pocházela plynlost, s jakou zacházel se jmény a dalšími podrobnostmi o oněch krajích. Já sám jsem v těch částech země před válkou pobyl asi dva tři měsíce a věděl jsem právě tolik, aby mě kluk dokázal snadno oklamat, protože rodilý Louisianan by ho býval prokoukl za čtvrt hodinky. Víte, proč prohlásil, že radši umře, než aby vysvětlil některé ty velezrádné hádanky? No prostě proto, že je vysvětlit nemohl – neměly totiž vůbec žádný význam. Prostě je vychrlil ze své fantazie a nepřemýšlel o nich ani předtím, ani potom. A tak když k tomu byl náhle vyzván, nedovedl si vymyslet žádné vysvětlení. Tak například nemohl odhalit, co se skrývá v listu psaném tajným inkoustem, z toho prostého důvodu, že se v něm neskrývalo vůbec nic: byl to prostě

prázdný papír. Do žádného děla rovněž nikdy nic nestrčil a ani to nikdy neměl v úmyslu, protože všechny jeho dopisy byly psány smyšleným osobám, a když je ukrýval v maštali, pokaždé si odnesl ten, který tam strčil předchozího dne. O provázku s uzlíky nevěděl nic, protože ve chvíli, kdy jsem mu ho ukázal já, ho viděl poprvé v životě. Ale jakmile jsem mu naznačil, odkud pochází, okamžitě to ve své romantické duši přijal za své a vydoloval z toho náramně efektní účinek. Vymyslel si pana Gaylorda. V Bond Street tenkrát zrovna žádné číslo 15 nebylo, protože ten dům před čtvrt rokem zbourali. Vymyslel si i celého ‚plukovníka‘, vymyslel si náramně plynně i příběhy těch nešťastníků, které jsem dal zatknout a které jsem s ním konfrontoval. Vymyslel si B. B. Dá se říci, že si vlastně vymyslel i číslo 166, protože neměl potuchy, že v hotelu Orel je skutečně pokoj toho čísla, dokud jsme tam nepřišli. Byl připraven vymyslet si cokoli a kohokoliv, jakmile to bude zapotřebí. Když jsem chtěl vědět o špezích „zvenku“, okamžitě mi popsal cizí lidi, které spatřil v hotelu a jejichž jména tam náhodou zaslechl. Ach, ten žil oněch několik pohnutých dnů v nádherném, romantickém světě a řekl bych, že to pro něj bylo naprosto opravdové a že si to užíval z plného srdce.

Ale nám nadělal potíží ažaž a takového ponížení, že to nebralo konce. Vždyť jen si to představte. Kvůli němu jsme měli zatčeno nějakých patnáct dvacet lidí, všechny pod zámek v pevnosti, strážce přede dveřmi! Řada zatčených byli vojáci a podobně, těm jsem se ovšem omlouvat nemusel, ale ti ostatní byli prvotřídní občané z nejrůznějších koutů Ameriky, těm nestačilo, ať jsme se omlouvali, jak chtěli. Vztekali se a zuřili a těch těžkostí, co nám způsobili! A ty dvě dámy!

Jedna byla manželkou poslance z Ohia, ta druhá byla sestrou jakéhosi biskupa odněkud ze Západu! Tedy to opovržení a ten výsměch a ty rozzlobené slzy, co jsem od nich musel vytrpět, to vše byla památka, která mi na ně neměla dát zapomenout na drahný čas – však si je budu pamatovat ještě pěkně dlouho. Ten chromý džentlmen s brýlemi byl rektor jedné vysoké školy z Filadelfie a k nám přijel na pohřeb svého synovce. Mladého Wicklowa předtím pochopitelně v životě neviděl. Inu, to víte, nakonec nejenže zmeškal pohřeb a byl uvězněn jako vzbouřenecký špeh, ale Wicklow ho ještě v mé vlastní ubikaci s ledovou tváří označil za penězokazce, otrokáře, zloděje koní a žháře z nejvykřičenějšího lotrovského hnízda v Galvestonu – a to ten ubohý starý džentlmen nemohl vůbec strávit.

A ministerstvo války! Ach, namouduši, tedy nad tím už snad raději spusťme oponu!

POZNÁMKA:

Ukázal jsem tento rukopis panu majorovi a ten mi řekl: „Nejste pochopitelně obeznámen s vojenskými věcmi, a to vás svedlo k několika menším chybičkám. Jsou to však chybičky malebné – a tak je ponechme. Osoby vojenské se nad nimi pousmějí, ostatní na ně vůbec nepřijdou. Hlavní fakta příběhu jste zachytil správně a zapsal jste je téměř přesně tak, jak se udála.“

M. T.

ULOUPENÝ BÍLÝ SLON

I

Tento zvláštní příběh mi vyprávěl jeden pán, s nímž jsem se čirou náhodou seznámil ve vlaku. Byl to džentlmen, který měl už sedmdesátku za sebou, a dobrota a laskavost jeho tváře, jakož i vážnost a upřímnost jeho chování vtiskly pečeť veskrze nepochybné pravdivosti každému slovu, jež skanulo z jeho rtů. Pravil:

Je vám známo, v jaké úctě chová veškerý lid v Siamu královského bílého slona své země. Je vám známo, že je posvátný králům, že pouze králové jej smějí vlastnit a že stojí vlastně v jisté míře i nad králi, jelikož je předmětem nikoliv pouze uctívání, ale dokonce zbožštění. Tak tedy, před pěti lety, když vznikly mezi Velkou Británií a Siamem jisté obtíže týkající se hraniční čáry, objevilo se záhy, že právo není na straně Siamu. Proto byly rychle podniknuty patřičné kroky směřující k odpoutání a britský představitel prohlásil, že je uspokojen a že na minulost je dlužno co nejrychleji zapomenout. Tím se králi siamskému nesmírně ulevilo, a dílem jako výraz vděčnosti, dílem však možná také, aby odstranil byť sebemenší zbyteček jakékoliv nemilosti, v níž by jej snad Anglie mohla chovat, vyjádřil přání zaslat

královně dar – jediný jistý způsob, jak si podle orientálních zvyklostí naklonit nepřítele. Tento dar měl být nejen královský, ale přímo nadsvětsky královský. Pročež, jaká úlitba by mohla být vhodnější než slon? Mé postavení v královské koloniální službě mě předurčovalo k tomu, aby právě mně se dostalo té vzácné cti doručit tento dar Její Výsosti. Pro mne a mé služebnictvo, pro slonovy úředníky a obsluhu byl tedy vystrojen zvláštní koráb, na němž jsem za nějaký čas též doplul do přístavu newyorského a pro svého královského svěřence jsem našel obdivuhodné ubytování v městě Jersey City. Bylo zapotřebí zde nějaký čas setrvat, aby zvíře nabralo zdraví a sil na další část cesty.

Vše se plně dařilo asi čtrnáct dní – ale pak nastaly mé pohromy. Bílého slona mi ukradli! Byl jsem přivolán za nejtemnější noci, abych byl obeznámen s tímto strašlivým neštěstím. Několik okamžiků jsem byl zcela bez sebe hrůzou a úzkostí – byl jsem bezmocný. Pak jsem se uklidnil a nabyl vlády nad svými duševními schopnostmi. Záhy jsem pochopil, jaké kroky mám podniknout – neboť pro inteligentního člověka bylo možno podniknout krok jediný. Jakkoliv bylo pozdě, hnal jsem se okamžitě do New Yorku a prvního strážníka jsem přiměl, aby mě dovedl na velitelství detektivní služby. Štěstí mi přálo a dorazil jsem tam včas, i když náčelník všech detektivů, proslulý inspektor Blunt, se právě chystal odebrat k domovu. Byl to muž středního vzrůstu a svalnaté postavy, a když hluboce přemýšlel, měl ve zvyku vraštit obočí a rozvážně si ťukat do čela prstem, což každému okamžitě vnuklo přesvědčení, že se ocitl v přítomnosti člověka řádu nikoliv obyčejného. Pouhý pohled na něj mi vlil do žil důvěru i naději. Vysvětlil jsem mu, proč za ním přicházím. Nerozrušilo

ho to ani v nejmenším, ba neprojevalo se to viditelně na jeho železném sebeovládání o nic více, než kdybych mu býval sdělil, že mi někdo ukradl psa. Ukázal mi na židli a pravil chladně:

„Dovolte mi prosím, abych chvilku přemýšlel.“

To řka usedl za svůj úřední stůl a opřel si hlavu o ruku. Na druhém konci místnosti bylo v plné práci několik úředníků a škrábání jejich per byl jediný zvuk, jaký jsem během dalších šesti sedmi minut slyšel. Inspektor zatím seděl za stolem pohroužen v myšlenkách. Konečně pozvedl hlavu a pevné rysy jeho tváře nesly výraz, jenž mi říkal, že jeho mozek vykonal svou práci a že plán akce je hotov. Pravil tedy, hlasem hlubokým a působivým:

„To není žádný obvyklý případ. Každíčký krok je nutno konat obezřetně, každýčký krok je nutno dokonat a zabezpečit, než podnikneme další. A je nutno uchovat věc v tajnosti – v tajnosti hluboké a naprosté. Nehovořte o této záležitosti s nikým, ani s novináři. O ty se postarám já a zajistím, aby se dozvěděli jen tolik, kolik budu považovat za prospěšné pro své cíle.“ Sáhl na zvonek a objevil se mladý hoch. „Alarichu, sděl novinářům, aby zde zatím setrvali.“ Chlapec se vzdálil. „Nuže, pusťme se tedy nyní do práce – a to systematicky. V našem povolání nelze dosáhnout ničeho, nepočínáme-li si přísně a metodicky.“

Vzal pero a několik listů papíru. „Tak tedy – slonovo jméno?“

„Hasan Ben Ali Ben Selim Abdallah Mohammed Moisé Alhammal Džamserdžedžíbhoj Dhalíp Sultán Ebu Bhadpúr.“

„Přezdívká?“

„Jumbo.“

„Výborně. Místo narození?“

„Hlavní město Království siamského.“

„Rodiče naživu?“

„Nikoliv – zesnuli.“

„Měli jiné potomstvo než jmenovaného?“

„Nikoho – je jedináček.“

„Výborně. Tolik tedy bude stačit v této rubrice. Nyní prosím slona popište a nevynechejte nižádnou podrobnost, jakkoliv nevýznamnou – to jest nevýznamnou z vašeho hlediska. Pro lidi v mé profesi není nevýznamných podrobností – prostě neexistují.“

Já jsem popisoval, on si psal. Když jsem dokončil, pravil:

„Nyní si to poslechněte. Jestliže jsem udělal v něčem chybu, opravte mě.“

Četl toto:

„Výška pět metrů osmdesát, délka od špičky čela k počátku ohonu sedm metrů devadesát, délka chobotu čtyři metry devadesát, délka ohonu metr osmdesát dva, celková délka včetně chobotu a ohonu dvanáct metrů dvacet, délka klů dva metry, osmdesát devět, uši přiměřené výše uvedeným rozměrům, šlápotá se podobá stopě po sudu postaveném na výšku do sněhu, barva slona matně bílá, v obou ušních boltcích má otvor velikosti talíře pro vkládání ozdobných klenotů, má pozoruhodně zakořeněný zvyk skrápět diváky močí a týrat chobotem nejen osoby, s nimiž je obeznámen, ale i osoby naprosto cizí, pokulhává na pravou zadní nohu a v levém podpaží má jizvičku po vyhojeném vředu. Když byl uloupen, měl na sobě zámeček se sedátky pro celkem patnáct osob a sedlovou pokrývku rozměru obyčejného koberce z látky protkávané zlatem.“

Chyby v tom nebyly žádné. Inspektor sáhl na zvonek, podal popis Alarichovi a pravil:

„Dej okamžitě vytisknout padesát tisíc kopií a ty dej rozeslat do všech detektivních ústředí a zastaváren po celém americkém kontinentu.“

Alarich se vzdálil. „Tak – to bychom měli. Dále nutně potřebuji fotografii postrádaného majetku.“

Podal jsem mu ji. Kriticky ji zkoumal a pak pravil:

„Bude muset vystačit, není-li k dispozici nic lepšího. Má na ní však stočený chobot a má ho vstrčený do úst. To je nemilé a je to vypočítané na oklamání ostatních, neboť jej pochopitelně v takové pozici obvykle nemívá.“ Sáhl opět na zvonek.

„Alarichu, dej hned ráno udělat padesát tisíc těchto fotografií a dej je rozeslat spolu s popisem.“

Alarich se vzdálil, aby vykonal rozkazy. Inspektor pravil:

„Bude ovšem nutné vypsát odměnu. Jak s výší částky?“

„Jakou sumu byste navrhoval?“

„Pro začátek bych řekl – tedy dvacet pět tisíc dolarů. Je to případ složitý a obtížný. Jsou tisíce cest k úniku a příležitostí k úkrytu. Tito zloději mají přátele a kamarády prostě všude...“

„Probůh, vy víte, kdo je pachatelem?“

Ostražitá tvář, zkušená v ukrývání myšlenek a citů, mi neposkytla klíč, rovněž tak ne slova inspektorovy odpovědi, pronesená docela tiše:

„To nechme nyní stranou. Možná že vím, možná že nevím. Získáme obvykle dosti bezpečný náznak, po kom jít, podle způsobu práce a rozměru kořisti, jakou se zloději podařilo získat. Tady nemáme před sebou

nějakého kapsáře nebo obyčejného šmatáka, s tím se musíte rovnou smířit. Tento majetek nevyfoukl žádný nováček. Ale jak jsem říkal, vezmeme-li v úvahu, že bude nutno podniknout dosti rozsáhlé cesty, a pak také pílí, s jakou zloději budou při svém postupu zametat stopy, bude možná částka dvaceti pěti tisíc příliš malou, nicméně se domnívám, že bude stát za to začít jen s tímto základem.“

Dohodli jsme se tedy na této částce jako na počáteční. Pak tento muž, jemuž neuniklo nic, co by se jakýmkoliv způsobem dalo vyložit jako stopa, pravil:

„V detektivních dějinách jsou případy, kdy bylo možno zločince vypátrat pomocí zvláštností v jejich stravě. Nuže, co tento slon jí a jak mnoho?“

„Tedy, pokud jde o to, co jí – jí naprosto všecko. Jí lidi, jí bible – jí všecičko, od lidí po bibli.“

„Znamenité – opravdu znamenité, ale trochu příliš všeobecné. Potřebujeme podrobnosti – podrobnosti jsou v našem řemesle to jediné cenné. Nuže tedy, co se týká lidí. Na jedno posezení – nebo chcete-li v jednom dni – sní asi tak kolik lidí, jsou-li čerství?“

„Je mu celkem jedno, jsou-li čerství nebo ne. Na jedno posezení by snědl tak pět normálních lidí.“

„Výborně, pět lidí. To si zaznamenáme. Jaké národnosti má asi tak nejradši?“

„Původ je mu celkem lhostejný. Radši má známé, ale není zaujat ani vůči cizím.“

„Výborně. Teď k biblím. Kolik biblí asi tak sní na jedno posezení?“

„To by snědl celý náklad.“

„To není dostatečně výstižné. Myslíte běžnou osmerkovou, nebo rodinné vydání s ilustracemi?“

„Domnívám se, že ilustrace jsou mu celkem lhostejné. Tedy myslím, že by si necenil ilustrací výše než obyčejné hladké sazby.“

„Ne, ne, nechápete mé myšlenky. Já hovořím o rozsahu. Běžná osmerková bible váží asi tak kilo a čtvrt, zatímco velká kvartová s ilustracemi váží pět až šest kilogramů. Kolik biblí s Dorého obrázky jídá na jedno posezení?“

„Kdybyste toho slona znal, nemohl byste se takto ptát. Vzal by si, co by bylo k dispozici.“

„Dobrá, vyjádřeme to tedy peněžně. Nějak se k tomu musíme dopracovat. Jeden výtisk s Dorého ilustracemi vázaný v juchtě a s oříznutými okraji stojí sto dolarů.“

„Požadoval by biblí asi tak v ceně padesáti tisíc dolarů – tedy dejme tomu náklad pěti set výtisků – jeden náklad o pěti stech výtiscích.“

„Aha, to už je přesnější. To si zapíše. Výborně: má rád lidi a bible. Tak, to bychom měli. Co jiného tak jídá? A chci podrobnosti.“

„Nechá biblí a začne jíst cihly, nechá cihel a začne jíst láhve, nechá lahví a začne jíst šatstvo, nechá šatstva a začne jíst kočky, nechá koček a začne jíst ústřice, nechá ústřic a začne jíst šunku, nechá šunky a začne jíst cukr, nechá cukru a začne jíst koláče, nechá koláčů a začne jíst brambory, nechá brambor a začne jíst otruby, nechá otrub a začne jíst seno, nechá sena a začne jíst rýži, protože převážně s tou vyrůstal. Neexistuje nic, co by nejedl, kromě evropského másla, a jedl by i to, kdyby je mohl ochutnat.“

„Výborně. Dávka na jedno jídlo obvykle – řekněme asi tak –“

„Tak od čtvrt do půl tuny.“

„A k pití...“

„Cokoliv tekutého. Mléko, vodu, whisky, melasu, rybí tuk, nitroglycerín, karbol – nemá smyslu zacházet do podrobností, jakákoli tekutina vás napadne, tu si zapište. Pije cokoliv, co teče, kromě evropské kávy.“

„Výborně. Pokud jde o množství?“

„Můžete napsat pět až patnáct sudů – žízeň mívá kolísavou, ostatní chutě ne.“

„To jsou věci neobvyklé. Měly by nám zajistit docela dobré stopy, abychom je mohli vysledovat.“

Sáhl po zvonku.

„Alarichu, zavolej kapitána Burnse.“

Burns se objevil. Inspektor Blunt mu celou záležitost vyjevil, jednu podrobnost po druhé. Pak pravil jasným a rozhodným hlasem člověka, jenž má veškeré plány v hlavě jasně narýsovány a jenž je zvyklý dávat rozkazy.

„Kapitán Burns, řadoví detektivové Jones, Davis, Halsey, Bates a Hackett sledovat slona.“

„Rozkaz.“

„Postavit silnou stráž – stráž třiceti pečlivě vybraných mužů a třicet na střídání – na místo, odkud byl slon uloupen, dát místo ostře střežit ve dne i v noci a nedovolit nikomu – kromě novinářů – aby se k místu činu přiblížil bez písemného povolení ode mne osobně.“

„Rozkaz.“

„Rozmístit detektivy v civilním oděvu na všechna nádraží, do všech mořských i říčních přístavišť a na všechny výpadové silnice z Jersey City s příkazem prohledávat všechny podezřelé osoby.“

„Rozkaz.“

„Vybavit všechny tyto muže fotografií a průvodním popisem slona a dát jim pokyn, aby prohledávali

všechny vlaky, osobní lodě i ostatní plavidla na cestě z města.“

„Rozkaz.“

„Kdyby byl slon nalezen, necht' je polapen a necht' jsem o tom okamžitě zpraven telegrafickou cestou.“

„Rozkaz.“

„Chci obdržet okamžitou zprávu, kdyby se našly jakékoliv stopy – šlápoty zvířete nebo cokoliv podobného.“

„Rozkaz.“

„Zajistit, aby přístavní policie dostala rozkaz bděle střežit všechny doky a nábřeží.“

„Rozkaz.“

„Vyslat detektivy v civilním oděvu na všechny tratě, na severu až po kanadské hranice, na západě až k Ohio, na jihu až po Washington!“

„Rozkaz.“

„Rozmístit experty do všech telegrafních ústředí, aby odposlouchávali všechny zprávy. Necht' žádají, aby jakékoliv kódované zprávy jim byly okamžitě přetlumočeny.“

„Rozkaz.“

„Všechna tato opatření provést v naprostém utajení – rozumíte, naprosto neproniknutelném utajení.“

„Rozkaz.“

„Budete se u mne hlásit přesně v obvyklou hodinu.“

„Rozkaz.“

„Jděte!“

„Rozkaz.“

Odešel.

Inspektor Blunt setrval chvíli v tichém zamyšlení a oheň v jeho zraku přitom pohasínal, až se vytratil. Pak se obrátil na mě a pravil poklidným hlasem:

„Nemám ve zvyku se chvástat, není to mým obyčejem, ale – toho slona najdeme!“

Vřele jsem mu potřásl rukou a poděkoval jsem mu – a mé díky šly vskutku od srdce. Čím déle jsem toho člověka sledoval, tím víc se mi zamlouval a tím víc jsem žasl nad tajemnými divy jeho povolání. Pak jsme se pro zbytek noci rozešli a já jsem se vracel domů se srdcem mnohem šťastnějším, než jaké jsem si do jeho úřadovny přinášel.

II

Ráno bylo všecičko v novinách, do nejmenších podrobností. Dokonce to bylo ještě rozmnoženo, neboť detektiv X, detektiv Y a detektiv Z přispěli svými „teoriemi“ o tom, jak byla loupež spáchána, kdo jsou pachatelé a kam se svou kořistí uprchli. Těchto teorií bylo celkem jedenáct a počítaly skutečně se všemi možnostmi. Už toto ukazuje, jakou schopností individuálně myslet jsou detektivové vybaveni. Ani jedna z teorií nenesla nejmenší podobnost s kteroukoliv jinou, ani se jí v nejmenším nepřibližovala, až na jeden naprosto konkrétní rys, v němž se zato všech jedenáct teorií vzácně shodovalo. Totiž že jakákoliv celá zadní část mé budovy byla vyražena a jediná vrata byla nadále bezpečně pod zámkem, byl prý slon odstraněn nikoliv tímto otvorem, ale nějakou jinou, dosud neobjevenou cestou. Všichni se shodovali v tom, že otvor byl vyražen pouze proto, aby byli detektivové svedeni na falešnou stopu. To by bývalo mne, stejně jako žádného jiného neodborníka, patrně nenapadlo, ale detektivy to neoklamalo ani na chvi-

ličku. A tak jsem se kardinálně mýlil právě ve věci, o níž jsem se domníval, že na ní není pranic tajemného. Všechny jedenáct teorií uvádělo plné jméno předpokládaných lupičů, každá však uváděla lupiče jiného a celkový počet podezřelých osob dosáhl čísla třiceti sedmi. Všechny novinové zprávy, jakkoliv odlišné, přinášely na závěr názor nejpovolanější – názor samotného inspektora Blunta. Část jeho prohlášení zněla takto:

„Šéfovi detektivů je známo, kdo jsou hlavní pachatelé. Jsou to Duffy zvaný Šiša a McFadden zvaný Zrzek. Již deset dnů před vykonáním loupeže bylo mu známo, že k pokusu o loupež dojde, a v tichosti podnikl opatření ke sledování těchto dvou notorických zlosynů. Bohužel však v dotčené noci jejich stopa zmizela, a než mohla být znovu nalezena, ptáček – tedy slon – uletěl.

Duffy a McFadden patří mezi nejdrzejší darebáky celého podsvětí. Šéf má bezpečné podklady pro podezření, že právě oni to byli, kdo jedné mrazivé noci za loňské zimy uloupil kamna z detektivního velitelství – v důsledku čehož byl šéf i všichni ostatní detektivové ještě před rozbřeskem v lékařském ošetření, někteří z nich s umrzlýma nohama, jiní s ušima, umrzlými prsty a jinými údy.“

Když jsem dočetl první část tohoto líčení, byl jsem více než kdy jindy ohromen skvělou moudrostí tohoto podivuhodného muže. Nejenže viděl jasným okem vše v přítomnosti, ale dokonce ani budoucnost mu nezůstávala ukryta. Záhy jsem dospěl do jeho úřadovny a sdělil jsem mu, že si nemohu pomoci, ale že bych si býval přál, aby oba muže dal již dříve zatknout, a tak zabránil potíží a ztrátám. Jeho odpověď však byla prostá a nepřipouštěla námitek:

„Naším úkolem není zločinu předcházet, ale zločin trestat. A potrestat jej nemůžeme, dokud není spáchán.“

Poznamenal jsem, že utajení, s jakým jsme si počínali, noviny zmařily. Na veřejnost vyšla nejen veškerá skutková podstata, ale rovněž veškeré naše záměry a cíle. Dokonce se objevila i jména všech podezříváných osob. Ty se nyní bezpochyby přestrojí nebo se začnou okamžitě skrývat.

„Nešť. Však oni zjistí, že až na ně já budu připraven, dopadne na ně má ruka v jejich tajném ústraní s neomylnou jistotou jako ruka osudu. Pokud jde o noviny, musíme držet s nimi. Sláva, pověst, neustálá pozornost veřejnosti – to jsou detektivovy každodenní potřeby. Fakta, jež má v ruce, musí zveřejňovat, jinak se lidé budou domnívat, že žádná nemá. Musí zveřejňovat své teorie, neboť nic není tak podivuhodné a jedinečné, jako jsou detektivovy teorie, a nic mu nepřináší tolik žasnoucí úcty. Musíme zveřejňovat své plány, neboť noviny trvají na tom, aby je mohly přinášet, a my jim je nemůžeme odepřít, aniž bychom se vůči nim dopustili nezdvořilosti. Musíme veřejnosti neustále ukazovat, co podnikáme, neboť jinak se budou lidé domnívat, že nepodnikáme nic. Je mnohem příjemnější, když noviny napíší: ‚Inspektor Blunt má tuto důmyslnou a zvláštní teorii‘, než když napíší kdovíco ostrého, nebo dokonce, a to je ještě horší, něco ironického.“

„Chápu sílu vašich argumentů. Povšiml jsem si však, že v jedné části svých poznámek v dnešních ranních novinách jste odmítl seznámit je se svým názorem na jistou méně významnou stránku věci.“

„Ano, to děláme pokaždé, dobře to působí. Kromě toho jsem si na tuto stránku stejně nevytvořil žádný názor.“

Složil jsem u inspektora značnou částku peněz na zapravení běžných výdajů a usadil jsem se, abych čekal na zprávy. Očekávali jsme, že telegramy začnou nyní docházet co nevidět. Zatím jsem si znovu přečetl noviny i náš rozmnožený popis a povšiml jsem si, že odměna dvaceti pěti tisíc dolarů byla, jak se zdálo, vypsána pouze pro detektivy. Řekl jsem, že podle mého soudu by měla být vypsána pro kohokoliv, kdo slona polapí. Inspektor pravil:

„Slona najdou detektivové, a odměna se tedy dostane do správných rukou. Kdyby slona snad našli jiní lidé, dokázali by to jedině tak, že by pozorovali detektivy při práci a využívali by stop a náznaků uloupených detektivům, což by nakonec dávalo právo na odměnu opět pouze detektivům. Skutečným účelem odměny je povzbudit ty, kdož této práci poskytují svůj čas a svůj vycvičený um, a ne udělovat peněžní požitky náhodným občanům, kteří prostě zakopnou o příležitost někoho polapit, aniž by si tyto požitky vysloužili vlastními zásluhami a přičiněním.“

Prosím, to byla dozajista celkem rozumné. Teď však v rohu místnosti začal tukanat telegrafický přístroj a výsledkem byla tato depeše:

Flower Station, stát New York, 7.30
Mám stopu. Našel sérii hlubokých šlápůt na nedaleké farmě. Sledoval tři kilometry východně – výsledek žádný. Myslím, že slon jde západně. Sleduji dál tím směrem.

Darley, detektiv

„Darley je jedním z nejlepších mužů celého sboru,“ pravil inspektor. „Zanedlouho se opět ozve.“

Přišel telegram číslo 2:

Barker, stát New Jersey, 7.40

Právě dorazil. V noci vloupání do sklárny, osm set lahví pryč.

Jediné větší množství vody k dispozici osm kilometrů odtud.

Budu pokračovat směrem voda. Slon bude žíznit.

Láhve byly prázdné.

Baker, detektiv

„To vypadá rovněž slibně,“ pravil inspektor. „Říkal jsem vám, že jídelníček toho tvora nás přivede na stopu.“

Telegram číslo 3:

Taylorville, stát Long Island, 8.15

Nedaleko odtud v noci zmizel stoh sena. Patrně sežrán. Mám stopu, jdu po ní.

Hubbard, detektiv

„Ten se tedy ale pohybuje po světě!“ pravil inspektor. „Já jsem věděl, že to bude obtížný úkol, však my ho ale polapíme!“

Flower Station, stát New York, 9.00

Sledoval stopy pět km západně. Velké, hluboké, nepravidelné. Právě farmář sdělil, že to nejsou stopy po slonovi. Tvrdí, že to jsou jámy, kde loni v zimě vykopal stromky, když byla zmrzlá půda. Prosím o rozkaz, jak dál.

Darley, detektiv

„Ha! Zloději mají spojení! Případ se začíná zamotávat!“ pravil inspektor. Nadiktoval pro Darleyho tento telegram:

Muže zatknout! Ať vypoví jména kompliců. Stopy sledovat dál – bude-li třeba, až ke břehům Tichého oceánu!

Šéf Blunt

Další telegram:

Coney Point, stát Pensylvánie, 8.45
Noční vloupání do kanceláře plynárny, odcizeny nezaplacené účty za tři měsíce. Mám stopu, jdu po ní.
Murphy, detektiv

„Nebesa!“ pravil inspektor, „to on jídá i účty za plyn?“
„Z nevědomosti ano. Ale k udržení života mu nestačí. Alespoň samy o sobě.“

Teď došel tento vzrušující telegram:

Ironville, stát New York, 9.30
Právě dorazil. Vesnice konsternována. Slon tudy prošel v 05.00. Někdo říká, že šel na východ, někdo na západ, někdo na jih – ale všichni říkají, že nevyčkali, aby si všimli podrobněji. Zabil koně – kus jsem si zajistil jako stopu. Zabil chobotem, podle způsobu úderu soudím, že udeřil zleva. Z polohy koně soudím, že slon jde dále severně podél železniční tratě do Berkley. Má náskok čtyři a půl hodiny, ale okamžitě se vydávám po jeho stopě.

Hawes, detektiv

Vyrazil jsem několik výkřiků radosti. Inspektor zachovával netknutý klid rytiny. Chladně sáhl na zvonek: „Alarichu, pošli mi sem kapitána Burnse.“

Burns se objevil.

„Kolik mužů je připraveno k okamžitým rozkazům?“

„Devadesát šest, pane inspektore.“

„Okamžitě je vyslat severním směrem. Soustředit podél čáry berkleyské železnice severně od Ironvillu.“

„Rozkaz.“

„Veškeré pohyby ať konají v největším utajení. Jakmile budou ostatní volní, držet je v pohotovosti pro další rozkazy.“

„Rozkaz.“

„Jděte!“

„Rozkaz.“

Záhy přišel další telegram:

Sage Corners, stát New York, 10.30

Právě dorazil. Slon tudy prošel v 8.15. Z města unikli všichni až na policistu. Slon zřejmě nešel po policistovi, ale po kandelábru. Oddělal oba. Část policisty jsem si zajistil jako stopu.

Stumm, detektiv

„Takže slon se stočil na západ,“ poznamenal inspektor. „Nicméně nám neunikne, neboť moji muži jsou rozestaveni po celé této oblasti.“

Další telegram pravil:

Glower, 11.15

Právě dorazil. Ves opuštěna až na choré a starce. Slon prošel před tři čtvrtě hodinou. Právě se konalo masové

shromáždění proti abstinenci – vrazil chobot do okna a vyplavil je vodou ze zásobníku dešťové vody. Někteří spolýkali – pak zemřeli, několik utopených. Detektivové Gross a O'Shaughnessy tudy právě procházeli, leč jižním směrem, takže slona propásli. Celá oblast široko daleko propadá hrůze – lidé prchají z domovů. Kamkoliv se vrátou, narážejí na slona, mnoho mrtvých.

Brant, detektiv

Bylo mi do pláče, tak mě tato zkáza zkrušila. Inspektor však pouze prohodil:

„Vidíte? Kruh se zužuje. Cítí, že jsme nablízku, obrátil se opět na východ.“

Nicméně nás čekaly další skličující zprávy. Telegraf přinesl toto:

Hogaport, 12.19

Právě dorazil. Slon prošel před půl hodinou, divoká hrůza a vzrušení. Zuřil v ulicích, kolem šli dva instalatéři, jednoho zabil – druhý unikl. Lítost všeobecná.

O'Flaherty, detektiv

„Teď už je přímo v samém středu mých lidí,“ prohlásil inspektor. „Nic ho už nezachrání.“

Následovala sprška telegramů od detektivů rozsetých po státech New Jersey a Pensylvánie. Sledovali s velkými nadějemi stopy pozůstávající ze zpustošených stodol, továren a křesťanských knihoven – s nadějemi, jež byly ve skutečnosti téměř jistotou. Inspektor děl:

„Kdybych se tak mohl s nimi spojit a poslat je dál

na sever, to je však nemožné. Detektiv navštívuje telegrafní úřad jen proto, aby odeslal depeši, pak zase okamžitě vyráží dál a nikdy nevíte, kde jej zastihnout.“

Pak přišla tato depeše:

Bridgeport, stát Connecticut, 12.15
Barnum nabízí 4000 dolarů za výhradní právo používat slona jako pohyblivé reklamy do té doby, než ho detektivové najdou. Chce ho polepit cirkusovými plakáty. Žádá okamžitou odpověď.“

Boggs, detektiv

„To je ale naprosto absurdní!“ zvolal jsem.

„Pochopitelně,“ přitakal inspektor. „Je zcela zřejmé, že pan Barnum, který si o sobě myslí, kdovíjak není bystrý, mě nezná – ale já znám jeho.“

Pak nadiktoval na depeši tuto odpověď:

Nabídka pana Barnuma se odmítá. Zvýšit na 7000 – nebo nic.

Šéf Blunt

„Tak. Na odpověď nebudeme muset dlouho čekat. Pan Barnum není doma, je v telegrafním úřadě – tak to mívá ve zvyku, když koná obchodní jednání. Do tří..“

Hotovo. – P. T. Barnum

Takto náš přerušil fukot telegrafu. Než jsem se stačil vyjádřit k této prazvláštní příhodě, odvedla následující depeše mé myšlenky do jiných, velice úzkostlivých sfér:

Bolívie, stát New York, 12.50

Slon sem dorazil od jihu a prošel tudy směrem k lesu v 11.50. Cestou rozprášil pohřební průvod, počet truchlících zmenšen o dva. Občanstvo do něj nastřílelo několik menších dělových koulí a pak uprchlo. Detektiv Burke a níže podepsaný dorazili o deset minut později od severu, ale omylem považovali jakési výkopy za stopy, čímž ztratili drahně času, konečně však narazili na správnou stopu a sledovali ji až do lesa. Postupovali jsme dále po čtyřech a ostrým okem sledovali stopu, kterou jsme nakonec dosledovali do houští. Burke postupoval první. Zvíře se bohužel zastavilo, aby si odpočalo, proto Burke, máje hlavu skloněnou, plně zaujat sledováním stopy, narazil do slonových zadních nohou, než si uvědomil jeho blízkost. Burke okamžitě vyskočil na nohy, uchopil oháňku a radostně zvolal: „Hlásím se o odmě...“, leč dále se nedostal, neboť jediný úder olbřímiho chobotu roztránil onoho srdnatého chlapíka na kousíčky v potupné smrti. Prchal jsem směrem zadním, slon se otočil a sledoval mě k okraji lesa, vyvíjeje nesmírnou rychlost. Byl bych býval neodvratně ztracen, kdyby dílem Prozřetelnosti znovu nezasáhly zbytky pohřbu a neodlákaly jeho pozornost. Právě se dozvídám, že z pohřbu již nezbylo vůbec nic, to však není vážná ztráta, neboť je zde sdostatek materiálu na další. Slon zatím opět zmizel.

Mulrooney, detektiv

Žádné novinky jsme se nedozvídali, kromě zpráv od pilných a utajených detektivů roztroušených po státech New Jersey, Pensylvánie, Delaware a Virginie – všichni

šli po čerstvých a povzbudivých stopách – až krátce po druhé hodině, kdy došel tento telegram:

Baxter Centre, 14.15

Slon zde byl, polepený cirkusovými plakáty, a rozehnal nábožné shromáždění, srázeje a ubíjeje mnohé, kteří se právě chystali začít lepší život. Občanstvo jej zahnal do ohrádky a postavilo hlídky. Když jsme po nějakém čase dorazili, detektiv Brown a já, vstoupili jsme do ohrazení a jali jsme si ověřovat totožnost slona podle fotografie a přiloženého popisu. Všechny údaje souhlasily, až na jeden, který jsme neviděli – jizvičku po vředu v podpaží. Aby se přesvědčil, vplazil se Brown dospodu a chtěl místo ohledat, vzápětí však přišel o mozkovici – tedy zvíře mu roztránilo a zničilo hlavu, z trosk však nic nevyšlo. Všichni prchli. Slon rovněž, rozháněje se doprava doleva se značným účinkem. Unikl, zanechal však všude nápadné stopy krve z dělostřeleckých poranění. Znovuobjevení jisté. Prodral se na jih hustým lesem.

Brent, detektiv

To byl poslední telegram. S příchodem noci uzamkla vše mlha tak hustá, že nebylo možno rozeznat předměty ani na vzdálenost jednoho metru. To trvalo celou noc. Doprava na řekách, ba dokonce i provoz omnibusů musely být přerušeny.

III

Ráno byly noviny opět plné detektivních teorií jako minulého dne. Přinášely rovněž v podrobnostech naše tragické skutečnosti, jakož i velkou řadu dalších, které redakce obdržely od svých dopisovatelů telegrafickou cestou. Jeden sloupec po druhém se tomu věnoval, s titulky planoucími po celé třetině stránky, a mě bolelo srdce, když jsem to četl. Všeobecný tón byl asi takovýto:

BÍLÝ SLON NA SVOBODĚ! POKRAČUJE VE SVÉM ZHOUBNÉM POCHODU! VESNICE VYLIDNĚNY! ZDĚŠENÉ OBYVATELTVO NA ÚPRKU! BLEDA HRŮZA JEJ PŘEDCHÁZÍ, SMRT A ZKÁZA PO NĚM ZŮSTÁVÁ! A PO NĚM DETEKTIVOVÉ! NIČÍ STODOLY, PUSTOŠÍ TOVÁRNY, POHLCUJE SKLIZEŇ! ROZHÁNÍ VEŘEJNÁ SHROMÁŽDĚNÍ! NEPOPSATELNÁ KRVEPROLITÍ! PŘINÁŠÍME TEORIE TŘICETI VŮDČÍCH DETEKTIVŮ SBORU! TEORIE DETEKTIVNÍHO ŠÉFA BLUNTA!

„Prosím!“ pronesl inspektor Blunt, téměř podléhaje vzrušení, „to je skvělé! Toto je největší dar, jaký kdy nebesa dala jakémukoliv detektivnímu sboru! Do všech konců světa roznese se naše sláva a přetrvá navěky a mé jméno rovněž.“

Pro mě však radosti nebylo. Bylo mi, jako bych se býval sám dopustil všech těch krvavých zločinů a slon byl pouze mým nezodpovědným vykonavatelem. A jak se jejich seznam rozrostl! Na jednom místě „se vmísil do voleb a zabil pět voličů, kteří podvodně přišli k urnám podruhé“. Vzápětí po tomto činu pak zahubil dva nebožáky jménem O'Donohue a McFlannigan, kteří

„právě minulého dne našli útočiště v domově utlačovaných ze zemí celého světa a právě se chystali poprvé využít čestného práva amerického občana u volební urny, když byli skoleni nemilosrdnou paží biče siamského“. Jinde „našel bláznivého kazatele senzací, jenž si právě připravoval pro své další turné hrdinné útoky na tanec, divadlo a ostatní věci, jež se nemohou bránit, a zašlápl jej“. Jinde zase „zabil obchodního cestujícího ve hromosvodech.“ A tak seznam pokračoval, čím dál tím krvavější, čím dál tím srdceryvnější. Šedesát osob přišlo o život, dvě stě čtyřicet osob bylo zraněno. Všechny zprávy podávaly spravedlivé svědectví o činnosti a oddanosti detektivů a všechny končily poznámkou, že „hrozivého tvora spatřilo tři sta tisíc občanů a čtyři detektivové, z nichž dva zahubil“.

Hrozil jsem se chvíle, kdy telegraf začne znovu vyfukávat své zprávy. Konečně začaly zprávy přicházet, ale v jejich obsahu jsem byl naštěstí zklamán. Záhy bylo zřejmé, že veškeré stopy po slonu zmizely. Mlha mu umožnila, aby si nepozorovaně našel bezpečný úkryt. Telegramy z naprosto nesmyslně vzdálených míst hlásily, že v tu a v tu hodinu kdosi v mlze zahlédl jakousi temnou obrovitou masu, což prý „byl nepochybně dotyčný slon“. Tato temná obrovitá masa byla zpozorována v New Havenu, v New Jersey, ve státě Pensylvánie, v hloubi však temná obrovitá masa spěšně zmizela a nezanechala po sobě jedinou stopu. Každý člen rozsáhlého sboru detektivů, rozsetého po těchto ohromných rozlohách zemských, zasílal každou hodinu hlášení, do jednoho každý měl jistou stopu a něco sledoval a byl tomu v patách.

Den však minul a jiný výsledek nepřinesl.

Další den zrovna tak.

Další přesně tak.

Zprávy v novinách byly čím dál tím jednotvárnější a omílaly fakta, jež nebyla k ničemu, stopy, jež nevedly k ničemu, a teorie, jež už téměř docela vyčerpaly všechno, co překvapuje, těší a oslňuje.

Na radu páně inspektorovu jsem zdvojnásobil vy-psanou odměnu.

Následovaly další čtyři prázdné dny. Pak přišla na ubohé, pracovité detektivy těžká rána – novináři odmítli tisknout jejich teorie a pravili chladně: „Nechte nás odpočinout.“

Čtrnáct dní po tom, co slon zmizel, jsem na radu páně inspektorovu zvýšil odměnu na 75 000 dolarů. Částka to byla značná, ale měl jsem pocit, že bych raději obětoval veškeré své soukromé jmění, než ztratil úctu, jaké jsem se těšil u naší vlády. Teď, když se osud obrátil proti detektivům, vrhly se na ně i noviny a začaly po nich vrhat ty nejpichlavější ironické poznámky. Toho se hned chytily komikové v kabaretech a převlékali se za detektivy a výstředním způsobem pronásledovali slona na jevišti. Karikaturisté kreslili obrázky detektivů, jak prozkoumávají celou zemi divadelními kukátkami, zatímco slon jim za jejich zády krade z kapsy jablka. A rovněž tak kreslili nejrůznější směšné obrázky detektivního odznaku – jistě jste ho viděli vytištěný ve zlatě na obálkách detektivních románů, je to doširoka otevřené oko s heslem MY NIKDY NESPÍME. Když se detektivové zašli někam napít, říkali jim hostinští: „Chcete něco na probrání? Tohle vám otevře oči.“ Vzduch houstl ironickými poznámkami.

Byl však jeden člověk, jenž se tím vším pohyboval s nedotčeným a neporušitelným klidem. Ano, byl to ten muž se srdcem dubovým – šéfinspektor Blunt. Jeho

srdnaté oko nepokleslo, jeho povznesená jistota neza-
kolísala. Říkal pokaždé:

„Nechť si běsní, vždyť kdo se směje naposled, ten se
směje nejlépe.“

Můj obdiv k tomuto muži přerůstal v jakýsi druh
zbožštění. Byl jsem neustále po jeho boku. Jeho úřa-
dovna se mi stala místem nepříjemným a každým dnem
mi byla nepříjemnější. Jestliže to však hrdinně nesl on,
byl jsem i já odhodlán jej v tom následovat – alespoň
pokud mi síly budou stačit. Přicházel jsem tedy pravi-
delně a setrval jsem – jediný cizí člověk, který toho
byl, jak se zdálo, schopen. Všichni byli plni údivu, jak
to mohu dokázat, a i mně často připadalo, že budu mu-
set vyklidit pole, ale pak jsem pokaždé pohleděl do té
klidné a zdánlivě nepřítomné tváře a vytrval jsem.

Asi tak tři týdny po tom, co slon zmizel, chystal jsem
se již jednoho rána prohlásit, že budu muset stáhnout
vlajku a ustoupit, když tu však onen veliký detektiv mé
myšlenky zadržel a navrhl ještě jeden skvostný a mis-
trovský tah.

Byl to návrh přistoupit na kompromis s lupiči. Plod-
nost vynalézavé mysli toho člověka převyšovala vše,
co jsem dosud zažil, a to jsem se prosím hojně stýkal
s vůdčími mozky celého našeho světa! Sdělil mi, že si je
téměř jist, že za částku 100 000 dolarů by mohl kom-
promisu dosáhnout a slona mi získat nazpět. Já jsem
mu sdělil, že se domnívám, že bych tuto částku mohl
dát dohromady. Co se však stane se všemi těmi ubo-
hými detektivy, vždyť pracovali na případu s takovou
věrností? Privil:

„Při kompromisních řešeních jim vždy připadne po-
lovina částky.“

Tím padla má jediná námitka. Inspektor tedy napsal dva stručné listy v této podobě:

Vážená paní,

Váš manžel si může vydělat značnou peněžní sumu (za plné ochrany zákona), když vejde okamžitě ve styk se mnou.

Šéfinspektor Blunt

Jeden list poslal po svém důvěrném poslu údajně manželce Šíši Duffyho a druhý list údajně manželce Zrzka McFaddena.

Během jedné hodiny došly tyto urážlivé odpovědi:

Ty pytomo stará! Šíša Duffy je mrtvá už přes rok!

Bridget Mahoneyová

Šéfdřevo! Zrzek McFadden je voběšenej a v neby už půldruhího ruku. To vj každej blbec jen ne detektýv!

Mary O'Chuligánová

„Již dlouho mám podezření, že tomu tak vskutku je,“ pokývl inspektor. „Toto svědectví jen potvrzuje neomylnou přesnost mých instinktů.“

V okamžiku, kdy neuspěl s jedním východiskem, měl hned po ruce další. Okamžitě sepsal inzerát do ranních novin, jeden výtisk jsem si ponechal:

„A. – xwblv. 242 N. Tjnd – fz328wmlg. Ozpo, –; 2m! ogw. Pst!“

Pravil, že je-li lupič naživu, přivede jej toto zaručeně na obvyklé místo schůzky. Vysvětlil mi dále, že obvyklé místo schůzky je dějištěm veškerých obchodních

jednání mezi detektivy a zločinci. Setkání se prý odehraje o půlnoci příštího dne.

Do té chvíle jsme nemohli podniknout nic, neztrácel jsem tedy čas a vzdálil jsem se z úřadovny, za kteroužto příležitost jsem děkoval nebesům.

O jedenácté večer druhého dne jsem přinesl sto tisíc dolarů v bankovkách a vložil je šéfinspektorovi do ruky. Záhy poté mě opustil, v oku svou starou srdnatou jistotu ničím nenarušenou. Téměř nesnesitelná hodina se vlekla ke svému konci, až jsem konečně zaslechl jeho vítaný pevný krok, popadaje dechu jsem se vymrštil a klusal jsem mu v ústrety. Jak jeho skvostné oko plálo vítězoslávou! Pravil:

„Dosáhli jsme kompromisního řešení. Zítra budou lumpové zpívat jinou! Následujte mě!“

Vzal hořící svíci a rázoval do obrovitého, klenutého sklepení, kde v kteroukoliv dobu spalo vždy šedesát detektivů a kde nyní nějakých dvacet mužů sedělo a hrálo v karty, aby si ukrátili čas. Šel jsem těsně za ním. Pochodoval svěže do temného vzdáleného konce sklepení právě ve chvíli, kdy jsem podléhal mučivému dušení a pomalu omdléval, zakopl o roztažené údy jakéhosi mohutného předmětu a upadl. Zaslechl jsem ještě, jak v pádu volá:

„Naše vznešené povolání je ospravedlněno! Zde je váš slon!“

Mne donesli nahoru do úřadovny a postavili mě na nohy za pomoci karbolu. Veškerý detektivní sbor se nahrnul dovnitř a nikdy předtím jsem dosud nebyl svědkem scén tak vítězoslavných radovánek jako nyní. Byli přivoláni novinoví reportéři, vybuchovaly zátky z celých bas šampaňského, nadšené přípitky, potřásání rukou a blahopřání nebraly konce. Hrdinou dne byl

přirozeně šéfinšpektor. Jeho štěstí bylo tak dokonalé, vydobyté s takovou trpělivostí, důstojností a srdnatostí, že jsem byl šťasten, když jsem na ně mohl popatřit, jakkoliv jsem tam sám stál co žebrák bez domova, můj neocenitelný svěřenec byl mrtev a o své postavení ve službách své vlasti jsem se připravil, jak se navěky bude kdekdo domnívat, fatální nedbalostí při plnění velikého úkolu, svěřeného do mé péče. Nejedno oko prozrazovalo hluboký obdiv vůči šéfovi a ne jeden mužný detektivní hlas zamumlal: „Podívejte se na něj – prostě král naší profese – tomu stačí jediná stopa, víc nepotřebuje – a neexistuje nic ulitýho, aby to nenašel.“ Rozdělování padesáti tisíc dolarů bylo přeradostnou událostí. Když skončilo, pronesl šéf krátký projev, a strkaje svůj podíl do kapsy, pravil: „Mládenci, užijte si to, získali jste si to vlastní prací. A co víc – detektivní profesi jste získali nehynoucí slávu.“

Pak dorazil telegram tohoto znění:

Monroe, stát Michigan, 10.00

První telegrafní úřad po třech týdnech. Sledoval jsem stopy v sedle přes hory a lesy dva tisíce kilometrů až sem, jsou den ode dne výraznější a větší a čerstvější. Nebojte se – ještě týden, a slona mám! To je na beton!

Darley, detektiv

Šéf nařídil provolat třikrát hromové hurá „Darleymu, jedné z nejlepších hlav celého sboru“ a pak dal příkaz, aby mu poslali telegram, že se má navrátit domů a převzít svůj díl odměny.

A tak skončila ona podivuhodná příhoda s uloupeným slonem. Noviny naladily druhého dne opět příjemný tón a byly samá chvála – až na jednu opovržením hodnou

výjimku. Tento plátek pravil: „Veliký muž je detektiv! Může mu sice trvat trochu dlouho najít takovou maličkost, jako je zaběhlý slon – může ho honit celé dny a po tři týdny spát celé noci vedle jeho hniující zdechliny, ale nakonec ho přece najde – pokud mu ovšem člověk, jemuž se slon zaběhl, ukáže, kde ho má najít!“

Nebohý Hasan byl pro mě navěky ztracen. Výstřely z děla jej smrtelně zranily. V mlze se doplazil do onoho nehostinného útočiště a tam, obklopen svými nepřáteli a vystaven neustálému nebezpečí, že bude objeven, strádal hladu a utrpením, až mu smrt poskytla mír a vykoupení.

Kompromisní řešení mě stálo sto tisíc dolarů. Výdaje spojené s detektivním pátráním dosáhly částky dalších čtyřiceti dvou tisíc dolarů. Již nikdy jsem nepožádal o další místo ve státních službách. Jsem zničený člověk a bezcílně se potuluji po této zemi – leč obdiv, který chováním vůči tomuto člověku, jehož považuji za největšího detektiva, jakého kdy země nosila, zůstává dodnes nezkalen a zůstane takovým navždy.

Tento příběh byl vypuštěn z knihy *Jak jsem se toulal*, jelikož se vyskytly jisté obavy, že některé podrobnosti byly zveličeny a jiné že neodpovídaly pravdě. Než bylo možno tyto námitky přesvědčivě vyvrátit, byla již kniha v tisku.

M. T.

PROSLULÝ ŽABÍ SKOKAN Z CALAVERASKÉHO OKRESU

Abych vyhověl přání jednoho svého přítele, jenž mi napsal z města, navštívil jsem starého upovídaného dobráka Simona Wheelera a poptal jsem se ho na Leonidase W. Smileyho, přítele mého přítele, jak jsem o to byl požádán, a na tomto místě nyní připojuji výsledek svého pátrání. Kdesi ve mně hlodá podezření, že Leonidas W. Smiley je pouhý mýtus, že můj přítel takovou osobnost nikdy neznal a pouze se domníval, že začnu-li se na něj starého Wheelera vyptávat, připomene mu to jeho neblaze proslulého Jima Smileyho, načež se na mě vrhne a unudí mě k smrti jakýmsi vzpomínkami na něj, k uzoufání nekonečnými a otravnými a pro mě naprosto neúčelnými. Jestliže měl opravdu tohle za lubem, pak se mu to plně zdařilo.

Simona Wheelera jsem našel, jak si pěkně podřimuje u kamen ve výčepu polorozpadlé hospody ve zbědované hornické osadě Anděl. Uviděl jsem plešatého tloušťíka, jenž v poklidných rysech nesl výraz neodolatelné dobroty a prostoduchosti. Probral se a popřál mi dobrého dne. Sdělil jsem mu, že mi jeden přítel uložil, abych se poptal po milovaném druhu jeho dětských dnů jménem Leonidas W. Smiley – důstojný pán Leonidas

W. Smiley – mladém duchovním, který, jak se můj přítel doslechl, býval kdysi domovem v hornické osadě Anděl. Dodal jsem, že bych panu Wheelerovi byl hluboce a ne-skonale zavázán, kdyby mi o tomto důstojném Leonidu W. Smileym mohl cokoliv povědět.

Simon Wheeler mě zatlačil do rohu, tam mě zabarikádoval svou židlí, pak se usadil a začal odříkávat jednotvárné vyprávění, jež následuje po tomto odstavci. Ani jednou se neusmál, ani jednou se nezamračil, ani jednou nevybočil hlasem z mírně uplývající tóniny, jakou nasadil na počátku, ani jednou neprozradil byť sebemenší stíneček nadšení, a celým jeho vyprávěním se táhla souvislá nit obdivuhodné vážnosti a upřímnosti, z které mi bylo zcela zřejmé, že má nejen daleko k tomu, aby ho napadlo, že by snad na jeho příběhu mohlo být něco směšného nebo komického, ale že svou povídačku považuje za hluboce vážnou záležitost a k jejím dvěma hrdinům chová hluboký obdiv a má je za lišáky přímo nadsvětsky geniální. Nechal jsem ho, ať si pokračuje, a ani jedenkrát jsem ho nepřerušil.

„Důstojný pán Leonidas W. Hmm. Důstojný pán Leo... No, býval tady jeden takový, jenže ten se jmenoval *Jim Smiley*, v zimě devětačtyřicátého – nebo možná zjara padesátého – to už si tak přesně nepamatuju, tak nějak, i když, proč já si vlastně myslím, že to bylo tenkrát, no protože se pamatuju, že tenkrát ještě nebyl hotový ten velký náhon, když on sem do osady přišel, no ale to máte fuk, on vám to totiž byl hrozně zvláštní chlap, protože on by se vám byl pořád o něco sázel, ať to bylo, co chtělo, to jste neviděl, jen když sehnal někoho, aby se vsadil proti němu, jako na druhé straně, a když nikoho nemohl sehnat, no tak to se vám třeba klidně vsadil o opak. Jak se to hodilo tomu druhému,

tak se to hodilo jemu – tomu stačilo jen se vsadit a už byl spokojenost sama. Ale stejně měl štěstí, neobvykle měl dycinky štěstí, on totiž skoro vždycky takhle vyhrál. Připravený a ochotný ten byl pořád, v jednom kuse slídl, kde by se něco naskytlo, to byste si nevymyslel, takovou věc, aby ten chlap vám okamžitě nenabídl, že se s vámi o to vsadí, na jedné straně nebo na druhé, jak budete chtít, jak už jsem povídal. Byly třeba dostihy, a když bylo po všem, tak buď měl balík, anebo byl úplně švorc. Když byly psí zápasy, sázel, když byly kočičí zápasy, sázel, když byly kuřecí zápasy, sázel, prosím vás, když seděli vedle sebe na plotu dva ptáci, tak on se s vámi sázel, který z nich odletí první! Nebo když v osadě bylo shromáždění, tak nikdy nevynechal, dycinky se objevil a pokaždé si vsadil na faráře Walkera, který podle něho byl tady v kraji ten nejlepší věrozvěst, a to teda taky byl, a k tomu taky moc hodný pán. Smiley třeba když viděl, že někam vyjíždí nějaký otrapa na koni, s nohama až za ušima, tak se s vámi vsadil, jak dlouho mu bude trvat, než dojede do... no tam, kam jel, a kdybyste mu na to skočil, byl ochotný za tím otrapou se táhnout třeba až do Mexika, jen aby zjistil, kam jede a jak dlouho bude na cestě. Tohohle Smileyho spousta mládenců tady u nás zažila a může vám o něm povědít. Prosím vás, vždyť tomu bylo fuk – ten se prostě sázel o všechno! Chlap vám jeden, no svět to neviděl. Náš farář pan Walker měl jednou moc nemocnou paní, dlouho mu ležela a tak vám to vypadalo, že už mu ji ani nebudou moci zachránit. Jenže jednou ráno přijde a Smiley hned na něj prej, jak je jí, a on na to, že o moc líp – Pánu budiž díky za jeho neskonanou milost – a že se vylepšuje tak zčerstva, že se ještě s požehnáním Prozřetelnosti nakonec snad i uzdraví.

A Smiley si to ani nerozmyslí a povídá: ‚No, já dám dva dolary pade, že ne!‘

Tak tendleten Smiley, ten vám měl takovou klisničku – mládenci jí říkali čtvrt hodinová herka, ale to jen tak z legrace, protože to ona zase byla rychlejší – o to nic – no a s touhle kobyloou on vám vyhrával peníze, přestože byla taková pomalá a pořád měla záduchu nebo vzteklinu nebo souchotě nebo tak něco. Oni jí dávali vždycky takových dvě stě tři sta metrů fóra a pak ji stejně po cestě předjeli, ale tak s konečkem závodu ona se vám najednou tak jako rozčílila, celá zoufalá, roztočila to, nohy pod sebou a nohy od sebe a nohy vedle sebe a nohy nad sebou a nohy za sebou, do vzduchu anebo stranou mezi překážkami, od kopyt jí šlo prostě prachu jako h-r-o-m, jak chrchlala a kýchala a smrkala – a nakonec ale dycinky zrovinka u tribuny to všecko dohnala a asi tak o šíji vyhrála, tak asi přesně, pokud to šlo spočítat.

A taky měl takového malého buldočka, štěně, podívat se na něj, tak by jeden řekl, že nestojí za zlámanou grešli, prostě k ničemu, jen tak courat kolem a vypadat nenápadně a číhat, kde se co dá ukrást. Jenže! Jak se na něj vsadily prachy, tak on vám to byl najednou pes úplně jiný člověk! Spodní čelist vystrčil jak parník, vyčenil zuby a v hubě mu svítilo jak v kotelně! A to ho pak mohl jiný pes já nevím třeba lapnout a pouštět na něj hrůzu a hryzat ho a dvakrát třikrát ho přehodit přes hlavu a Andrew Jackson – on se tak jmenoval, teda to štěně – tak Andrew Jackson nikdy ani nehnul brvou a dělal, že je docela spokojený, že taky ostatně nic jiného nečekal – no a na toho druhého sázky šly nahoru, dvakrát tolik, a ještě jednou dvakrát tolik a pořád dál, až už nikdo nesázel a peněz fůra. A pak on vám

najednou lapne toho druhého psa jen tak za šunčičku a prostě k ní přimrzne – rozumíte, nehryže, nic, prostě ho zmáčkne a drrrří se ho jak klíště, až to ten druhý zabalí, i kdyby to mělo být třeba rok. Smiley s ním dy-cinky vyhrál, s tímhle štěnětem, až jednou s ním svázal takového čokla a ten zadní nohy vůbec neměl, protože mu je jednou uřízla cirgulárka, no a když už to trvalo dost dlouho a už nikdo nesázel a peněz fůra a on se ožene po tom svém nejmilejším místečku, tak hned vidí, jak ho podfoukli a jak ten druhý pes ho má, jak se říká, v koutečku, a zatváří se překvapeně a pak začne vypadat tak nějak jako schlíple a už se vám vůbec ne-snaží zápas vyhrát, no tak mu to natřeli až hrůza. Po-díval vám se na Smileyho, jako by chtěl říct, že mu to láme srdce a že za to může on, když mu nastrčil psa, co nemá žádné zadní nohy, aby ho za ně on mohl chytit, jediné místečko, na které měl spoleh, když zápasil, no a tak se pak odbelhal někam kus stranou, tam sebou praštil a umřel. Dobrý štěně to bylo, starej Andrew Jackson, kdepak, ten by se býval moc proslavil, kdyby zůstal naživu, protože málo platné, měl to v sobě, měl prostě génia – ode mě si to nechte říct, protože on neměl v životě jedinou pořádnou příležitost, to víte, to je jasné, to dá rozum, takový pes by nedokázal bojovat jako on za takových podmínek, kdyby neměl prostě talent. Vždycky jsem z toho celý lítostivý, když si vzpomenu na ten jeho poslední boj a jak to nakonec dopadlo.

No tak tendleten Smiley, ten vám měl ratlíky na krysy a kuřata od kohoutů a kocoury a takových věcí, že vám to nešlo do hlavy, tomu jste nemohl přinést nic, na co by se dalo sázet, aby vám nepřetrumfнул. To vám takhle jednou chytil žábu, teda žabáka, odnesl si vám ho domů, a že prý si řekl, že si ho vychová.

A pak taky nedělal čtvrt roku nic jinýho, než že seděl doma na dvorku a učil milého žabáka skákat. A to se teda zase můžete vsadit, o co budete chtít, že ho skákat teda naučil! To do něj pak už zezadu jen tak jako cvrnknul – a než jste se rozkoukal, viděl jste žabáka, jak víří vzduchem jako kobliha – to byste koukal, jeden přemet, možná dva přemety, když se dobře odrazil, a na zem pěkně na všechny čtyři a bezpečně jak ta kočka. To on vám si ho třeba tak vydrezúroval v umění chytat mouchy a tak to s ním pořád cvičil, že ten vám pak lapnul kdejakou mouchu v dohledu – kam dohlídl, tam ji měl. Smiley říkával, že žába potřebuje, jen aby se jí poskytlo vzdělání, a dokáže skoro všechno – a já mu teda věřím. No prosím vás, vždyť já viděl Daníka Websterovýho, když ho tady položil tudle na podlahu – on se ten žabák totiž jmenoval Daniel Webster, víte? – a zavolal na něj: ‚Mušky, Daníku, mušky!‘, a než byste mrknul okem, žabák vyletěl a schramstnul mouchu tadyhle u výčepního pultu a skecnul zase hnedka zpátky na podlahu jak čvaňhanec a klidánko se začal škrábat takhle po straně hlavy zadní pracinkou, úplně vám lhostejně, jako kdyby neměl ponětí, že snad udělal o něco víc, než co by udělala kdejaká jiná žába. V životě jste neviděl skromnějšího a upřímnějšího žabáka, přestože byl takový nadaný. A když šlo o docela normální a běžné skoky po rovině, dokázal na jeden skok udělat větší dálku než kdejaké zvíře, co kdo kdy viděl. Skoky po rovině, to už prostě jednou byla jeho silná stránka, abyste jako rozuměl. A když přišlo na to, tak na něj Smiley vždycky předem nasázel prachů pytel, co mohl, do posledního halíře. Však byl Smiley taky na svého žabáka náramně pyšný a já vám povím, že právem, protože takoví, co cestovali po světě a všude

byli, všichni říkali, že ten se vytáhne na všechny žáby a žabáky, co oni kdy kde viděli.

No. A tak Smiley milé zvířátko choval v takové mřížované bedýnce a občas si ho takhle přinesl do města a číhal, kde by chytil nějakou sázku. A jednou vám takový jeden – byl tady v osadě cizí, jako u nás – na něj narazí s tou jeho klíčkou a povídá:

„Copak vy byste to v takový klícce mohl mít?“

A Smiley prohodí, tak jako nenápadně a lhostejně: „No, mohl bych tam mít třeba papouška nebo bych tam mohl mít třeba kanára, možná, jenže nemám – mám tam jen žabáka.“

A ten druhý ji vezme do ruky a podívá se do ní, otáčí jí semhle támhle a nakonec povídá: „No jo, opravdu. No a co umí takový žabák?“

„No,“ povídá Smiley na to, jen tak zlehka a nedbale, „jednu věc teda umí, aspoň podle mého – doskočí dál než všechny žáby v Calaveraském okrese.“

Tak nato ten druhý si znovu vezme do rukou tu klíčku a znovu si pořádně všecko prohlídne, pak ji Smileymu vrátí a povídá, pomalu a s rozmyslem: „No,“ povídá, „já teda na tomhle žabákovi nevidím nic, aby byl jako lepší než všechny ostatní žáby.“

„Možná že nevidíte,“ na to Smiley. „Možná že jste přes žáby fous, možná že ne. Možná že máte zkušenosti a možná že nejste jen tak obyčejný laik, jak se říká. Ale to víte, já mám jednu svůj názor, takže já vsadím čtyřicet dolarů, že skočí dál než všechny žáby v Calaveraském okrese.“

Ten druhý si to chvíli rozvažuje a pak povídá, tak nějak jako smutně: „No to víte, já jsem tady člověk cizí a taky žádnou žabu nemám. Ale kdybych žabu měl, to bych se s váma vsadil.“

No tak na to mu Smiley řekne: ‚To nic, vždyť to nic – když budete tak hodný a na minutku mi podržíte tadyhle klíčku, tak já vám nějakou žábu přinesu.‘ Tak ten druhý veme klíčku a přisadí svých čtyřicet dolarů k Smileyho dolárkům a usadí se a čeká.

No a tak tam drahnou chvíli sedí a špekuluje si a špekuluje a pak vám milého žabáka vytáhne a otevře mu tlamičku a veme čajovou lžičku a nasype do něho broků, co se do něho vejde, prostě ho naplní až po bradičku a posadí ho na zem. Smiley šel do bažiny a dlouho se tam čvachtal v bahně, až nakonec nějakého žabáka chytil a přinesl dovnitř a dal ho tomu druhému a povídá:

‚Tak, teď jestli jste připravený, tak ho posaďte vedle Daníka, aby měl přední pracky přesně vedle Daníkových, a já řeknu teď.‘ No a pak povídá: ‚Ták, jedna – dvě – tři – *ted!*‘ A nato on i ten druhý hned zezadu do žabáků cvrnkli a ten nový žabák pěkně zčerstva odhopkal, ale Daník se jen tak jako nadzvedl a vytáhl ramínka – asi takhle – skoro jako Francouz, jenže mu to k ničemu nebylo – prostě se nemohl hnout. Byl tam zabudovaný solidně jako kostel, a kdyby byl přikovaný, tak tam nemohl trčet pevněji. Smiley byl, to se ví, notně překvapený, taky byl pořádně otrávený, ale to víte, samozřejmě neměl ani ponětí, co se stalo.

No tak ten druhý sebral pracky a vyrazil, a když zrovna vycházel ze dveří, tak nějak jako ukázal palcem přes rameno – asi takhle – jako na Daníka, a povídá ještě jednou, pěkně pomalu a s rozmyslem: ‚No,‘ povídá, ‚já teda na tomhle žabákovi nevidím nic, aby byl jako lepší než všechny ostatní žáby.‘

Smiley tam jen tak stál a drbal se ve vlasech a dlouho se díval dolů na Daníka a nakonec povídá: ‚To jsem teda

blázen, proč ten žabák začal zničehonic jančit – to jsem teda blázen, jestli ono mu něco není – tak se mi nějak zdá takový jako pytlovitý nebo co.' A veme milého Dánika za flígr a zvedne ho a povídá: ‚No teda, ajcem drajcem, jestli on neváží aspoň tři kila!‘ a hned ho obrátí nohama vzhůru a on ze sebe vydává dvě dlaně broků. No a tak to on hned věděl, jak se věci mají, a ten zuřil – žabáka posadil na zem a hnal se ven za tím druhým, ale kde tomu byl konec. A...“

(Na tomto místě uslyšel Simon Wheeler, jak ho někdo volá ze dvorku, a šel se podívat, co mu chtějí.) Když odcházel, otočil se ještě po mně a pravil: „Jen tady pěkně sedte na fleku, milý pane, žádný strach, já jsem tu zpátky cobydup.“

Já jsem se však – s vaším laskavým dovolením – domníval, že další pokračování historek o podnikavém vagabundovi Jimu Smileym by mi asi těžko poskytlo příliš mnoho informací týkajících se důstojného pána Leonidase W. Smileyho, a tak jsem se chystal pryč.

Ve dveřích jsem družného Wheelera potkal už zase na zpáteční cestě do lokálu, okamžitě mě chytil za klopu a zahájil další palbu:

„No, tak tendleten Smiley, ten vám měl takovou žlutou jednookou krávu, a ta neměla vůbec ocas, jen takový kratičký pahýl zrovna jako banán. A...“

Já jsem však neměl ani čas, ani chuť, a tak jsem nevyčkal vyprávění o postiženém dobytčeti a odporoučel jsem se.

ŽIJE, NEBO JE MRTEV?

Měsíc březen roku 1892 jsem trávil v Mentonu na Riviéře. Místečko je to pěkně v ústraní a člověk se zde může v soukromí těšit veškerými výhodami, jaké poskytnou o několik kilometrů dál Monte Carlo a Nice, jenže na veřejnosti. Jinými slovy, máte tu stejnou záplavu slunce, stejně lahodný vzduch, stejně zářivě modré moře, a nekazí vám tu požitek valná hromada lidí, našňořený šum a okázalost. Menton je tichoučký, prostinký a poklidný, skromný a věčný. Sem boháči a výstředníci nejezdí. Sem tam se nějaký ten boháč přece jen objeví a já jsem se také záhy s jedním seznámil. Abych jej alespoň částečně utajil, budu mu říkat Smith. Jednoho dne zvolal nad druhou snídaní v hotelu Des Anglais:

„Rychle! Podívejte se na toho člověka, co vychází ze dveří. Zapamatujte si každíčkou podrobnost!“

„Proč?“

„Víte, kdo to je?“

„Ano. Byl tady několik dní, než jste přišel vy. Je to prý nějaký starý a velice bohatý výrobce hedvábí z Lyonu na odpočinku a řekl bych, že bude asi na světě sám, protože pořád vypadá smutný a zasněný a s nikým se nebaví. Jmenuje se Théophile Magnan.“

Očekával jsem, že nyní Smith nějak objasní nesmírný zájem, jaký o monsieur Magnana projevil.

Namísto toho však upadl do neobyčejně hluboké zadumanosti a na několik minut jako by byl pro mě i pro veškerý svět prostě ztracen. Chvílemi si vjížděl prsty do rozevlátých bílých kučer, aby se mu lépe přemýšlelo, a snídani nechával pomalu stydnout. Konečně pronesl:

„Ne, je to pryč, nedokážu to přivolat nazpět.“

„Co nedokážete přivolat nazpět?“

„Je to jedna z nádherných Andersenových pohádek. Ale nějak mi to vypadlo. Alespoň částečně tam jde asi o tohle: je tam dítě a to má v kleci ptáčka, kterého má hrozně rádo, ale nestará se o něj a zanedbává ho. Ptáček prozpěvuje, ale nikdo ho neposlouchá a nevěnuje si ho. Postupně však na toho malého tvorečka začíná doléhat hlad a žízeň, zpívá stále naříkavěji a slaběji, až jeho zpět utuchne úplně – ptáček umře. Přijde dítě a do hloubi srdce jím začnou zmítat výčitky svědomí. Za hořkých slz a bědování přivolává své kamarády a společně ptáčka pohřbí s obřadnou slávou a dojemným žalem – a ani přitom chudinky netuší, že nejen malé děti nechávají básníky vyhladovět k smrti a pak na pohřeb a pomník utratí takových peněz, že by to bývalo básníkovi stačilo, aby si mohl spokojeně a v pohodlí žít. A teď...“

Na tomto místě jsme však byli přerušeni. Večer někdy kolem desáté jsem Smithe potkal. Pozval mě, abych s ním šel do jeho salónu a pomohl mu kouřit a popíjet horkou skotskou. Bylo tam útulno, pohodlná křesla, veselé svítílny a v krbu mile plápolal oheň z vyzrálého olivového dřeva. A aby to bylo vše naprosto dokonalé, doléhal tam zvenčí tlumený hukot příboje. Po druhé skotské, když už jsme si dlouho, líně a pokojně povídali, pravil Smith:

„Tak, teď jsme vhodně naladěni – já k tomu, abych vyprávěl podivuhodný příběh, a vy, abyste poslouchal.“

Po mnoho let to bylo tajemství – tajemství, o něž jsem se podílel já a tři další lidé, teď však tu pečť rozlomím. Sedí se vám pohodlně?“

„Dokonale. Pokračujte.“

A zde tedy následuje to, co mi vyprávěl:

„Před mnoha a mnoha lety jsem byl mladý malíř – po pravdě řečeno velice mladý malíř – a potuloval jsem se po francouzském venkově, tuhle jsem si črtal, tamhle jsem si črtal; a zanedlouho se ke mně připojil párek mladých Francouzů, kteří zrovna podnikali totéž co já. Jak jsme byli chudí, tak jsme byli spokojení, nebo jak jsme byli spokojení, tak jsme byli chudí, řekněte si to, jak chcete. Claude Frère a Carl Boulanger, tak se ti dva mládenci jmenovali – milí, milí chlapci, a ty nejslavnější náture, jaké se kdy vysmívaly chudobě a užívaly života z plna hrdla za každého počásí.

Nakonec jsme tvrdě ztroskotali v jedné bretaňské vesničce a tam nás jeden malíř, zrovna tak chudý jako my, vzal k sobě a doslova nás zachránil před smrtí hladem – François Millet.“

„Cože? Sám velký François Millet?“

„Velký? Ten nebyl tenkrát o nic větší než my. Nebyl známý dokonce ani ve vlastní vesnici a chudý byl tak, že nás neměl vůbec čím nakrmit kromě tuřínů a někdy nebyly dokonce ani ty tuříny. Všichni čtyři jsme se stali věrnými přáteli, pojila nás přímo opičí láska, byli jsme nerozluční. Malovali jsme spolu ostošest ze všech sil, dílo se nám vršilo, jenže málokdy se nám podařilo něčeho z toho se zbavit. Bylo nám spolu nádherně, ale namouduši, někdy jsme už měli opravdu namále.

Něco přes dva roky to takhle pokračovalo. Konečně jednoho dne Claude řekl:

„Mládenci, jsme v koncích. Je vám to jasné? – Na-prosto v koncích. Všichni vstoupili do stávky – utvořila

se tu proti nám aliance. Obešel jsem celou vesnici a je to tak, jak vám říkám. Odmítají nám dát úvěr třeba i jediný centime, dokud nezaplatíme do poslední maličkosti, co kde dlužíme.'

Tohle nám tedy vyrazilo dech. Všechny tváře nesly výraz holého zděšení. Uvědomovali jsme si, že naše situace se stala zoufalou. Dlouho bylo ticho. Nakonec si Millet povzdechl a pravil:

„Nic mě nenapadá – vůbec nic. Navrhněte někdo něco, mládenci.“

Nereagoval na to nikdo, pokud ovšem nelze pohřební mlčení vydávat za reakci. Carl vstal a chvíli nervózně přecházel sem a tam, až řekl:

„Je to ostuda! Podívejte se na tahle plátna: hromady a hromady obrazů, a do jednoho se vyrovnají všemu, co se dneska po Evropě maluje – ať je to, kdo chce. Ano, však to taky spousta cizích lidí, co se tu potulují, říkala přesně tak – nebo skoro přesně.“

„Ale něco koupit, to ne,“ prohodil Millet.

„To máš jedno, ale říkali to. Vždyť je to taky pravda. Podívej se třeba na tu svou Večerní modlitbu! Dokáže mi snad někdo vysvětlit...“

„Pchá, Karlíčku – moje Večerní modlitba? Pět set franků mi za ni nabídli!“

„Kdy?“

„Kdo ti to nabízel?“

„Kde je?“

„Proč jsi to nevezl?“

„Počkejte – nemluvte všichni najednou. Já myslel, že dá víc – spoléhal jsem na to – vypadal na to – tak jsem si řekl osm.“

„No – a pak?“

„Že prý se přijde ještě podívat.“

„Hrom a peklo? Proším tě, Françoisi...“

„Ale vždyť já vím. Byla to chyba, byl jsem pitomec. Mládenci, já jsem to myslel dobře, to mi přece uznáte, a pak...“

„Ale samozřejmě, to je nám jasné, ty jedno srdce ze zlata. Jenže už podruhé takové pitomosti nedělej!“

„Já? Kdyby tak teď někdo přišel a nabídl nám za to hlávku kapusty – to byste koukali!“

„Kapustu! Radši to ani neříkej! Hned se mi začaly sbíhat sliny. Mluv radši o něčem jiném, tohle mě mučí.“

„Pánové!“ pravil Carl. „Jsou tyhle obrazy nekvalitní? Odpovězte mi.“

„Ne!“

„Nejsou snad vysoce a navýsost kvalitní? Odpovězte mi!“

„Ano!“

„Tak vysoce a navýsost kvalitní, že kdyby se k nim připojilo slavné jméno, prodávaly by se za skvělé ceny. Není to tak?“

„Samozřejmě. O tom nikdo nepochybuje.“

„Ale – já to myslím vážně – není to snad tak?“

„Ale jistě že je – a my to taky myslíme vážně. Jenže co má být? Jak se to týká nás?“

„Takhle, kamarádi – my k nim prostě to slavné jméno připojíme!“

Živý rozhovor ustal, jako když utne. Všechny tváře se tázavě obrátily na Carla. Co by tohle mohlo být za hádanku? Kde si vypůjčíme nějaké slavné jméno? A kdo si ho vypůjčí?

Carl si sedl a pravil:

„Tak podívejte, já pro vás mám naprosto vážný návrh. Já bych řekl, že je to jediný způsob, jak se všichni můžeme vyhnout chudobinci, a domnívám se navíc,

že je to způsob naprosto zaručený. Tento svůj názor opírám o jistá hojná a tradicí bohatě potvrzená fakta z dějin lidstva. Domnívám se, že můj plán z nás všech nadělá boháče.'

„Boháče! Ty ses zbláznil!“

„Nezbláznil.“

„Ale jistě – zbláznil ses. Čemu vlastně říkáš boháč?‘

„Takových sto tisíc franků na hlavu.“

„Tak on se opravdu zbláznil. Vždyť já to věděl.“

„Jasně. Karlíčku, tvé strádání bylo ti příliš těžkým břemenem a...‘

„Karlíčku, rychle si vem prášek a jdi si hajnout.“

„Moment! Nejdřív obvázat! Potřebuje obvázat hlavu a pak...‘

„Ba ne, nejdřív paty – já už několik týdnů sleduju, jak mu do nich utíká rozum.“

„Držte hubu!“ křikl Millet, naoko přísně, „a nechte ho, ať se nám s tím svým plánem svěří. No tak – sem s tím, Karlíčku. O co jde?‘

„Prosím. Tak tedy úvodem bych vás rád požádal, abyste si povšimli jednoho faktu v dějinách: že totiž kvality mnohého velkého umělce došly uznání, až teprve když umřel hlady. Stává se to tak často, že bych si na tom dokonce odvážil založit jakýsi přírodní zákon. Ten zákon by zněl takto: kvality každého velkého, neznámého a přehlíženého umělce musejí být a také budou uznány a jeho obrazy budou dosahovat vysokých cen až po jeho smrti. A můj plán zní takto: musíme mezi sebou losovat – jeden z nás musí umřít.“

Utrousil tuto poznámku s takovým klidem a tak nečekaně, že jsme skoro zapomněli nadskočit. Nato opět propukl divoký sbor dobrých rad – lékařských rad – jak pomoci Karlíčkovu rozumu. Carl však trpělivě

vyčkal, až rozjařenost opadne, a pak ve svém plánu pokračoval:

„Ano, jeden z nás musí umřít a zachránit ostatní – a sebe také. Budeme losovat. Na koho to slovo padne, ten bude slavný – a všichni budeme bohatí. Počkejte, mlčte chvíli – nepřerušujte mě, povídám vám, že vím, co říkám. Ten nápad vypadá asi takhle. Během dalšího čtvrt roku, ten, co bude mět umřít, bude muset malovat, seč mu síly budou stačit, aby měl co nejvíce děl – ale žádné obrazy, to ne! Jen pouhé skici, studie, částečné studie, zlomky studií, stačí tak desetkrát fuknout štětcem na plátno a je to – pochopitelně, smysl to nemá, ale bude to od něho podepsané, musí vyrobit takových padesát denně, a každý musí mít nějakou manýru nebo zvláštnost, aby se snadno poznalo, že je to jeho – takové věci se totiž prodávají, rozumíte, a světové galérie je sbírají za obrovité ceny, sotva velký umělec odejde. Budeme toho mít připravenou tunu – rozumíte, tunu! A my ostatní zatím budeme pilně podporovat kolegu v posledním tažení a zpracovávat Paříž a obchodníky s obrazy – chápete, budeme se chystat na nastávající velkou událost. A ve chvíli, kdy všechno bude přesně rozehřáté a zralé, tak na ně vybalíme jedno prima úmrtí a stříhneme si parádní funus! Už chápete?“

„N-n-ne. Nebo aspoň ne ú...“

„Ne úplně? Copak vám to nedošlo? Nikdo pochopitelně ve skutečnosti neumře, prostě si jeden z nás změní jméno a zmizí. Pohrbíme figurínu, popláčeme si nad ní a svět nám bude pomáhat. A já...“

Ale domluvit už nemohl. Všichni propukli v nadšený jásot a potlesk. Všichni vyskočili a poskakovali po místnosti a padali si kolem krku v záchvatech vděčnosti a radosti. Hodiny a hodiny jsme projednávali svůj velký

plán a vůbec jsme si neuvědomovali, že máme hlad. A nakonec, když bylo vše dojednáno do nejmenších podrobností, jsme provedli slavnostní losování a volba padla na Milleta – byl vyvolen umřít, jak jsme tenkrát říkali. Pak jsme si dali dohromady těch pár věcí, s kterými se člověk nikdy neloučí, pokud je ovšem nevsadí na to, že zbohatne – různé upomínkové tretky a tak podobně – a odnesli jsme to všecko do zastavárny, takže jsme měli na střídmou večeři i snídani, zůstalo nám pár franků na cestu a pro Milleta zbylo na nějaký ten tuřín a tak, aby měl pár dní z čeho žít.

Brzy zrána dalšího dne jsme se my tři zase ztratili, hned po snídani – pochopitelně jsme vyrazili pěšky. Každý z nás nesl nějakých deset Milletových obrázků s cílem je někde udat. Carl mířil do Paříže, kdy měl okamžitě začít pracovat na budování Milletovy slávy v přípravě na nadcházející velký den. Claude a já jsme se měli rozdělit a rozběhnout se porůznu po Francii.

Tedy, přáteli, divil byste se, jak snadno a pohodlně nám to všecko šlo. Já jsem pochodoval dva dny, než jsem zahájil obchodní činnost. Pak jsem se zastavil a začal jsem si skicovat nějakou vilu na okraji jednoho velkého města – protože jsem viděl, že majitel stojí nahoře na verandě. Přišel se na to podívat – však jsem si taky říkal, že přijde. Pracoval jsem rychle, protože jsem potřeboval, aby neztratil zájem. Chvillemi vyrážel nepatrné výkřiky pochvaly a postupně se rozehřál a pln nadšení začal prohlašovat, že jsem velký mistr.

Odložil jsem štětec, sáhl jsem do brašny, vytáhl jsem jednoho Milleta a ukázal jsem na šifru v rohu dole. A pyšně jsem pravil:

„Tohle asi poznáte, že? No, tak ten mě učil! To by v tom byl čert, abych pak neznal své řemeslo!“

Chlapík se zatvářil provinile a rozpačitě a neříkal nic. Já jsem řekl žalostným hlasem:

„Snad mi nechcete naznačit, že nepoznáváte šifru Françoise Milleta?“

Pochopitelně že tu šifru neznal, ale i tak, v životě jsem neviděl vděčnějšího člověka, když jsem ho tak snadno nechal vyváznout z úzkých. Privil:

„Ne! Ale opravdu, on je to skutečně Millet! Já vám ani nevím, na co jsem to myslel. Pochopitelně že ji teď už poznávám.“

A hned že to koupí, jenže já jsem mu na to řekl, že sice je pravda, že nejsem žádný boháč, ale takový chudák že zase taky nejsem. Ale nakonec jsem mu to přece jen přenechal, a to za osm set franků.“

„Osm set!“

„Ano. Millet by to býval prodal za vepřovu kotletu. Ano, ano, já jsem za tu bagatelku dostal osm set franků. Byl bych moc rád, kdybych ji mohl dostat nazpět za osmdesát tisíc. Ale kde jsou ty časy! Udělal jsem moc pěkný obrázek toho jeho domu a chtěl jsem mu ho nabídnout za deset franků, ale to by bylo dost dobře nešlo, když už jsem jednou byl žákem takového velikána, tak jsem mu to prodal za stovku. Těch osm set jsem hned ještě z toho města poslal Milletovi a příští den jsem vyrazil dál.

Ale už ne pěšky – kdepak. Teď už jsem jel na koni. A od té doby jezdím na koni. Prodávám jeden obrázek denně a nikdy jsem se nesnažil prodat víc než jeden. Vždycky jsem zákazníkovi říkal:

„Jsem pitomec, že vůbec nějakého Françoise prodávám, protože ten člověk už před sebou nemá ani čtvrt roku života, a až umře, tak jeho obrázek nedostanete ani za nic na světě.“

Pečlivě jsem dbal na to, abych tuto drobnou informaci roznesl co nejdál a připravil tak svět na velikou událost.

Sám si přičítám čest za nápad, že obrázky budeme prodávat – na to jsem totiž přišel já sám. Navrhl jsem to posledního večera, když jsme dávali dohromady podrobnosti celé kampaně, a všichni tři jsme se dohodli, že to poctivě a bez podvádění vyzkoušíme, než to zavrhneme ve prospěch nějakého jiného plánu. Úspěch jsme s tím měli všichni. Já jsem šlapal pěšky jen dva dny, Claude pochodoval taky dva – měli jsme totiž oba strach, abychom z Milleta neudělali slavnou osobu příliš blízko domova – ale Carl, ten rošťák nesvědomy, ten šlapal jen půl dne a pak už si cestoval jako vévoda.

Občas jsme zašli za šéfredaktorem nějakého provinčního listu a vyslali jsme na cestu různými novinami nějakou tu malou zprávičku – ne snad zprávičku, že byl objeven nový malíř, ale zprávičku, ve které jsme se tvářili, jako by Françoise Milleta znal kdekdo, ne zprávičku, která by ho snad nějak vychvalovala, ale jen stručnou zmínku o tom, v jakém stavu se ‚Mistr‘ právě nachází – tu nadějnou, tu zase skličující, ale vždycky s nádechem obav z toho nejhoršího. Vždycky jsme příslušný odstaveček zaškrtili a noviny jsme rozesílali lidem, kteří si od nás koupili obraz.

Carl brzy dorazil do Paříže a rozjel to tam ve velkém stylu. Spřátelil se se zahraničními dopisovateli a zařídil, aby se zprávy o Milletově stavu dostaly do Anglie a taky po celé Evropě a do Ameriky a vůbec všude.

Když uplynulo šest neděl od zahájení akce, sešli jsme se my tři v Paříži, všechno jsme zarazili a přestali jsme psát Milletovi, aby posílal další obrazy. Konjunktura byla na takové výši a všechno bylo uzrálé do takové

míry, že nám bylo jasné, jaká chyba by bylo neudeřit právě v tuto chvíli. Tak jsme napsali Milletovi, aby honem ulehl a koukal začít urychleně chřadnout, protože bychom rádi, kdyby mohl umřít tak do deseti dnů, jestli to všecko stihne.

Pak jsme to všecko spočítali a zjistili jsme, že jsme ve třech prodali celkem pětasmdesát malých obrázků a skic a vytřískali z toho celkem devětašedesát tisíc franků. Poslední a nejgeniálnější operaci provedl Carl. Prodal Večerní modlitbu za dva tisíce dvě stě. Panečku, jak my jsme ho velebili – to jsme ještě netušili, že přijde den, kdy sama Francie bude bojovat o právo vlastnit tenhle obrázek, a že ho nakonec ukořistí nějaký cizinec za pět set padesát tisíc hotově!

Ten večer jsme uspořádali závěrečnou večeři se šampaňským a druhý den jsem se sbalil a vyrazil s Claudem ošetřovat Milleta v jeho posledních chvílích, odhánět dotěrné zvědavce od vrat a zásobovat Carla v Paříži každodenními bulletiny do tisku všech světadílů pro informaci nedočkavé světové veřejnosti. Konečně se dostavil tragický konec a Carl dorazil právě včas, aby nám pomohl se závěrečnými smutečními obřady.

Jistě si vzpomínáte na onen slavný pohřeb, a jaký rozruch způsobil po celé zeměkouli a jak slavné osobnosti obou světů se sjely, aby prokázaly svůj hluboký žal. My čtyři – stále nerozluční – jsme nesli rakev a nedovolili jsme nikomu, aby nám pomohl. A to jsme udělali moc dobře, protože v ní nebylo nic než vosková figurína, takže každý jiný nosič by hned poznal podle váhy, že tu něco nehraje. Ano, ano, my všichni, táž stará čtveřice, která s takovou láskou se podílela o strádání za starých časů, teď už nenávratně ztracených, jsme nesli ra...”

„Jací čtyři?“

„My čtyři – protože Millet pomáhal nést svou vlastní rakev. V převleku, rozumíte. Byl převlečen za příbuzného – vzdáleného příbuzného.“

„Ohromující!“

„Ale přesto pravdivé. No, jistě si pamatujete, jak potom ty jeho obrazy letěly nahoru. Peníze? Nevěděli jsme, co s nimi. Dneska je v Paříži jeden člověk, který vlastní sedmdesát Milletů. Zaplatil nám za ně dva milióny franků. A pokud jde o ty metráky skic a studií, co Millet vychrlil za těch šest neděl, co jsme dělali cesťáky – no, divil byste se, kdybych vám řekl, za co je v dnešní době prodáváme – tedy pokud se shodneme, že jeden dáme z rukou.“

„Je to skvělý příběh, prostě skvělý.“

„Ano – i tak by se to dalo říct.“

„A co se vlastně vůbec stalo s Millem?“

„Umíte zachovat tajemství?“

„Umím.“

„Vzpomínáte si na toho člověka, na kterého jsem vás upozornil dneska dopoledne v jídelně? To byl François Millet.“

„Pane...“

„...bože! Ano. Alespoň jednou se jim nepodařilo vyhladovět génia k smrti a pak nastrkat do kapes ostatních odměnu, kterou měl dostat on sám. Tenhle zpěvavý ptáček si tedy nemusel vyzpívat srdíčko a pak dostat zapláceno ledovou parádou jednoho velkého funusu. O to jsme se postarali.“

MILIONOVÁ BANKOVKA

Když mi bylo sedmadvacet let, byl jsem úředníkem v agentuře pro zlaté doly v San Francisku a byl jsem znalcem veškerých podrobností obchodu cennými papíry. Na světě jsem byl sám a neměl jsem se o co opřít, jen o svůj důvtip a neposkvřněnou pověst – tyto vlastnosti však řídily mé nohy na cestě k budoucímu bohatství, kterážto vyhlídka mě uspokojovala.

Když jsem v sobotu zpracoval a vyvěsil nejnovější kursy akcií, byl jsem pánem svého času a přivykl jsem si trávit ho na malé plachetnici v sanfranciské zátocce. Jednoho dne jsem se odvážil příliš daleko a proud mě vynesl na širé moře. Právě s příchodem noci, kdy jsem se už vzdával veškeré naděje, zachránila mě malá briga, která byla na cestě do Londýna. Cesta to byla dlouhá a bouřlivá a musel jsem si ji odpracovat bez odměny jako obyčejný plavčík. Když jsem pak v Londýně vystoupil na břeh, měl jsem šaty zubožené a potrhané a v kapse jsem měl jediný dolar. Tato částka mi stačila poskytnout přístřeší a stravu právě na jeden den. Další den jsem pak neměl ani přístřeší, ani stravu.

Kolem desáté dopoledne dalšího dne jsem se táhl, otrhaný a hladový, po náměstí Portland Place a tu jakési děťátko, jež šlo právě kolem v závěsu za guvernankou,

odhodilo do ulice přímo pod chodník velkou, šřavnatou hrušku – připravenou o jedno zakousnutí. Dá rozum, že jsem se zastavil a upřel roztoužené oko na onen ublácený poklad. V ústech se mi po milé hrušce sbíhaly sliny, žaludek o ni žadonil, veškerá moje bytost o ni žebrała. Ale jakmile jsem učinil sebemenší pohyb, abych se pro ni natáhl, odhalilo pokaždé nějaké kolemjdoucí oko, co mám za lubem, a já jsem se pocho-pitelně narovnal, zatvářil jsem se lhostejně a předstíral, že o hrušce já jsem přece ani ve snu neuvažoval. Tohleto se opakovalo znovu a znovu a já se hrušky ne a ne zmocnit. Právě jsem začínal být dost zoufalý na to, abych překonal veškerý stud a popadl ji, když se za mnou otevřelo okno a jakýsi hlas pravil:

„Račte prosím laskavě vstoupit.“

Otevřel mi nádherně olivřeovaný lokaj a dovedl mě do přepychového pokoje, v němž seděli dva obstarožní pánové. Sluhu poslali pryč a mne vyzvali, abych se posadil. Pánové právě dojedli a pohled na zbytky snídaně mě téměř přemohl. Bylo mi velice zatěžko udržet v přítomnosti takového jídla všech pět pohromadě, ale jelikož mě nevyzvali, abych snídani ochutnal, byl jsem nucen snášet své trápení co nejmužněji.

Chvilí předtím se tam totiž událo něco, o čem jsem se dozvěděl teprve po několika dnech, ale vám to povím teď, na tomto místě. Ti dva staří bratři se před několika dny do krve o něco pohádali a nakonec se dohodli, že to všechno vyřeší sázkou, protože když Angličan neví, jak dál, uchýlí se vždycky k tomuto osvědčenému způsobu.

Možná že si ještě pamatujete, že Anglická banka kdysi vydala dvě bankovky po milionu liber, měly se použít pro jakési zvláštní cíle ve spojitosti s nějakou veřejnou obchodní transakcí s jednou cizí zemí. Nevím už

ani proč, ale nakonec použili a zrušili jen jednu z nich, ta druhá byla ještě stále uložena ve sklepeních slavné Bank of England. Tak tedy, tihle dva bratři se bavili a docela náhodou v hovoru narazili na to, jaký by asi mohl tak být osud naprosto poctivého a inteligentního neznámého člověka, který by se ocitl v Londýně bez jediného přítele a neměl by vůbec žádné peníze, jen právě tuhle milionovou bankovku, a nebyl by s to vysvětlit, jak k ní přišel. Bratr A tvrdil, že by umřel hladu, bratr B tvrdil, že nikoli. Bratr A tvrdil, že by se s ní nemohl obrátit na žádnou banku či jinou instituci, protože by byl okamžitě zatčen. Tak se tedy přeli, až bratr B pravil, že vsadí dvacet tisíc liber, že přinejmenším třicet dní by ten člověk s jedním milionem určitě žít mohl, a ještě že by se dokázal vyhnout vězení. Bratr A sázku přijal. Bratr B se odebral do banky a bankovku koupil. Prostě Angličan každým coulem, rozumíte – odvaha je mu vlastní. Pak nadiktoval dopis, který mu jeden z jeho úředníků napsal krasopisně úhledným zaobleným písmem, a nato se oba bratři usadili k oknu a celý den vyhlíželi toho pravého, komu by to mohli dát.

Viděli chodit kolem mnoho poctivých tváří, ty však nebyly dosti inteligentní. Mnoho inteligentních, ale ty zas nebyly dost poctivé, mnoho takových i onakých, ale jejich nositelé zase nebyli dost chudí, anebo když byli dostatečně chudí, nebyli to neznámí cizinci. Do chvíle, kdy jsem se objevil já, měl každý nějakou tu vadu. V mém případě se však shodli, že požadavkům vyhovuji všestranně. Jednomyslně si mě tedy vyvolili – a já jsem tam před nimi tedy nyní stál a čekal, až se dovím, proč mě vlastně povolali dovnitř. Začali se mě vyptávat, co jsem zač, a brzy se dozvěděli celý můj příběh. Nakonec mi sdělili, že pro jejich účel vyhovuji.

Odpověděl jsem, že mě to velice těší, a zeptal jsem se, jaký je to tedy vlastně účel. Nato mi jeden z nich podal obálku a pravil, že vysvětlení najdu uvnitř. Chystal jsem se obálku otevřít, ale on mě zadržel, mám prý si to odnést do svého bydliště a pečlivě si to prohlédnout a nemám se ukvapovat a pospíchat. Nešlo mi to do hlavy a chtěl jsem to s nimi projednat trochu podrobněji, to zase však nechtěli oni, a tak jsem se tedy rozloučil, s pocitem urážky a křivdy nad tím, že si ze mě udělali terč nějakého zřejmě nejapného kanadského žertíku, ale musel jsem si to dát líbit, protože mé poměry mi nedovolovaly, abych se cítil dotčen urážkami bohatých a mocných.

Teď už bych býval tu hrušku zvedl a snědl před zraky třeba celého světa, byla však nenávratně pryč. O hrušku jsem tedy touhle lapálií přišel, a tohle pomyslení mě rozhodně vůči oběma pánům nenaladilo smířlivěji. Jakmile jsem tomu domu zmizel z dohledu, otevřel jsem onu obálku a zjistil jsem, že jsou v ní peníze! Můj názor na oba pány se rázem změnil, na to můžete vzít jed! Neztrácel jsem ani vteřinu, dopis i peníze jsem strčil do kapsičky u vesty a vyrazil jsem do nejbližší laciné jídelny. Tedy jak já jsem se najedl! Když už se do mě vůbec nic nemohlo vejít, vytáhl jsem své peníze, rozložil jsem bankovku, mrkl jsem na ni a málem jsem omdlel. Celý milion liber! Mně vám se z toho úplně roztočila hlava.

Musel jsem tam ohromeně sedět a zírat na tu bankovku alespoň minutu, než jsem přišel zase jakžtakž trochu k sobě. První, čeho jsem si pak všiml, byl hostinský. Díval se na bankovku a byl úplně zkamenělý. Nábožně ji uctíval veškerým tělem i duší, až na to, že vypadal, jako by nemohl hnout rukou ani nohou.

Ve vteřince jsem se vzpamatoval a udělal jsem to jediné rozumné, co se v té situaci udělat dalo. Bankovku jsem mu podal a nedbale jsem prohodil:

„Rozměňte mi to laskavě.“

To ho navrátilo do normálního stavu, propukl v tisíceřé omluvy, že nemůže bankovku rozměnit, a já jsem ho nedokázal přimět, aby ji vzal do ruky. Chtěl se na ni dívat a díval se na ni pořád, zdálo se, že stále nemá dost, aby utišil žízeň svého zraku, ale odtahoval se od ní a zanic se jí nechtěl dotknout, jako by to bylo něco příliš posvátného, než aby to brala do rukou obyčejná hlína. Řekl jsem:

„Nerad vás s tím obtěžuju, ale nedá se nic dělat. Rozměňte mi to, prosím vás, nemám u sebe nic jiného.“

Pravil však, že to ani v nejmenším nevadí, je prý zcela ochoten posečkat mi s takovou maličkostí do příště. Já jsem řekl, že je docela dobře možné, že se do těchto míst hned tak zase nedostanu, on však pravil, že na tom pranic nezáleží, on že rád posečká, kromě toho také, že si můžu dát, co budu chtít, kdykoliv si vzpomenu, a úvěr že mohu nechat běžet, jak dlouho budu chtít. A že prý doufá, že nebude mít strach důvěřovat tak bohatému pánovi jako já jen proto, že jsem povahy šprýmovné a rád si střílím z veřejnosti ve věci oblečení. To už ale vcházel další host a hostinský mi naznačil, abych tu nestvůru ukryl, a pak mě vypoklonkoval až ke dveřím a já jsem vyrazil rovnou do onoho domu za oněmi bratry, abych napravil omyl, k němuž zřejmě došlo, dříve než mě vyšťará policie a pomůže mi k tomu. Byl jsem dost nervózní, nebo lépe řečeno jsem měl dost nahnáno, i když jsem se pochopitelně ničeho nedopustil, ale znal jsem lidi dost dobře, abych věděl, že když někdo zjistí, že dal tulákovi milionovou bankovku, a přitom si myslel,

že mu dává jednolibrovku, začne strašlivě zuřit právě na něj a rozhodně se nezačne hádat se svou vlastní krátkozrakostí, jak by vlastně po právu měl. Jak jsem se blížil k domu, moje vzrušení opadalo, protože všude v okolí byl klid, z čehož jsem najisto usuzoval, že na ten omyl ještě nepřišli. Zazvonil jsem. Objevil se týž sluha. Řekl jsem, že chci mluvit s těmi dvěma pány.

„Odjeli.“ Povzneseným, ledovým tónem kmene, z něhož tenhle tvor pocházel.

„Odjeli? Kam odjeli?“

„Na cesty.“

„Ale kam?“

„Po Evropě, domnívám se.“

„Po Evropě?“

„Ano, prosím.“

„Kudy – kterým směrem?“

„To prosím nevím.“

„Kdy se vrátí?“

„Řekli, že za měsíc.“

„Za měsíc! Ale to je strašné! Řekněte mi, jak bych jim alespoň mohl třeba něco vzkázat. Je to krajně důležité.“

„To opravdu nemohu. Nemám nejmenší tušení, kam odjeli, prosím.“

„Pak musím promluvit s někým z rodiny.“

„Rodina je taky pryč, už jsou několik měsíců v cizině – v Egyptě a v Indii, nebo alespoň myslím.“

„Člověče, tady se stal nesmírný omyl! Do večera jsou tady zpátky. Řekněte jim, prosím vás, že jsem tady byl a že sem budu chodit tak dlouho, dokud se to nenapraví, aby si nedělali starosti.“

„Vyřídím jim to, jestliže se vrátí, já je však nečekám. Řekli mi, že se asi za hodinu vrátíte a budete se chtít

informovat, ale mám vám říct, že všechno je v pořádku, budou zpátky včas a budou vás očekávat.“

Musel jsem to tedy vzdát a odejít. Bylo to všecko prostě záhada! Zdálo se mi, že přijdu o rozum. Budou zpátky „včas“? Co to má znamenat? Ale ano, dopis! Ten mi to možná vysvětlí. Na dopis jsem úplně zapomněl! Vytáhl jsem ho a přečetl jsem si ho. Stálo tam toto:

Jste inteligentní a poctivý člověk, jak je vidět na Vaší tváři. Máme za to, že jste chudý a že jste zde cizí. V této obálce najdete jistou peněžní částku. Tato částka se Vám zapůjčuje na dobu třiceti dnů, a to bezúročně. Po skončení této lhůty se přihlaste opět v tomto domě. Vsadil jsem si na Vás. Jestliže sázku vyhraji, slibuji Vám, že získáte jakékoliv postavení, jež je v mé moci Vám poskytnout – rozumí se jakékoliv postavení, o němž budete moci prokázat, že je ovládáte a že jste schopni je zastávat.

Podpis, adresa, datum veškeré žádné.

To jsem se tedy ocitl v pěkné kaši! Vám už je ovšem jasné, co tomuhle všemu předcházelo, ale mně to jasné nebylo. Pro mě to byla jen hluboká, temná hádanka. Neměl jsem nejmenší tušení, o co vlastně jde a jestli se mi tím má prokázat dobro, nebo příkoří. Zašel jsem do parku a posadil jsem se, abych si promyslel a uvážil, co by bylo nejlepší podniknout.

Asi po hodině vykrystalizovaly mé úvahy v toto rozhodnutí:

Možná že to se mnou ti dva myslí dobře, možná že to se mnou myslí špatně – to se zjistit nedá, a proto to pustíme z hlavy. Pustili se do nějaké hry nebo plánu

nebo pokusu – nedá se zjistit čeho, a proto to pusťme z hlavy. Vsadili si na mě – nedá se zjistit co, a proto to pusťme z hlavy. Tím bychom tedy měli vyřízené ty neurčitě stránky věci, zbytek už je hmatatelný a dá se s jistotou zařadit a označit. Požádám-li Anglickou banku, aby tuto bankovku připsala k dobru člověka, jemuž patří, udělají to, protože toho člověka znají, i když já ho neznám. Jenže se mě zeptají, jak jsem k ní přišel, a když jim řeknu pravdu, dají mě pochopitelně zavřít do blázince, zatímco lež mě přivede do kriminálu. Kdybych se pokusil dát si bankovku kdekoliv uložit nebo si na ni vypůjčit peníze, bude výsledek týž. Musím tohleto nesmírné břemeno vláčet po světě, dokud se ti dva nevrátí, ať už chci, nebo ne. Je mi k ničemu, k ničemu jako hrst popela, a přece ji musím opatrovat a střežit – a přitom žebrať o živobyť. Nemohl bych ji ani nikomu darovat, i kdybych se o to pokusil, protože ani poctivý občan, ani lupič ji nepřijme a nebude ani za nic chtít se s ní jakkoliv zaplést. Tihle dva bratři to mají v suchu. I když tu jejich bankovku ztratím nebo spálím, mají to v suchu, protože mohou zarazit platbu a banka jim to nahradí – jenže já zatím musím vydržet měsíc trpět, a to bez odměny či zisku, pokud ovšem nepomůžu vyhrát tu sázku, ať už jde, o co chce, a nedostanu to postavení, co mi slibují. Moc rád bych je získal, protože lidé jejich druhu mívají v moci poskytnout postavení, jaká stojí za to.

Začal jsem tu situaci řádně promýšlet a mé naděje prudce stouply. Plat bude nepochybně vysoký. Začnu ho dostávat za měsíc, pak už bude všechno dobré. Zanedlouho už jsem měl skvělou náladu. To už jsem zase šlapal po ulicích. Uviděl jsem před sebou krejčovství a to mi vnučko prudkou touhu zbavit se svých hadrů

a zase jednou se slušně obléci. Můžu si to dovolit? Ne. Nemám na světě nic kromě milionu liber. Takže jsem se přinutil jít kolem. Jenže za chvíli jsem se táhl zase zpátky. Svody mě krutě pronásledovaly. V průběhu tohoto mužného boje jsem musel kolem obchodu přejít sem a tam alespoň šestkrát. Nakonec jsem podlehl – musel jsem. Zeptal jsem se, jestli by neměli nějaký nepovedený oblek, který jim někdo vrátil a kterého se nemohou zbavit. Mladík, na něhož jsem se obrátil, beze slova kývl na jiného mladíka a neodpověděl. Šel jsem tedy za označeným mladíkem a ten hlavou označil dalšího mladíka, opět beze slova. Šel jsem k němu a ten mi řekl:

„Hned jsem u vás.“

Čekal jsem, až dodělá to, čím se zabýval, a on mě pak odvedl do nějaké zadní místnosti, začal se přehrabovat v hromadě odvržených obleků, až mi vybral ten nejubožejší. Oblékl jsem si ho. Neseděl mi a taky nebyl ani v nejmenším hezký, ale byl nový a já jsem ho moc chtěl, takže jsem na něm neshledal žádný nedostatek a řekl jsem s jistými rozpaky:

„Velice byste mi vyšel vstříc, kdybyste mi mohl pár dní počkat s placením. Já totiž u sebe nemám drobné.“

Mládenec pečlivě vyloudil nadmíru sarkastický výraz na tvářince a pravil:

„Ale jděte, opravdu? To víte, vždyť já to ani nečekal. Takový džentlmen jako vy přece nosí jen velké, to se dalo čekat.“

Naštval mě, takže jsem mu řekl:

„Podívejte, příteli, neměl byste cizí lidi soudit vždycky jen podle toho, co mají na sobě. Já si tenhle oblek můžu docela dobře zaplatit, jen jsem vás prostě nechtěl obtěžovat tím, že byste mi musel měnit velkou bankovku.“

Na to už trochu zjhl a pronesl, ještě stále poněkud nafoukaně:

„Já jsem tím nemyslel nic tak špatného, ale když už jsme v tom vzájemném usazování, tak bych vás rád upozornil, že není na vás, abyste si snad hned myslel, že bychom vám nemohli proměnit jakoukoliv bankovku, kterou vy byste mohl nosit po světě. Naopak, klidně vám ji proměníme.“

Podal jsem mu ji tedy a řekl jsem:

„Výborně, pak se vám tedy omlouvám.“

Vzal ji s úsměvem, takovým tím úsměvem, co se rozlijí kolem dokola a jsou samý fald a vráska a závit a vypadají jako místo, kde vhodíte do rybníka cihlu, a pak se na ten papír podíval a tenhle úsměv zarazil do nehybnosti a zežloutl a vypadal jako ty vlnité, červí proudy lávy, jaké najdete ztuhlé v malých plošinkách na úbočí Vesuvu. Nikdy jsem ještě neviděl úsměv takhle zaskočený a zvěčněný. Tak tam stál s bankovkou v ruce a takhle vypadal a hned se přihnul majitel firmy, aby se podíval, co se děje, a pronesl zčerstva:

„Tak, copak, copak, co se děje? Něco nehraje? Není něco v pořádku?“

Řekl jsem: „Všecko je v pořádku. Čekám, až dostanu nazpět.“

„No tak, bude to, dejte pánovi nazpět, Tode, dejte mu nazpět.“

Tod opáčil: „Dejte mu nazpět! To se prosím snadno řekne, ale podívejte se na tu bankovku sám!“

Majitel se podíval, dlouze a výmluvně si hvízdal a pak se po hlavě vrhl do hromady vrácených obleků a jal se jimi pohazovat sem a tam a vzrušeně si přitom v jednom kuse povídal, jako by sám pro sebe:

„Prodat výstřednímu milionáři takový nepopsatelný oblek! Tod je pitomec – rozený pitomec! A takové věci mi dělá pořád. Každého milionáře mi odežene, protože nedokáže rozeznat milionáře od tuláka a nedokázal to nikdy. Á, tady máme to, co jsme hledali. Prosím vás pěkně, milostpane, svlíkněte si tu hrůzu a okamžitě to hoďte do ohně. Udělejte mi tu laskavost a oblečte si tuhle košilku a tenhle obleček, to je pro vás to pravé, to je pro vás to jediné – prosté, bohaté, nenápadné, fešné na modrou krev prosím – vyrobeno na zakázku pro jednoho zahraničního knížete – vždyť vy ho prosím, milostpane, nakonec asi budete osobně znát, je to Jeho Jasnost gosudar Halifaxský, musel nám to tady nechat a vzít si místo toho smuteční obleček, protože mu měla právě umřít paní maminka, jenže neumřela. Ale to bude v pořádku, nakonec nemůžeme mít vždycky všecko tak, jako bychom – tedy jak by oni, že ano – no prosím, kalhotky sedí primisima, prostě jako ulité, prosím, teď vestičku, ták, no prosím, opět perfektní, dokonalé! A teď kabátek – panebože na nebesích, no podívejte se na to! To je tedy – prostě dokonalost sama, celý komplet! Já už prosím mám nějaké zkušenosti, ale takové vítězství jsem ještě nezažil!“

Vyjádril jsem své uspokojení.

„Přesně tak, milosti, přesně tak, musím říci, že jako prozatímní provizorium to opravdu postačí. Ale počkejte, až teprve uvidíte, co na vás vyrobíme na vaši míru! Tode, rychle, sešit a pero, a hoďte sebou. Nohavice osmdesát dva...“ a tak dále. Než se mi podařilo říci jediné slovo, měl mě poměřeného a objednával smokingy, ranní oblečky, košile a vůbec všecko možné. Sotva se mi podařilo promluvit, řekl jsem:

„Ale vážený pane mistře, já si nemůžu tyhle věci objednat, pokud nebudete ochoten mi počkat na neurčito nebo mi rozměnit tuhle bankovku.“

„Na neurčito! Milostpane, to je slabé slovo, prosím, slabé slovo. Na věčnost – to je prosím to pravé slovíčko, ano, ano. Tode, dejte to vyhotovit bleskově a bez prodlení to pošlete tadyhle na pánovu adresu. Méně významní zákazníci počkají. Zapište si milostpánovu adresu a...“

„Já se budu stěhovat. Zastavím se tu příležitostně a nechám vám tu novou adresu.“

„V pořádku prosím, milostpane, v pořádku. Momentíček, vyprovodím vás, milostpane. Tudy prosím, uctívá poklona, služebník, služebník.“

Tak vidíte, chápete už, jak to muselo dopadnout? Postupně jsem tomu docela propadl a docela přirozeně jsem kupoval, co se mi zachtělo, a vždycky jsem jen požádal, aby mi vrátili na mou bankovku. Do týdne jsem byl přepychově zásoben veškerým potřebným pohodlím a luxusem a ubytován jsem byl ve velmi drahém penziónu na náměstí Hannover Square. Tam jsem večerel, ale na snídane jsem zůstával věrný Harrisově skromňoučké jídelně, protože tam jsem se za svou milionovou bankovku najedl poprvé. Harris se na mně totiž udělal. Všude se rychle rozkřiklo, že ten cizí cvok, co v kapsičce u vesty tahá milionové bankovky, se stal patronem a ochráncem téhle jídelničky. A to stačilo. Bývala to ubohá, sotva živořící špeluňka pro ty, co žijí z ruky do úst, a teď byla slavná a hosté se valili proudem. Harris mi byl tak vděčný, že mi neustále vnucoval, abych si od něho půjčoval peníze, a nedal se odbýt – a tak, i když jsem byl chudás, měl jsem pořád dost peněz a žil jsem si jako boháči a velmoži. Říkal jsem si, že dříve či

později dojde ke krachu, jenže teď už jsem byl ve vodě až po krk a neměl jsem na vybranou: buď přeplavu, nebo se utopím. Rozumíte, právě tenhle ten prvek hrozící katastrofy vytvářel totiž jistou vážnou stránku, střizlivou stránku, ano dokonce tragickou stránku situace, která by jinak bývala byla jen a jen k smíchu. V noci, za tmy, vždycky vystupovala do popředí ona tragická složka, neustále varovala a neustále vyhrožovala. A tak jsem sténil a házel jsem sebou a spánek těžce hledal. Ale za veselého, optimistického denního světla se prvek tragédie vytrácel a mizel a já jsem se jen vznášel a byl jsem šťasten, až se mi z toho pomalu točila hlava, dalo by se snad skoro říct, až jsem z toho byl opilý.

A bylo to jen přirozené, protože já jsem se prosím stal jednou z nejvykřičenějších pozoruhodností světové metropole, a to mi zamotalo hlavu, a ne snad jen trochu, ale dokonale. Člověk nemohl vzít do ruky noviny anglické, skotské či irské, aby tam nenarazil na jednu nebo více zmínek o „boháči s milionem v kapsičce u vesty“ a o tom, co zase podnikl nebo pronesl. Zpočátku se tyhle zmínky objevovaly až úplně dole, na dně stránek se společenskými klepy, ale záhy už jsem se ocitl před rytíři, pak už před baronety, pak před barony a tak dále, stoupal jsem neustále výš, jak se násobila moje vykřičenost, až jsem dosáhl nejvyšších možných výšin, a tam jsem také setrval, maje přednost dokonce i před všemi vévody z rodu nikoliv královského a před všemi osobami duchovními kromě arcibiskupa veškeré Anglie. Ale pozor, tohle všechno nebyla ještě sláva – dosud jsem dosáhl pouze vykřičenosti! A pak přišel ten opravdický vrchol – tak říkajíc to nejvyšší posvěcení – které jediným rázem proměnilo zkáze podléhající šmejd vykřičenosti ve všepřetrvávající zlato slávy: v časopise

Punch se objevila moje karikatura! Ano, teď jsem se stal mužem, mé místo bylo zajištěno. Pravda, ještě o mně sem tam vtipkovali, ale s úctou, ne už halasně, ne už sprostě, ještě se mi sem tam usmívali, ale už se mi nesmáli. Ty časy už byly tytam. *Punch* mě vykreslil v povlávajících hadrech, jak se handrkují s krojovaným hlídačem londýnského Toweru. No, jistě si umíte představit, jak se vedlo mladému chlapíkovi, kterého si předtím nikdo ani nevšiml, a teď nemohl pronést jediné slovo, aby se to okamžitě nerozneslo a aby to kdekdo neopakoval, nemohl se hnout z domu, aby kolem něho neustále nebzučelo od úst k ústům: „Tamhle jde, to je on,“ nemohl se nasnídat, aby ho přitom nepozoroval úplný dav, nemohl se objevit v operní lóži, aby na sebe nesoustředil palbu tisíce kukátek.

Víte, já jsem si dokonce schoval i ten svůj starý oblek z hadrů a občas jsem v nich vycházel, abych znovu prožil to staré potěšení nakupovat různé maličkosti, dát se urážet a pak posměváčka odrovnat milionovou bankovkou. Ale v tomhle jsem pokračovat nemohl. Ilustrované časopisy každého s mou výstrojí seznámily do nejmenších podrobností, takže když jsem si v ní vyšel, okamžitě mě všichni poznali a hned se za mnou začal táhnout celý dav, a když jsem se pokusil si něco koupit, nabídl mi obchodník celý krám na úvěr ještě dřív, než jsem se stačil se svou bankovkou vytasit.

Asi tak v desátý den své slávy jsem se vydal splnit svou povinnost vůči své vlajce a vykonat zdvořilostní návštěvu u amerického velvyslance. Přijal mě s nadšením přiměřeným mému případu, vyčinił mi, že svou povinnost plním tak liknavě a opozdile, a pravil, že jeho odpuštění si mohu vydobýt jediným způsobem, když totiž zaplním toho večera při hostině místo náhodou

uprázdněné onemocněním jednoho z hostů páně velvyslancových. Řekl jsem, že pozvání přijímám, a pak jsme si začali povídat. Objevilo se, že byl spolužákem mého tatínka, že spolu pak studovali na Yaleově univerzitě a až do smrti mého otce mezi nimi panovalo vřelé přátelství. Nato mě tedy požádal, abych v jeho domě trávil veškerý volný čas, který mi náhodou vybude, k čemuž jsem pochopitelně byl ochoten.

Byl jsem ve skutečnosti víc než ochoten, byl jsem tomu velice rád. Až dojde ke krachu, bude mě možná moci zachránit před naprostou zkázou. Jak, to jsem samozřejmě nevěděl, ale však on už třeba na něco přijde. Neodvážil jsem se mu se vším svěřit takhle pozdě, i když na počátku své strašlivé londýnské kariéry bych to býval udělal hned. Ne, teď už jsem se toho odvážit nemohl, už jsem v tom byl příliš hluboko, tedy příliš hluboko na to, abych riskoval nějaké důvěrnosti vůči tak čerstvému příteli, i když zase, podle mého, to zatím na nebezpečnou hloubku nevypadalo. Protože, abyste rozuměli, i když jsem si vypůjčoval vpravo vlevo, držel jsem se pečlivě v rámci svých prostředků – chci říci svého platu. Je pravda, že jsem neměl tušení, jaký plat to bude, ale měl jsem dobrý základ pro jisté kalkulace, protože jsem si říkal, že jestliže sázku vyhraju, budu mít na výběr jakékoliv postavení, jaké mi onen starý džentlmen bude moci poskytnout, za předpokladu, že k němu budu mít schopnosti – a schopnosti, ty já bych prokázal snadno, o tom jsem neměl nejmenší pochybnosti. A pokud šlo o sázku samu, tou jsem si hlavu nelámá, však jsem míval vždycky štěstí. A ve věci platu se mé odhady pohybovaly tak mezi šesti sty a tisíci librami ročně, říkal jsem si, dejme tomu šest set první rok a pak každý rok o stovku víc, až bych prokázanými

zásluhami dosáhl horní hranice. Zatím jsem tedy byl zadlužen pouze v rozsahu prvního ročního platu. Kde-
kdo se mi pokoušel půjčovat peníze, ale podařilo se mi
většinu rádobypůjčovatелů pod tou či onou záminkou
setrást. Mé dluhy obnášely tři sta liber vypůjčených
peněz a druhou polovinu tvořilo ubytování, stravování
a nákupy. Říkal jsem si, že s druhým ročním platem
pro zbytek měsíce už vystačím, když budu ovšem na-
dále opatrný a šetrný, a na to jsem měl v úmyslu si dát
velký pozor. Až můj měsíc skončí a zaměstnavatel se
mi vrátí z cest, bude zase všecko v pořádku, protože
své dva roční platy okamžitě rozepíšu mezi své věřitele
a pustím se pěkně do práce.

Byla to skvostná hostina pro čtrnáct osob. Vévoda
a vévodkyně Hampejzníkovi a jejich dcera, lady Anna-
-Grácie-Eleonora-Celestýna-a-tak-dále-a-tak-dále-de-
-Bohun, hrabě a hraběnka z Lapáku, vikomt Skrblick,
lord a lady Tlučubovi, něco nešlechtických osob obého
pohlaví: velvyslanec s manželkou a dcerou a přítelkyně
jeho dcery, dvaadvacetiletá Angličanka jménem Porcie
Langhamová, do které jsem se během dvou minut za-
milovat, jakož i ona do mne – to jsem viděl jasně i bez
brýlí. Byl tam ještě jeden host, jakýsi Američan – ale to
jsem už ve svém příběhu utekl trochu příliš dopředu.
Hosté byli stále ještě v salónku, brousili si chuť na ve-
čeři a ledově si prohlíželi opozdilce, když sluha ohlásil:

„Pan Lloyd Hastings.“

Jakmile bylo po obvyklých zdvořilůstkách, Hastings
si mě všiml a hnál se ke mně s rukou nataženou k sr-
dečnému stisku, ale ve chvíli, kdy mi ji měl podat, se
zarazil a pronesl v krajních rozpacích:

„Promiňte prosím, myslel jsem, že se známe.“

„Ale pochopitelně že se známe, kamaráde.“

„Ne. Copak ty jsi ta... ta...“

„Nestvůra s milionem ve vestičce? Jistě, jsem to já. Jen se neboj říkat mi touhle přezdívkou, já jsem na ni zvyklý.“

„No tohle je mi ale překvapení. Viděl jsem párkrát, že se s tou přezdívkou spojuje tvoje jméno, ale nikdy mě nenapadlo, že ty bys mohl být ten Henry Adams, o kterém je řeč. Prosím tě, vždyť je to sotva půl roku, co jsi úředničil u Blakea a Hopkinse ve Frisku, pěkně za normální měsíční plat, a nastavoval noci za zvláštní příplatek a pomáhal mi řídit a ověřovat papíry zlatého dolu Gould a Curry. A když si představím, že najednou se ocitneš v Londýně, je z tebe několikanásobný milionář a ohromná celebrita! Prosím tě, vždyť to je jako *Tisíc a jedna noc* v moderním rouchu. Člověče, já si to vůbec nedokážu srovnat v hlavě, vůbec si to nedokážu uvědomit, počkej chvíli, až se mi ten mumraj v hlavě trochu uklidní.“

„Abys věděl, Lloyde, nejsi na tom o nic hůř než já. Já si to taky nedovedu srovnat v hlavě.“

„Panebože, ale že je to ohromující, co? Prosím tě, vždyť dneska je to zrovna čtvrt roku, co jsme spolu byli v Hornické hospodě...“

„Ba ne, bylo to U Veselého patrona.“

„Máš pravdu, opravdu to bylo U Veselého patrona, šli jsme tam ve dvě v noci a dali si řízek a pak kávu, šest hodin jsme se předtím dřeli s těmi Gouldovými papíry a já jsem se tě snažil umluvit, abys jel se mnou do Londýna, a nabízel jsem ti, že ti vyjednám neplace-nou dovolenou a že ti zaplatím veškeré výlohy, a ještě ti přidám, když se ten obchod povede, ale ty jsi o tom nechtěl ani slyšet, tvrdil jsi, že se mi to nepovede a že si nemůžeme dovolit přijít o výtěžek a že by ti to trvalo

věčnost, než by ses do práce zase vpravil, až by ses vrátil domů. A přece jsi tady. Je to všechno podivné. Kde ses tu, prosím tebe, vzal? A jak se ti podařilo získat tak neuvěřitelný počinek?“

„Ale to víš, nic než náhoda. Je to dlouhé povídání – úplný román, by se dalo říct. Všecko ti to vylíčím, ale ne teď.“

„Kdy?“

„Koncem měsíce.“

„To máš ještě víc než čtrnáct dní. Pro zvědavou náuru příliš velká námaha. Řekněme za týden.“

„Nemůžu. Později se dozvíš proč. Ale pověz mi, jak postupuje obchod?“

Jeho veselí jako by odfoukl závan větrku, povzdechl si a řekl:

„Dobře jsi mi to prorokoval, hochu, dobře. Neměl jsem sem jezdit. Ani mi to nepřipomínej, nechci o tom mluvit.“

„Ale to musíš. Dneska večer musíš zajít ke mně, až půjdeme odsud, a všecko mi to vylíčit.“

„Směl bych? Myslíš to vážně?“ a v očích se mu zableskly slzy.

„Ano, chci slyšet všecko, pěkně slovo po slovu.“

„Já jsem ti tak vděčný! Už to, že někdo alespoň o mě a mé záležitosti projeví lidský zájem, po všem, co já jsem tady prožil – panebože, já bych za to před tebou padl na kolena!“

Mocně mi sevřel ruku, vzchopil se a hned byl v pořádku a nedočkavě čekal na hostinu – která se nekonala. Kdepak. Stala se taková neobvyklá věc, něco, co se stává pokaždé v tom nepřijemném a obtížném anglickém systému – nedohodli jsme se o precedenci, a tak se hostina nekonala. Angličané se vždycky navečeří, než

jdou někam na večeři, oni totiž moc dobře vědí, jakému se vydávají nebezpečí, jenže cizince nikdy nikdo neupozorní, takže pokojně a klidně vleze do pasti. Tentokrát pochopitelně nikdo nepřišel zkrátka, protože jsme se předtím všichni navečeřeli, vždyť jsme taky nebyli žádní zelenáci, až na Hastingsse ovšem, a toho velvyslanec předem upozornil, když ho zval, že z úcty k anglickým národním zvyklostem večeři nezajistil. Každý se ujal své dámy a v dlouhém procesí se ubíral do jídelny, protože je zvykem, že se veškeré ceremonie dodržují – jenže tam začala rozepře. Vévoda Hampejzník chtěl mít právo precedence a sedět v čele tabule, tvrdil, že stojí výš než velvyslanec, který zastupuje pouze národ, a nikoliv královskou osobu. Já jsem však trval na svých právech a odmítal jsem ustoupit. Na stránkách společenských klepů jsem se řadil před všechny vévody z krve nekrálovské, na což jsem okamžitě upozornil, a vyžadoval jsem tvrdě precedenci před tímto vévodou. Vyřešit to pochopitelně nebylo možné, ať jsme bojovali sebevíc – a to jsme zase bojovali – on se nakonec (ovšem krátkozrace) pokusil mě přebít urozeností a starodávností rodu, já jsem jeho Viléma Dobyvatele uznal, jenže jsem ho hned trumfnul Adamem, protože jsem jeho přímým potomkem, jak je ostatně vidět z mého jména, zatímco on je jen z vedlejší větve, jak je zase vidět z jeho jména a taky z jeho nedávného normanského původu – a tak jsme se zase všichni v dlouhém procesí ubírali zpátky do salonu a dali jsme si lehké svislé občerstvení – mísu sardinek a jahody, všichni se shromáždí pěkně ve stoje a jedí. Tady už precedenční náboženství není tak přísné, takže dvě nejvýše postavené osoby si hodí šilinkem a ten, kdo vyhraje, se může pustit do své jahody, zatímco ten, co prohraje, sebere šilink. Pak si

hodí další dva, pak další dva a tak dále. Po občerstvení přineslo služebnictvo stolky a všichni jsme začali hrát žolíky, partičku o šestipenci. Angličani nikdy nehrají jen tak pro zábavu. Když nemůžou nic vydělat nebo nic prodělat – na tom jim nesejde – tak nehrají.

Bavili jsme se skvěle – alespoň dva z nás určitě, totiž slečna Langhamová a já. Učarovala mi tak, že jsem nedokázal spočítat, kolik mám v ruce, když to bylo více než dvacet a když jsem mohl všechno vyložit, vůbec jsem si toho nevšiml a začal jsem vyhazovat z hotových figur, takže jsem ne a ne vyhrát, jenže děvče na tom bylo taky tak, rozumíte, protože jí bylo právě tak jako mně, takže jsme ani jeden, ani druhý nevyložili ani jednou a ani jsme si dvakrát nelámali hlavu, proč tomu tak vlastně je, jen jsme věděli, že jsme šťastni, a víc už jsme vědět nepotřebovali a taky jsme netoužili, aby nás někdo přerušoval. A já jsem jí řekl – opravdu jsem jí to řekl – že ji miluju, a ona – inu, ona se začervenala tak, že jí zrudly snad i vlasy, ale byla ráda, alespoň říkala, že je ráda. Ach, takové večery snad ani nejsou! Prosím vás, já jsem ani nemohl říct: „Nesu,“ abych nedodal: „Jejej, vám to ale sluší.“ A ona říkala: „Osm, devět, deset, postupka, devatenáct a osm je dvacet... myslíte?“ a pokukovala na mě stranou pod těmi svými řasami, znáte to, tak mile a potutelně. No, bylo to prostě všechno až k nevíře.

Tedy, já k ní byl naprosto otevřený a upřímný, řekl jsem jí, že nemám na světě ani zlámanou grešli, jen tu milionovou bankovku, co toho už o ní tolik slyšela, a ta mi taky nepatří, to ovšem hned povzbudilo její zvědavost, tak jsem začal potichoučku mluvit a celou tu historku jsem jí vypověděl od samého začátku, a já jsem vám myslel, že snad umře smíchy. Co jí na něčem takovém mohlo být k smíchu, to tedy nemám ponětí, ale

bylo to tak, vždycky po půl minutě ji porazila nějaká podrobnost a já jsem musel tak alespoň na půldruhé minuty přestat, aby se mohla zase trochu vzpamatovat. Prosím vás, ona se mohla snad opravdu smát, v životě jsem něco takového neviděl. Chci říci, že jsem nikdy neviděl trapný příběh – příběh lidských potíží, starostí a obav – aby vyvolal takovýhle účinek. Tak to víte, že jsem ji miloval hned o to víc, když jsem viděl, jak dokáže být veselá a plná radosti, když není vůbec z čeho se radovat, protože jistě chápete, že jak to tak vypadalo, říkal jsem si, že bych mohl takovouhle ženu moc brzy potřebovat. Samozřejmě jsem jí řekl, že budeme muset několik let počkat, dokud se mi nepodaří dohnat svůj plat, ale to jí nevadilo, jen doufala, že budu co nejopatrnější a nebudu moc utrácet, abych věřitelům nedal naději, že by se mohli zakousnout do našeho třetího ročního platu. To už začínala vypadat trošku ustaraně a projevila jisté pochybnosti, zda se nedopouštíme chyby a neodhadujeme plat pro první rok moc vysoko. To bylo ovšem rozumné, takže jsem začal být o poznání méně sebejistý než předtím, ale zase mi to vnuklo dobrý obchodní nápad a také jsem s ním hned upřímně vyrukoval:

„Porcie, má milá, nešla bys se mnou, až se půjdu zase ohlásit těm dvěma starým pánům?“

Trochu schlípla, ale pak řekla:

„No – třeba ano, kdybych ti tím nějak mohla dodat odvahy. Ale – myslíš, že by se to slušelo?“

„No, to tedy nevím – tedy vlastně bohužel vím, že ne, ale rozumíš, když na tom zase tolik záleží, že...“

„Tak to já půjdu, ať se to sluší, nebo ne,“ pravila s nádherným a nesobeckým nadšením. „Ach, já budu tak šťastná, když budu mít pocit, že ti pomáhám.“

„Pomáháš? Ty duše drahá, vždyť to celé zařídíš ty úplně sama. Jsi tak krásná a tak rozkošná a tak rozto-milá, že když tam budu mít vedle sebe tebe, budu moci náš plat hnát do takových výšin, že to ty staré dobráky nadobro zlomí, a přitom nebudou mít to srdce, aby se stavěli na odpor.“

Panečku! To jste měli vidět, jak jí temná krev stoupla do tváří a jak se jí šťastně rozzářily oči.

„Jsi hnusný lichometník! Lžeš, jako když tiskne, ale i tak s tebou půjdu. Možná že tě poučí, aby sis nemyslel, že ostatní lidé se musejí dívat tvýma očima.“

Rozptýlilo to mé pochybnosti? Vrátila se mi sebedůvěra? To můžete nakonec posoudit sami podle tohohle: ve skrytu duše jsem si okamžitě na místě zvýšil plat za první rok na dvanáct set liber. Ale jí jsem neřekl nic – schovával jsem si to pro ni jako překvapení.

Domů jsem šel celou cestu jako v oblacích, Hastings mluvil a mluvil, já neslyšel ani slovo. Když jsme spolu vešli do mého salónku, přišel jsem k sobě pod vlivem jeho žhavých chvalozpěvů na pohodlí a luxus, v jakém prý si žiju.

„Nech mě, já tady budu takhle chvíli stát, abych se tím pohledem nasytil. Panebože, vždyť tohleto je učiněný palác – no úplně palác! A všecko, všecičko, co by si člověk jen mohl přát – dokonce i v krbu útulný oheň a na stole připravená večeře. Henry, když se na tohle všecko dívám, tak si uvědomuju, nejen jak jsi bohatý – ale taky si uvědomuju do hloubi duše, až do morku kostí, jak jsem já chudý – jak jsem chudý a ubohý, jak jsem poražený, na kolenou, zničený.“

Mor na něj! Takovéhle řeči stačily, aby mi začal po zádech běhat mráz. Vyděsilo mě to, že jsem dočista procítl a pochopil jsem, že stojím na centimetrové kůře, a pod ní že je kráter. Nevěděl jsem, že jsem snil – nebo lépe

řečeno, nepřipouštěl jsem si nějakou chvíli, že sním, ale teď – ach bože! Po krk v dluzích, ani halír na celém světě, štěstí nebo žal mladého děvčete v rukou, a před sebou nic než plat, který také nemusím – ach, vlastně nemůžu – nikdy dostat! Ach, ach, ach! Jsem beznadějně zničen! Nic už mě nemůže zachránit!

„Henry, pouhé zanedbatelné drobečky tvého denního příjmu by...“

„Ale jdi, mého denního příjmu! Tadyhle máš, vypij tuhle horkou skotskou a nevěš hlavu! Na zdraví! Nebo vlastně ne – vždyť ty máš hlad! Posad' se a...“

„Kdepak, pro mě ani sousto, na to já už nejsem. Tyhle dny já už vůbec nemůžu jíst, ale pít s tebou budu, až padnu. Pojd'!“

„Dobrá, jeden jako druhý, jsem pro. Připraven? Tak do toho! Tak, a teď, Lloyde, můžeš rozbalit ten svůj příběh, já budu zatím nahřívát pití.“

„Rozbalit? Cože, znovu?“

„Znovu? Jak to?“

„No, já myslím – to to chceš slyšet celé ještě jednou znovu?“

„Jestli to chci slyšet ještě jednou? To je mi nějaká záhada. Počkej! Neber si toho tolik! Najednou to stejně nebudeš potřebovat.“

„Poslyš, Henry, ty mi děláš starost. Copak jsem ti to všechno nevyličil, když jsme sem teď k tobě šli?“

„Ty?“

„Ano, já.“

„To jsem blázen, já neslyšel jediné slovo.“

„Henry, tohle je vážná věc. Trápí mě to. Nevzal ty sis tam u velvyslance něco do hlavy?“

Pak se mi rozbřesklo a já jsem se ke všemu přiznal, jako pravý chlap.

„Vzal jsem nejskvělejší děvče na světě – do zajetí.“

Nato se ke mně okamžitě přihnul a už jsme si potřásali rukama, že nám div neupadly, a on mi vůbec nevyčítal, že jsem neslyšel jediné slovo z příběhu, který mu vydržel po celou cestu, takových pět kilometrů. Prostě se usadil, trpělivý dobrák každým coulem, a celé mi to vylíčil ještě jednou. Ve zkratce šlo asi o tohle: přijel do Anglie, protože se domníval, že má v ruce ohromnou příležitost zbohatnout. Měl výhradní právo prodávat podíly na velké naleziště Gouldea a Curryho, a to od nálezců samotných, s tím, že si může ponechat vše, co se mu podaří získat nad jeden milion dolarů. Dřel se jak mezek, tahal za všechny provázky, o kterých věděl, nebylo jediné poctivé možnosti, aby ji nevyzkoušel, utratil skoro všechny peníze, jež v tomhle světě vlastnil, ale nepodařilo se mu dojít sluchu u jediného kapitalisty, a jeho výhradní právo koncem měsíce vyprší. Jedním slovem, je zničen. Vtom vyskočil a vykřikl:

„Henry, ty mě můžeš zachránit! Ty mě můžeš zachránit, jsi jediný člověk na celém božím světě, kdo to dokáže. Uděláš to pro mě? Neudělal bys to pro mě?“

„Řekni mi jak. Ven s tím, kamaráde.“

„Dej mi milion a zaplať mi cestu domů – a vezmi si za to výhradní právo! Nesmíš mě odmítnout! Nesmíš, za žádnou cenu!“

Zmítalo mnou jakési podivné zoufalství. Už už jsem se chystal všechno mu vyklopit a říci: „Lloyde, vždyť já jsem sám úplně chudšas – nemám ani halíř, a ještě navíc mám dluhy!“ Jenomže vtom mi prosyčel hlavou do běla rozžhavený nápad a já stačil ještě pevně sklapnout čelisti a uklidnit se, až jsem byl chladný jako kapitalista. Pak jsem pronesl obchodním a naprosto kontrolovaným hlasem:

„Zachráním tě, Lloyde...“

„Tak to už jsem zachráněný! Pánbůh ti bude navěky milostiv! Jestliže někdy...“

„Nech mě domluvit, Lloyd. Já tě zachráním, ale ne tak, jak jsi říkal. To by totiž vůči tobě nebylo fair, když ses tak nadřel a když jsi tolik riskoval. Já nemám zapotřebí kupovat doly, já můžu držet svůj kapitál v pohybu v takovém světovém finančním středisku jako Londýn i bez toho, to nakonec tak jako tak dělám. Ale já ti řeknu, jak to provedeme. O tom nalezišti jsem pochopitelně informován dokonale, vím, jakou má nesmírnou cenu, a můžu to komukoliv odpřisáhnout, když si bude přát. Já ti slibuju, že do těch čtrnácti dnů rozprodáš papíry tak za tři miliony, můžeš volně operovat mým jménem a pak se oba podělíme rovným dílem.“

Tedy já vám povím, ten by býval radostí snad roz-tancoval nábytek na třísky, jak šíleně jásal, a navrch by byl ještě roztřískal všecko kolem sebe, kdybych mu býval nenastavil nohu a pak ho nesvázal.

Ležel na podlaze, dokonale blažený, a drmolil:

„Můžu operovat tvým jménem! Tvoje jméno – už to pomyšlení! Člověče, vždyť oni se budou tlačit v úplných stádech, ti zazobaní Londýňani. Budou se o ty akcie rvát! Jsem člověk na svém! Jsem navždy člověk na svém – a nikdy ti to nezapomenu, co budu živ!“

Netrvalo ani čtyřiaadvacet hodin a celý Londýn jen bzučel. Nic jsem nemusel dělat, jeden den po druhém, jen vysedávat doma a každému, kdo přišel, opakovat:

„Ano, řekl jsem mu, aby se na mě odvolal. Zním toho člověka, znám i ten důl. Povahu má neposkvrněnou a důl má daleko větší hodnotu, než kolik za ty podíly chce on.“

Veškeré večery jsem trávil u pana velvyslance s Porcií. O dolu jsem jí neřekl ani slovíčko, nechával jsem si

to jako překvapení. Bavili jsme se o platu, nikdy o ničem jiném, jen plat a láska, někdy to byla láska i plat dohromady. A panečku, ten zájem, jaký velvyslancova manželka i dcera projevovaly o naše malé dobrodružství, a ty nekonečné důmyslnosti, jaké si vymýšlely, aby nás nikdo nevyrušoval a aby velvyslanec neměl ani tušení, co se děje – no, bylo to od nich prostě krásné!

Když měsíc konečně uplynul, měl jsem v bance k dobru milion dolarů a Hastings byl vybaven právě tak. Oblékl jsem se, jak jsem dovedl nejlíp, a projel jsem kolem domu na Portland Place, usoudil jsem podle vzhledu, že ptáčekové přiletěli, pokračoval jsem k velvyslancovům, vyzvedl si svou nejdražší, vyrazili jsme spolu zpátky a ze všech sil jsme se bavili o mém platu. Byla tak vzrušená a úzkostlivá, že byla prostě nesnesitelně nádherná. Řekl jsem jí:

„Miláčku, když vypadáš takhle skvěle, tak by byl přímo zločin říct si o jediný peník míň než o tři tisíce ročně.“

„Henry! Henry, vždyť ty nás prostě zruinuješ!“

„Jen se neboj. Stačí, když vydržíš vypadat takhle krásná a zbytek nech na mně. Všecko dopadne dobře.“

Takže nakonec to dopadlo tak, že jsem já musel po celou cestu dodávat odvalu jí. Ona mi neustále domlouvala a prosila:

„Jenom, prosím tě, nezapomínej, že když to přežijeme a řekneme si o moc, nemusíme taky dostat vůbec nic – a co si pak počneme, když si na celém světě nemáme čím vydělat na živobytí?“

Dovnitř nás uvedl týž sluha – a už jsme je měli před sebou, oba staré pány. Byli samozřejmě překvapení, že se mnou vidí takové skvostné stvoření, ale já jsem pravil:

„To je v pořádku, pánové, to je moje budoucí opora a pomocnice.“

A představil jsem jí oba pány a nazval jsem je jejich jmény. Ani je to nepřekvapilo, věděli, že budu tak chytrý, abych se podíval do adresáře. Usadili nás, ke mně se chovali velice zdvořile a na ni byli velice hodní, aby ji uchránili od rozpaků, a snažili se ji rozptýlit, seč byli. Posléze jsem prohlásil:

„Pánové, jsem připraven podat svou zprávu.“

„To rádi slyšíme,“ pravil ten můj, „protože konečně budeme moci rozsoudit výsledek té sázky, kterou jsme tady s bratrem Ábelem uzavřeli. Jestliže jste mi sázku vyhrál, má se vám dostat jakéhokoliv postavení, které je v mé moci vám poskytnout. Máte milionovou bankovku?“

„Zde je prosím,“ a podal jsem mu ji.

„Vyhrál jsem!“ křičel a plácal Ábela po zádech.

„Tak co říkáš teď, bratře?“

„Říkám, že tedy dokázal zůstat naživu a že já jsem prohrál dvacet tisíc liber. Nikdy bych tomu býval nevěřil.“

„Musím podat ještě zprávu o něčem jiném,“ dodal jsem, „a to dost dlouhou. Rád bych, kdybyste mi dovolili, abych vás brzy navštívil a vylíčil vám příběh toho měsíce v podrobnostech, slibuju vám už předem, že stojí za to si to poslechnout. Zatím se však račte podívat na tohle.“

„Cože, člověče! Vkladní knížka na dvě stě tisíc liber! To je vaše?“

„Moje. Vydělal jsem si je uvážlivým využitím měsíční půjčky, kterou jste mi tak laskavě poskytli. Využil jsem jí jen tak, že jsem nakupoval různé maličkosti a bankovku jsem nabízel, aby mi ji rozměnili.“

„No tohle! To je přímo ohromující! Člověče, vždyť to je přímo neuvěřitelné!“

„Na to nedejte, mám pro to důkazy. Bez průkazního materiálu mi nemusíte věřit.“

Teď byla řada na Porcii, aby byla překvapena. Oči doširoka vykulené, pravila: „Henry, to jsou opravdu tvoje peníze? Tos mě vodil za nos?“

„Ano, vodil, miláčku, ale já vím, že mi to promineš.“
Lišácky se našpulila a řekla:

„Jen se na to tolik nespolehej. Jsi ošklivec, takhle mě klamat!“

„Ale srdíčko moje, však ono tě to přejde, ono tě to přejde, vždyť víš, že to bylo jen tak z legrace. Pojď, půjdeme zase.“

„Počkat, počkat! Ještě to vaše postavení, chci vám poskytnout nějaké to postavení.“

„No,“ řekl jsem, „jsem vám ovšem nesmírně vděčný, ale když já vlastně žádné nechci.“

„Ale můžete mít to nejvybranější, jaké vám mohu poskytnout.“

„Děkuju vám ještě jednou z celého srdce, ale dokonce ani takové nechci.“

„Henry, já se za tebe stydím. Vždyť jsi tomu hodnému pánovi ani pořádně nepoděkoval. Můžu to udělat za tebe?“

„Ale samozřejmě, miláčku, jestli to dokážeš líp. Tak ukaž, jak to umíš.“

Přišla k tomu mému, sedla si mu na klín, vzala ho kolem krku a políbila ho přímo na pusu. Oba staří páni začali ryčet smíchy, ale já jsem byl, jak když do mě uhodí, prostě zkamenělý, dalo by se říct. Porcie pravila:

„Tatínku, on říkal, že mu nemůžeš poskytnout žádné postavení, které by chtěl, a já to cítím jako stejnou křivdu...“

„Moje nejmilejší, tohle je tvůj tatínek?“

„Ano, to je můj nevlastní tatínek, a nejmilejší, jaký kdy na světě žil. Tak teď už chápeš, vid', proč mi to bylo k smíchu, když jsi mi u velvyslanců vykládal, jaké trápení a potíže ti způsobuje tatínkův a strýčkův plán, a nevěděl jsi přitom nic o mém příbuzenstvu.“

To už jsem pochopitelně promluvil zpříma, žádné vtipkování, a šel jsem rovnou k věci:

„Ale můj milý a vážený pane, v takovém případě chci odvolat všechno, co jsem říkal. Ve skutečnosti máte k dispozici postavení, které bych chtěl.“

„Jen si řekněte.“

„Váš zeť.“

„Ale, ale, ale. No poslyšte, jestli jste tohle místo ještě nezastával, pak nebudete pochopitelně s to předložit příslušná doporučení, jaká by vyhovovala podmínkám smlouvy, takže...“

„Vyzkoušejte si mě – prosím vás, moc pěkně vás prosím! Zkuste si mě tak na třicet čtyřicet let, a když...“

„No tak tedy dobře, nakonec nežádáte zase tolik, jen si ji vezměte.“

Šťastni jestli jsme byli? Ten nejtlustší slovník pro to nemá slov! A když se Londýn po jednom dvou dnech dozvěděl celou historii mých dobrodružství s tou bankovkou a jak to nakonec dopadlo, měl zas o čem povídat. A jestli se bavil dobře? Na to můžete vzít jed.

Tatínek mé Porcie odnesl tu milou a pohostinnou bankovku do Anglické banky a dal si ji proplatit. Banka ji pak zrušila a dala mu ji darem a on nám ji pak věnoval jako svatební dar a od té doby milá bankovka visí zarámovaná na tom nejposvátnějším místě našeho domu. Neboť to ona mi dala mou Porcii. Nebýt jí, nikdy bych býval nemohl zůstat v Londýně, nebýval bych se

dostal k velvyslanci a nikdy bych býval nepoznal ji. Takže já teď vždycky říkám: „Ano, milion liber, jak vidíte, ale co ta bankovka žila, nikdy za ni nikdo nic nekoupil, jen jednu jedinou věc, a tu dostal kupec asi tak za pouhou desetinu její hodnoty.“

OBSAH

Podivuhodný zážitek

7

Uloupený bílý slon

45

Proslulý žabí skokan
z Calaveraského okresu

73

Žije, nebo je mrtev?

83

Milionová bankovka

95

MARK TWAIN
POVÍDKY

Z anglických originálů *A Curious Experience*,
The Stolen White Elephant, *The Celebrated*
Jumping Frog of Calaveras County, *Is He Living*
or Is He Dead?, *The Million Pound Bank Note*

přeložil František Fröhlich
Typografie Vladimír Verner

Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
v Praze roku 2017 jako svou 1648. publikaci

Vydání druhé, ve Vyšehradu první.

AA 4,83. Stran 128

Odpovědná redaktorka Alena Snelling

Vytiskla Těšínská tiskárna, a. s.

Doporučená cena 188 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,

Praha 3, Víta Nejedlého 15

e-mail: info@ivysehrad.cz

www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-892-9

DÁLE DOPORUČUJEME

JEROME KLAPKA ČAS MÉHO ŽIVOTA

Dne 14. června 2017 uplynulo od smrti anglického spisovatele Jeroma Klapky Jeroma 90 let. Svou autobiografii s názvem *Čas mého života* Jerome vydal v roce 1926, pouhý rok před svou smrtí. Svým typickým duchaplným stylem a zároveň bez servítků se vrací do krásných i krutých časů svého dětství a dospívání, k rodičům a smutku z jejich ztráty. Vzpomínky na výchovu ve viktoriánské Anglii v poměrně vypjatém náboženském duchu střídají historiky o prvních krocích ke spisovatelské slávě, následných úspěších i potížích s kritikou, divadlem a tehdejšími nepřiliš přívětivými zákonitostmi nakladatelského světa. Komentáři neujdou ani autorovi slavní kolegové, Amerika a cesty po Evropě, které si mohl dovolit, když konečně prorazil, a které ho poté inspirovaly k dalším dílům. Důležitým milníkem v Jeromově životě byla i první světová válka a jeho působení coby řidiče sanitky a laického zdravotníka. Českým čtenářům, kteří zatím Jeroma K. Jeroma znají převážně jen jako slavné jméno, nabízí tato kniha pohled do časů a života vskutku pozoruhodného člověka.

JEROME KLAPKA JEROME ONI A JÁ

Méně známý a neprávem opomíjený román z pera klasika anglické humoristické literatury Jerome Klapky Jeromea. Dvacet let po slavných *Třech mužích ve člunu* autor, už coby otec tří dětí, svým nezaměnitelným stylem popisuje trampoty spjaté s nákupem venkovské nemovitosti a její rekonstrukcí. Rámcový děj je prošpikován zábavnými historkami o známých, příbuzných a dětech, o strastech s uvykáním venkovskému životu v kontrastu s životem ve městě a o spoustě dalších patálií. Na pozadí lehce plynoucího vyprávění se mimochodem dozvídáme i mnohé o fungování společnosti v edvardovské Anglii. To vše se nese v laskavém duchu Jeromovy oduševnělé prózy, s řadou postřehů citátového charakteru. Román *Oni a já* se do rukou českému čtenáři dostává v novém překladu po dlouhých šestaosmdesáti letech a je stejně svěží a brilantní jako v době svého vzniku.

JEROME KLAPKA JEROME O PSECH, ZLODĚJÍCH, STRÁŽNÍKOVI A JINÁ VYPRÁVĚNÍ

Pokud si někdy rádi dopřejete porci starosvětského poklidu, kterému tak dobře sluší slunné odpoledne, nicnedělání a vyprávění zábavných příběhů, potom jste správně sáhli po povídkách anglického spisovatele, jehož všichni znají jako autora *Tří mužů ve člunu (o psu nemluvě)* a navazujícího románu *Tři muži na toulkách*. Jerome Klapka Jerome byl autorem 49 knižních titulů a divadelních her, mezi nimiž jeho laskavé, jemných humorem prostoupené povídky mají své nepominutelné místo. A tak je jen dobře, že tyto drobné prózy vystupují ze stínu dvou Jeromových nejznámějších bestsellerů, a připomínají nápaditého autora, který měl četné následovníky, ale žádného předchůdce.